FACULTATEA DE ARHIVISTICĂ DIN BUCUREŞTI

Dr. DORIN CIMPOEŞU

INSTITUŢII CONTEMPORANE ALE PUTERII ÎN STAT ŞI ALE SOCIETĂŢII ROMÂNEŞTI (1918-2011)

Editura Renaissance
Bucureşti, 2011

Redactor: **Sorin Alexandru Şontea**
Tehnoredactare & copertă: Monica Balaban

Editura Renaissance 2011
www.editurarenaissance.ro
(Editură recunoscută C.N.C.S.I.S.)
Editor: Sorin Alexandru ŞONTEA
Telefon/fax: 031.808.91.97
0744.652118
E-mail: sorinsontea@rdslink.ro

ISBN 978-606-8321-58-5

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

CIMPOEŞU, DORIN
Instituții contemporane ale puterii în stat şi ale societății româneşti (1918-2011) /Dorin Cimpoeşu. – Bucureşti: Renaissance, 2011
Bibliografie
ISBN 978-606-8321-58-5

Tipar: ABSTRACT MEDIA SRL
Tel/fax: 031.808.91.97

CUPRINS

INTRODUCERE

Pentru a înțelege natura şi caracterul regimurilor politice pe care le-a cunoscut poporul român în istoria sa contemporană este absolut necesar să studiem instituțiile puterii în stat.

Este arhicunoscut că, după 1918, şi până la sfârşitul secolului al XX-lea, în România a existat o succesiune de regimuri politice, plecând de la cel democratic şi mergând până la cele de autoritate personală sau totalitar-dictatoriale.

Fiecăruia dintre acesteia i-au fost specifice instituții politice de un anumit tip, create cu scopul de a asigura existența şi funcționarea regimurilor respective.

Cunoaşterea acestor instituții este esențială pentru a înțelege evoluția istorică a românilor în secolul al XX-lea, mecanismele care au stat la baza regimurilor menționate, precum şi deciziile liderilor politici, luate atât în plan intern, cât şi extern.

Pe de altă parte, cunoaşterea unei perioade istorice complexe, cum este cea contemporană, ar fi incompletă, dacă s-ar limita numai la studierea instituțiilor puterii în stat specifice fiecărui regim politic în parte.

Societatea în general, deci şi cea românească, are trei piloni fundamentali pe care se sprijină şi care joacă un rol deosebit de important în viața sa. Aceştia sunt: biserica, şcoala şi armata.

Dacă încrederea în instituțiile puterii în stat – legislativă, executivă şi judecătorească – este deseori foarte sinuoasă, cu suişuri şi coborâşuri, uneori, foarte abrupte, cele trei instituții fundamentale ale societății sunt repere de încredere constantă

în mentalul colectiv, chiar şi în cadrul unor regimuri totalitare în care populaţia este constrânsă să trăiască.

Până în prezent, în literatura istorică de specialitate nu a fost elaborată o lucrare distinctă, consacrată organizării şi funcţionării instituţiilor puterii în stat şi ale societăţii româneşti, în perioada contemporană a istoriei românilor.

Un demers ştiinţific singular[1] *privind instituţiile statului român în perioada modernă a fost întreprins de istoricul Grigore Chiriţă, care a elaborat o lucrare, în anii 1990-1992, ce reflectă „… nivelul atins de istoriografia noastră în acei ani”*[2]*.*

Trebuie menţionat, însă, că studii, capitole ale unor lucrări colective de sinteză şi articole despre unele instituţii ale statului şi ale societăţii româneşti din secolul XX au apărut, îndeosebi, după 1989.

Lucrarea de faţă a apărut, mai ales, dintr-o necesitate didactică, autorul acesteia fiind titularul cursului ***„Istoria instituţiilor româneşti contemporane”****, pe care îl susţine la* ***Facultatea de Arhivistică*** *din cadrul Academiei de Poliţie „Al. I. Cuza” din Bucureşti.*

Deşi are caracterul unui ***curs universitar****, tematica este abordată sintetic şi analitic, într-un mod unitar, pentru prima dată în istoriografia românească contemporană, pe baza diverselor surse documentare, multe dintre ele edite, ceea ce, considerăm noi, reprezintă o modestă contribuţie ştiinţifică la cunoaşterea şi elucidarea problematicii în cauză.*

Autorul

[1] Grigore Chiriţă, *Organizarea instituţiilor moderne ale statului român (1856-1866)*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1999.
[2] Grigore Chiriţă, op. cit., p. 13.

Capitolul I

INSTITUȚIILE PUTERII ÎN STAT

1.1. REGIMUL DEMOCRAȚIEI PARLAMENTARE (1918 - 1937)

Cadrul juridic general şi special al regimului

- *Decretul-lege privind reforma electorală din 14 noiembrie 1918;*
- *Constituția României întregite, publicată în „Monitorul Oficial" nr. 282 din 29 martie 1923;*
- *Legea privind unificarea judecătorească din iunie 1924;*
- *Legea electorală din 27 martie 1926;*
- *Legea privind organizarea ministerelor din august 1929.*

Principiile fundamentale ale Constituției

- suveranitatea națională exercitată prin reprezentare (delegațiune);
- separația puterilor în stat;
- legalitate şi descentralizare;
- egalitate în fața legii a tuturor cetățenilor români, indiferent de rasă şi clasă socială;
- dobândirea şi exercitarea drepturilor civile şi politice, fără deosebire de origine etnică şi de credință religioasă;
- garantarea proprietății de orice natură;
- naționalizarea zăcămintelor miniere.

Puterea legislativă – Parlamentul

Structură şi atribuţii

Noua Constituţie consacră, la art. 33, că „Toate puterile statului emană de la naţiune...” şi acestea erau exercitate prin reprezentare, în conformitate cu principiile legii fundamentale enunţate mai sus.

Puterea legislativă era exercitată de către rege şi Reprezentanţa naţională bicamerală (art. 34).

În ceea ce priveşte structura Parlamentului, Constituţia menţinea sistemul bicameral anterior: Senatul şi Adunarea Deputaţilor.

Diferenţa era făcută de modalitatea de alegere a parlamentarilor. Noul cadru juridic, care urmărea unificarea organizării de stat şi a legislaţiei, stabilea alegerea deputaţilor şi senatorilor dintre cetăţenii români prin vot universal, egal, direct, secret şi obligatoriu.

Spre deosebire de votul cenzitar, introdus de prima Constituţie (1866), votul universal dădea posibilitatea unei mai largi participări a populaţiei la viaţa politică şi publică a ţării, contribuind astfel la consolidarea regimului democraţiei parlamentare româneşti. Cu toate acestea, existau şi unele procedee nedemocratice în ceea ce priveşte exercitarea dreptului de vot, care se refereau la o mare parte a cetăţenilor, respectiv la femei (jumătate din populaţie), acestea fiind excluse de la viaţa politică. O prevedere care stabilea că femeile urmau să se bucure de drepturi politice după adoptarea unor „legi speciale, votate cu majoritate de două treimi”, s-a aplicat pentru prima dată, parţial, în timpul regimului autoritar monarhic.

La acestea se adăugau militarii activi, magistraţii şi tinerii între 18 şi 21 de ani care, de asemenea, nu aveau drept de vot.

Adunarea deputaților

Deputații erau aleşi de cetățenii cu drept de vot, în vârstă de 21 de ani la data alegerilor. Aceştia trebuiau să aibă vârsta minimă de 25 de ani împliniți şi domiciliul stabil în România.

Numărul deputaților a variat de la 568, la primele alegeri din 1919, efectuate în condițiile noilor norme electorale, la 367 (387), după modificarea unor articole ale legii.

Durata mandatului deputaților era de 4 ani. Şedințele Camerei erau publice.

Deputații aveau dreptul la inițiativă legislativă, proiectele de lege fiind discutate în comisia de specialitate, apoi în comisiile reunite ale celor două camere, după care erau dezbătute şi votate pe articole în plen. Votul final era dat prin una dintre următoarele modalități: ridicare şi şedere, prin viu grai (nominal) sau prin scrutin secret (cu bile albe şi negre).

Adunarea Deputaților, înainte de 1916

Toate proiectele de lege, exceptând pe cele care priveau creditele bugetare, trebuiau să aibă avizul *Consiliului Legislativ*.

Deputații aveau dreptul de a adresa miniştrilor întrebări şi interpelări la care trebuiau să primească răspuns în mod obligatoriu.

De asemenea, Adunarea Deputaților înainta miniştrilor petițiile primite de la cetățeni la care aceştia erau datori să dea explicații.

Deputații puteau depune moțiune de cenzură la adresa activității Consiliului de Miniştri (guvernului) sau a unora

dintre miniştri, adoptarea acesteia ducând în mod automat la demisia întregului Cabinet sau a ministrului vizat.

Activitatea legislativă a Adunării deputaților se desfăşura pe perioada unei singure sesiuni anuale, care era deschisă la 15 octombrie şi dura 5 luni.

Ambele Camere aveau Regulamente proprii de funcționare şi erau conduse de către un Birou permanent, format din preşedinte, vicepreşedinți şi membri.

Deputații beneficiau de imunitate parlamentară, ceea ce însemna că nu puteau fi urmăriți sau arestați pentru opiniile lor politice, în timpul sesiunii parlamentare, decât cu aprobarea Adunării, exceptând cazul de flagrant delict. În perioada vacanței parlamentare, urmărirea şi arestarea preventivă nu puteau fi efectuate decât cu aprobarea Adunării, obținută la deschiderea noii sesiuni. În acelaşi timp, detenția sau urmărirea unui deputat putea fi suspendată pe perioada sesiunii, la cererea Adunării (art. 54 şi 55 ale Constituției).

Senatul

Camera superioară a Parlamentului era formată, inițial, din 236 (254) de senatori, ulterior numărul acestora fiind redus la 198. Dintre aceştia 113 erau aleşi. Prin Legea electorală din 27 martie 1926, a crescut numărul senatorilor de drept, deoarece a fost inclus în rândul acestora şi preşedintele Consiliului Dirigent din Ardeal.

Senatul României, apoi sediul C.C al P.C.R., iar acum al Ministerului Administrației şi Internelor

Senatorii erau împărțiți în două categorii: aleşi şi de drept.

Primii erau aleşi de

cetățenii români care aveau vârsta de 40 de ani împliniți la data alegerilor, cât şi de membrii consiliilor administrației locale (județene şi comunale urbane şi rurale), Camerelor de Comerț, Industrie, Muncă şi Agricultură (câte unul din fiecare circumscripție şi pentru fiecare categorie) şi corpul didactic al Universităților (câte unul de fiecare universitate, prin votul tuturor profesorilor).

În cea de a doua categorie intrau:

- moştenitorul tronului în vârstă de 18 ani împliniți, cu drept de vot deliberativ, după împlinirea a 25 de ani;
- ierarhii (mitropoliți, episcopi, capi de confesiuni) Bisericii Ortodoxe Române, Bisericii Greco-Catolice şi celorlalte confesiuni recunoscute de stat care reprezentau un număr de peste 200.000 de credincioşi;
- foşti preşedinți ai Consiliului de Miniştri, cu o vechime de 4 ani în funcție;
- foşti miniştri, cu o vechime de peste 6 ani;
- preşedinții celor două Camere ale Parlamentului, dacă au exercitat această funcție în cel puțin 8 sesiuni ordinare;
- foşti senatori şi deputați, aleşi în cel puțin 10 legislaturi;
- foşti prim-preşedinți ai Înaltei Curți de Casație şi Justiție, care au deținut această funcție timp de 5 ani;
- generali în rezervă şi retragere şi cei care au comandat o armată pe front timp de cel puțin 3 luni;
- foşti şefi ai Marelui Stat Major sau inspectori generali de armată pe timp de pace, cel puțin 4 ani;
- foşti preşedinți ai Sfatului Țării, Congresului Național şi Marii Adunări Naționale de la Chişinău, Cernăuți şi Alba-Iulia, care au declarat unirea provinciilor româneşti cu România;
- preşedintele Academiei Române.

În ce priveşte durata mandatului şi a sesiunii parlamentare, conducerea Camerei şi caracterul şedințelor, inițiativa

legislativă, procedura de adoptare a proiectelor de lege şi imunitatea parlamentară, senatorii se conduceau după aceleaşi reguli ca şi deputații.

Incompatibilități

Parlamentarii aveau voie să exercite odată cu mandatul de deputat sau senator doar profesii didactice, compatibile cu statutul lor. Orice altă numire într-o funcție salarială atrăgea după sine pierderea calității de ales al poporului.

Deputații şi senatorii nu aveau voie, în timpul mandatului, fie personal, fie ca mandatari sau membri delegați în consiliile de administrație ale unor societăți particulare, să încheie contracte cu statul la nici un nivel.

Retribuirea parlamentarilor

Salariul unui parlamentar, în perioada interbelică, nu era exagerat de mare, însă acesta îi permitea să ducă o viață decentă.

La nivelul anului 1933, un senator sau un deputat primea o retribuție lunară de 6.000 lei, la care se adăuga diurna de 700 lei, ceea ce făcea ca, pe timpul sesiunii, venitul total să fie de aprox. 19.000 lei. Media lunară era de 13.600 lei.

În timpul regimului autoritaro-totalitar monarhic, s-a stabilit o retribuție fixă de 15.000 lei pe lună, diurna fiind desființată.

Pentru comparație menționăm că salariul unui profesor universitar era, în 1939, de 17.000 lei pe lună, iar a unuia de liceu cu gradul I de 8.500 lei.

Sistemul electoral interbelic

La primele alegeri democratice din 1919, organizate în conformitate cu Decretul-lege din 14 noiembrie 1918, teritoriul

României întregite a fost împărțit în 79 de circumscripții electorale pentru Adunarea Deputaților şi 78 pentru Senat.

Alegerile s-au organizat pe bază de scrutin de listă, după principiul reprezentării proporționale, pentru ambele camere ale Parlamentului.

Constituția din 1923 (art. 64) a modificat Legea electorală din noiembrie 1918, introducând principiul reprezentării minorității în locul celui al reprezentării proporționale.

Legea electorală din 27 martie 1926 a adus alte modificări ale sistemului electoral interbelic, unele dintre ele nedemocratice, mai ales în ceea ce priveşte centralizarea rezultatelor alegerilor şi repartiția mandatelor. Astfel, spre deosebire de perioada anterioară, centralizarea rezultatelor era făcută la nivel național, nu județean, iar mandatele erau repartizate partidelor politice şi grupurilor care s-au confruntat în scrutinul electoral, cum se întâmplă şi în prezent în România.

În acelaşi timp, s-a renunțat la principiul reprezentării proporționale, revenindu-se la cel al minorității prin scrutin pe listă (art. 1), ceea ce a făcut ca unele județe cu o populație şi suprafață mai mici să dispună de un număr mai mare de deputați.

O măsură introdusă de Legea electorală, total nedemocratică, a fost cea a primei electorale majoritare, preluată din legislația italiană în materie. Aceasta se aplica numai pentru Adunarea Deputaților şi presupunea că partidului sau grupării politice care obținea peste 40% din totalul voturilor să i se atribuie 50% din numărul mandatelor de deputat, restul de 50% fiind împărțit tuturor celorlalte formațiuni politice, inclusiv celei majoritare, care depăşise pragul electoral de 2%, în mod proporțional cu procentele obținute de fiecare dintre ele. În acest fel, partidul sau gruparea majoritară câştiga de două ori, ceea ce-i asigura o dominație quasi-absolută (aprox. 70% din totalul mandatelor) în Adunarea Deputaților. În caz contrar,

mandatele reveneau fiecărui partid sau formaţiune politică în funcţie de procedeele obţinute în urma alegerilor, neasigurându-se o majoritate parlamentară confortabilă datorită fragmentării eşichierului politic românesc. O astfel de situaţie a fost înregistrată doar o singură dată în perioada interbelică, respectiv în urma alegerilor din noiembrie 1937, când niciunul dintre partide nu a reuşit să obţină 40% din totalul voturilor, fiind nevoie de organizarea de noi alegeri.

„Prima” electorală avea şi o latură pozitivă, care consta în asigurarea, pe de o parte, a unei majorităţi confortabile în Adunarea Deputaţilor, necesară aplicării în practică a programului de guvernare, iar, pe de altă parte, în evitarea unei instabilităţi politice continue.

Votarea se făcea pe bază de cărţi de alegător.

Procedura de votare consta în ştergerea cu o linie orizontală, folosind creionul de orice culoare a numelui/numelor candidaţilor sau a listei/listelor acestora din buletinul de stat nedorite a le vota, lăsându-le neatinse pe cele pe care alegătorul dorea să le voteze.

Neprezentarea la vot, „fără temei legitim”, era pedepsită cu amendă de la 20 la 500 de lei, apoi de la 500 de lei la 10.000 de lei pentru colegiile senatoriale (Legea din 1926 – n.n.).

Puterea executivă – Consiliul de Miniştri (Guvernul)

Puterea executivă avea, potrivit Constituţiei din 1923, o structură bicefală: Consiliul de Miniştri (Guvernul) şi regele, deşi acestuia din urmă nu-i revenea nicio răspundere în ceea ce privea exercitarea acestei puteri, orice act al regelui fiind contrasemnat de

Preşedinţia Consiliului de Miniştri, în anii ‘40

ministrul de resort (art. 87), care devenea astfel singurul răspunzător de consecințele acestuia.

Răspunderea aparţinea în totalitate Guvernului, care „exercita puterea executivă în numele regelui" (art. 92). Cu alte cuvinte, regele domnea, dar nu guverna.

Guvernul

Deşi nu prea explicită în Constituție, procedura de formare a Guvernului era următoarea:

- regele numea un preşedinte al Consiliului de Miniştri (prim-ministru) din rândul personalităților politice ale momentului, care putea fi lider de partid sau nu, deputat sau senator ori din afara Parlamentului;
- prim-ministrul desemnat avea sarcina de a alcătui lista cu membrii Guvernului şi a elabora programul de guvernare;
- nu puteau fi miniştri persoanele care nu erau cetățeni români sau nu erau naturalizați, precum şi membrii familiei regale (art. 94 şi 95);
- lista cu membrii Guvernului era apoi prezentată regelui, care o aproba prin decret.

Singura ingerință a suveranului în procedura de formare a Guvernului era aceea privind numirea ministrului armatei, care intra în atribuțiile sale în calitate de „cap al puterii armate" (art. 88).

Legea privind organizarea ministerelor din august 1929 a venit cu unele precizări suplimentare referitoare la procedura de formare a Guvernului. Astfel, decretul de numire a preşedintelui nou desemnat al Consiliului de Miniştri trebuia să fie contrasemnat fie de acesta, fie de cel demisionat sau revocat. De asemenea, decretul de numire a miniştrilor era contrasemnat de noul preşedinte al Consiliului.

Noul cabinet era instalat după ce membrii acestuia depuneau jurământul de credință în fața suveranului, prin care

se obligau să respecte Constituția şi legile țării, să apere drepturile acesteia şi să nu divulge secretele de stat (art.3).

Parlamentul nu avea nicio atribuție constituțională privind confirmarea membrilor Guvernului şi a programului de guvernare al acestuia printr-un eventual vot de încredere, ca într-o adevărată democrație, deşi „toate puterile statului emanau de la națiune" (art. 33 din Constituție).

Această lege stabilea şi structura Guvernului, care era format din 10 ministere, în următoarea ordine:

- Ministerul de Interne;
- Ministerul Afacerilor Străine;
- Ministerul de Finanțe;
- Ministerul de Justiție;
- Ministerul Instrucțiunii Publice şi al Cultelor;
- Ministerul de Război (Armatei);
- Ministerul Agriculturii şi Domeniilor;
- Ministerul Industriei şi Comerțului;
- Ministerul Muncii;
- Ministerul Sănătății şi Ocrotirii Sociale.

Actul normativ în cauză mai prevedea că ministerele şi subsecretariatele de stat puteau fi înființate doar prin lege, iar cele din urmă nu trebuiau să depăşească numărul ministerelor, repartizarea lor pe ministere făcându-se prin decret regal.

Ministerul Afacerilor Străine (Palatul Sturdza, în 1928, demolat în 1946), în perioada interbelică

În deceniul patru interbelic, s-au înființat noi ministere şi s-au scindat altele.

În lunile octombrie 1930 şi 1932, s-au creat funcțiile de miniştri de stat şi, respectiv, de vicepreşedinte

(vicepremier) al Consiliului de Miniştri.

Ca urmare, numai într-o perioadă de doi ani, numărul de miniştri şi secretari de stat s-a dublat.

Miniştrii se bucurau de imunitate guvernamentală, dreptul de punere sub urmărire a acestora, în cazul unor infracțiuni comise, avându-l doar cele două Camere ale Parlamentului, prin votul a două treimi a membrilor uneia dintre ele, precum şi monarhul.

De asemenea, aceştia puteau fi puşi sub acuzare numai de către Ministerul Public, iar judecați doar de Înalta Curte de Casație şi Justiție.

Regele (monarhul)

Într-un regim monarhic-constituțional, aşa cum exista în România după adoptarea Constituției din 1866, „puterile constituționale ereditare ale regelui" (art. 77 al Constituției din 1923) se manifestau atât în planul puterii executive, cât şi al celei legislative.

Palatul Regal, înainte de 1918

Fiind parte a puterii executive, suveranul avea unele atribuții distincte de cele ale Guvernului, după cum urmează:

- numea şi revoca miniştrii;
- numea şi confirma în funcțiile publice înalții funcționari de stat;
- avea dreptul de amnistie în materie politică şi penală (criminală);
- era „capul puterii armate";
- conferea grade militare şi decorații;
- avea dreptul de a bate monedă;

- încheia convenţii comerciale şi de navigaţie, cu aprobarea Parlamentului.

În ceea ce priveşte puterea legislativă, regele avea următoarele atribuţii:

- deschidea sesiunile ordinare ale camerelor, prin rostirea unui mesaj;
- închidea sesiunile ordinare;
- convoca sesiunile extraordinare ale camerelor;
- dizolva ambele sau numai una dintre camere;
- convoca alegeri într-o perioadă de maximum două luni şi deschiderea sesiunii până în trei luni;
- avea drept de iniţiativă legislativă;
- sancţiona şi promulga legile;
- putea refuza sancţionarea legilor;
- nici un act al regelui „nu avea tărie”, dacă nu era contrasemnat de un ministru;
- avea dreptul de revizuire a Constituţiei, împreună cu cele două camere.

Puterea judecătorească - Justiţia

Ministerul de Justiţie, în perioada interbelică

Justiţia reprezenta cea de a treia instituţie a puterii în stat, în perioada interbelică.

Constituţia din 1923 asigura independenţa justiţiei prin statutul de inamovibilitate acordat judecătorilor (art. 104), precum şi prin prevederile privind atribuţiile regelui, care

interziceau acestuia să intervină în vreun mod în „administrația justiției”, să modifice sau să suspende legile (art. 88).

Despărțirea netă dintre puterea judecătorească şi cea executivă rezulta şi din faptul că hotărârile judecătoreşti se pronunțau în numele legii şi se executau în numele şefului statului.

În luna iunie 1924 a intrat în vigoare **Legea privind unificarea judecătorească**.

Potrivit acesteia justiția avea următoarea structură:

- Ministerul Public sau Parchetul (Procuratura);
- Înalta Curte de Casație şi Justiție (Î.C.C.J);
- Curți de Apel (12, în capitale de județ), cu mai multe secții;
- Curți de Jurați, pe lângă fiecare tribunal, judecau crimele, delictele politice şi de presă; în 1939, au fost desființate şi înlocuite cu secțiile criminale în cadrul Curților de Apel;
- Judecătorii urbane, rurale şi mixte, judecau contravențiile şi unele delicte de mică gravitate;
- Tribunale, cu sediul în capitale de județ, judecau delictele grave;
- Consiliul Suprem al Magistraturii (C.S.M.).

Î.C.C.J. judeca situațiile excepționale: constituționalitatea legilor, acuzațiile aduse miniştrilor etc. Aceasta a fost înființată prin Legea din 20 decembrie 1925, era unică şi avea 1 primpreşedinte, 3 preşedinți de secție şi 42 consilieri.

C.S.M. aviza confirmările, numirile şi înaintările în grad ale magistraților propuse de ministrul justiției; valida examenele de magistrat; confirma judecătorii propuşi să fie inamovibili.

Judecătorii erau clasificați în următoarele categorii:

- de instrucție;
- sindic;
- pentru tutelă;

- pentru infracţiunile minorilor;
- „cadiat" (care judeca după legile şi uzanţele musulmane relaţiile civile dintre mahomedani privind organizarea familiei, divorţul, căsătoria, succesiunile, puterea părintească – Tulcea, Constanţa, Silistra şi Durostor.

Procesele, penale şi civile, parcurgeau, de regulă, două grade de jurisdicţie, pe care se putea avea fondul: la instanţele de fond şi la instanţele de apel. Căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti erau opoziţia, apelul şi recursul.

Statutul magistraţilor presupunea unele privaţiuni pentru aceştia, precum:

- nu puteau ocupa o altă funcţie publică;
- nu puteau fi aleşi în Parlament sau în consiliile comunale şi judeţene decât în situaţia în care renunţau la calitatea lor de magistrat;
- nu puteau fi administratori sau cenzori în societăţile comerciale;
- excepţie de la cele de mai sus făceau cei care aveau şi calitatea de profesor la Facultatea de Drept sau la o şcoală superioară din oraşul de reşedinţă.

Jurisdicţia pentru infracţiunile comise de militari a fost organizată prin lege separată. Jurisdicţia militară avea următoarea structură:

- Tribunalele militare, pe lângă corpurile de armată;
- Curtea Militară de Casaţie şi Justiţie.

Legea pentru organizarea judecătorească a fost modificată, în repetate rânduri, iar în 1938, sub regimul lui Carol al II-lea, înlocuită cu una nouă. Modificările nu au fost esenţiale şi nu au atins independenţa puterii judecătoreşti.

Evoluția regimului democratic parlamentar interbelic

România a cunoscut o reală democrație abia după înfăptuirea noului cadru politico-statal, realiza prin actele Marii Uniri, şi adoptarea legilor care dădeau posibilitatea unei largi participări a maselor la viața politică a țării.

Votul universal, cu toate limitele sale, a determinat o creştere fără precedent a numărului de alegători, de la aprox. 100.000 înainte de primul război mondial, la peste 4,5 milioane în 1937, când au avut loc ultimele alegeri libere şi democratice. De acest drept constituțional s-au bucurat îndeosebi țăranii, care reprezentau circa 80% din populația țării. Aceştia au devenit bazinul electoral majoritar, ceea ce a făcut să crească interesul partidelor pentru obținerea voturilor țăranilor şi să transfere disputa politică dintre acestea din mediul urban în cel rural.

Concomitent, această schimbare a determinat o participare mai mare a țărănimii şi a altor categorii sociale la viața publică şi politică a României şi, implicit, la ridicarea culturii politice a acestora.

Pluralismul politic, pluripartitismul, a constituit o trăsătură imperativă a regimului democratic interbelic din România. Spre deosebire de perioada anterioară, asistăm acum la o creştere semnificativă a numărului de partide, care au acoperit un spectru larg al eşichierului politic, de la extrema stângă (Partidul Comunist din România – P. C. d. R.) la cea dreaptă (Garda de Fier – Mişcarea Legionară) şi au reprezentat principalele curente politice ale vremii: neoliberalismul (Partidul Național Liberal – P. N. L.), țărănismul (Partidul Național Țărănesc – P. N. Ț.), social-democratismul (Partidul Socialist, Partidul Social-Democrat) şi altele. Toate acestea aveau elaborate programe şi ideologii proprii, prin care ofereau

soluții, mai mult sau mai puțin realiste, de dezvoltare a României în noul său cadru politico-statal.

Trebuie, însă, subliniat faptul că viața politică românească interbelică a fost dominată de P. N. L., care a condus România timp de aproape 10 ani din cei 20 ai regimului democratic parlamentar şi care a fost şansa țării noastre spre unificarea internă şi integrarea tuturor provinciilor româneşti, spre dezvoltarea economico-socială fără precedent, spre reformarea şi modernizarea statului român.

Parlamentarismul a jucat un rol major în viața politică românească, Parlamentul fiind locul unde au fost adoptate legi fundamentale pentru România, precum Constituția din 1923, legile privind reforma agrară (1921), noua organizare teritorial-administrativă (1925, 1929 şi 1936), învățământul de toate gradele (1924, 1928 şi 1932), activitatea economică (1924 şi 1929), organizarea Bisericii Ortodoxe Române (1925) şi altele.

În acelaşi timp, acesta a fost cadrul instituțional unde s-au dezbătut şi analizat cele mai importante probleme de politică internă şi externă a României.

Totodată, fiind o putere emanată „de la națiune”, Parlamentul şi-a exercitat atribuțiile de control asupra activității Guvernului, prin mijloace constituționale, apelând chiar la votul de neîncredere, acordat o singură dată în perioada interbelică Cabinetului Take Ionescu, în ianuarie 1922.

Alternanța la putere, un mecanism specific regimului democratic parlamentar, a funcționat şi în România în perioada interbelică, dând posibilitatea unor abordări diferite a problemelor cu care se confrunta țara noastră, în funcție de platformele-program ale partidelor venite la putere şi de realitățile concrete ale perioadei de guvernare.

Pe lângă aspectele pozitive expuse mai sus, regimul democratic românesc, aflat departe de democrațiile occidentale avansate, a fost marcat de neajunsuri, nereguli şi practici

autohtone, unele dintre ele chiar antidemocratice, cu urmări negative asupra evoluției vieții politice interne.

Astfel, analizând consecințele introducerii votului universal, constatăm că acele categorii sociale – țărani, muncitori, meşteşugari, funcționari şi mici întreprinzători – care au beneficiat din plin de acest drept câştigat nu erau reprezentate în mod corespunzător în Parlament, structura socială a acestuia fiind formată în proporție de circa 67% din exponenții burgheziei financiar-industriale, ai moşierimii, ai înalților funcționari publici şi ai profesiilor liberale bine plătite. În plus, realitatea românească arăta că peste 40% din electoratul rural şi nu numai era analfabet, ceea ce făcea ca ofertele programatice ale partidelor politice înscrise în cursa electorală să fie puțin cunoscute sau aproape deloc, iar cultura politică a acestuia aproape de nivelul zero.

Pe de altă parte, puzderia de partide mici şi lipsa unei coagulări a forțelor politice a făcut ca, în cele două decenii de democrație parlamentară, România să fie condusă de 25 de guverne. Dintre acestea, doar 2 guverne, ambele formate de P. N. L. (1922-1926 şi 1934-1937), şi-au dus până la capăt mandatul de 4 ani. Au fost experimentate, în lipsa unei majorități parlamentare şi formule de guvernare de „coaliție" (Guvernele G-ral Arthur Văitoianu şi Alexandru Vaida-Voevod, 1919-1920) şi de „uniune națională" (Guvernul Nicolae Iorga, 1931-1932), care au eşuat lamentabil.

La această instabilitate guvernamentală a contribuit în bună măsură şi monarhul, în special Carol al II-lea, care nu şi-a jucat rolul constituțional de mediator între puterile în stat, ci s-a amestecat în viața partidelor, alimentând intrigile şi sciziunile din interiorul acestora şi oferind mandatul de premier acelor lideri care îi acceptau manevrele sale de culise.

De altfel, în practica politică românească, total antidemocratică, guvernul nu era rezultatul unei majorități parlamentare,

respectiv nu Parlamentul dădea guvernul, ci invers. Conform acestei formule, introduse de Carol I şi menținută de toți urmaşii săi, monarhul demitea premierul şi desemna un altul, după care dizolva parlamentul şi anunța noi alegeri parlamentare. Premierul desemnat forma guvernul, din personalități ale partidului său, schimba vechile autorități cu altele noi şi organiza scrutinul electoral, care îi asigura sprijinul parlamentar majoritar.

Regele a abuzat de dreptul său constituțional de dizolvare a parlamentului, ceea ce a făcut ca, în cele două decenii interbelice, să fie organizate alegeri parlamentare de 10 ori şi doar 2 corpuri legiuitoare (1922-1926 şi 1933-1937) să-şi ducă la bun sfârşit mandatul de 4 ani.

Practica nedemocratică a formării majorităților parlamentare, la care s-a adăugat, începând cu 1934, abuzul guvernării prin decrete-legi, 46 la nivelul anului 1936 (similare ordonanțelor de urgență de astăzi – n.n.), a dus la ignorarea şi uzurparea puterii legislative şi creşterea rolului celei executive, care se afla în totalitate în mâinile monarhului.

Aceste grave carențe, determinate de delimitarea neclară a atribuțiilor puterilor în stat, precum şi de imixtiunile „regelui jucător” în viața partidelor aveau să ducă, mai întâi, la degradarea şi, apoi, la decredibilizarea pluralismului politic, iar în final la falimentul regimului democratic românesc şi înlocuirea acestuia cu unul autoritaro-totalitar monarhic.

1.2. REGIMUL AUTORITARO-TOTALITAR MONARHIC (1938 - 1940)

Palatul Regal, în perioada interbelică

A fost instituit de regele Carol al II-lea în urma unei lovituri de stat, dată în noaptea de 10/11 februarie 1938, în urma căreia Guvernul condus de Octavian Goga a fost demis, punându-se astfel capăt regimului democrației parlamentare interbelice.

Într-o primă etapă, suveranul a constituit un nou guvern, de autoritate personală, sub conducerea patriarhului Miron Cristea şi format din foşti preşedinți ai Consiliului de Miniştri, aparținând mai multor partide politice, exceptând P.N.Ț.

În acelaşi timp, pentru a controla situația, au fost introduse starea de asediu pe întreg teritoriul țării şi cenzura, fiind totodată numiți noi prefecți din rândul ofițerilor superiori.

În următoarea etapă, regele a trecut la luarea unor măsuri vizând instituționalizarea unui regim autoritar propriu şi organizarea întregii societăți potrivit concepției sale politice personale.

În acest demers, instituțiile puterii în stat au suferit modificări radicale față de statutul lor din perioada democrației parlamentare, devenind simple instrumente în mâna unui monarh de tip absolutist.

Cadrul juridic general şi special al regimului

- *Constituția din 27 februarie 1938;*

- *Decret-lege pentru dizolvarea asociaţiilor, grupărilor şi partidelor politice din 30 martie 1938;*
- *Decret-lege pentru apărarea ordinii în stat din 14 aprilie 1938;*
- *Decret-lege pentru reforma electorală din 9 mai 1939;*
- *Decret-lege pentru apărarea ordinei politice unice şi totalitare a statutului român din 22 iunie 1940;*
- *Decret-lege pentru transformarea Frontului Renaşterii Naţionale în Partidul Naţiunii („partid unic şi totalitar") din 22 iunie 1940.*

Principiile de bază ale Constituţiei

- suveranitatea naţională;
- responsabilitatea ministerială;
- recunoaşterea unor drepturi şi libertăţi democratice limitate;
- egalitatea în faţa legii;
- inviolabilitatea şi garantarea proprietăţii.

Puterea legislativă - Parlamentul

Odată cu lovitura de stat, regele a renunţat la organizarea de noi alegeri, după eşecul celor din 20 decembrie 1937, când, pentru prima dată în istoria democraţiei parlamentare, niciunul dintre partide nu a obţinut cel puţin 40% din voturi, care să-i permită obţinerea majorităţii.

Timp de aproape un an si jumătate (11 februarie 1938 – 7 iunie 1939), regele a avut puterea absolută conducând prin decrete-legi, în absenţa unui Parlament ceea ce era o nouă premieră politică în România.

Parlamentul rezultat în urma singurelor alegeri (din 1-2 iunie 1939 – n.n.) din timpul regimului autoritaro-totalitar

monarhic a avut, de asemenea, o viață foarte scurtă, fiind dizolvat de însuşi Carol al II-lea prin Decretul regal nr. 3053 din 5 septembrie 1940, care suspenda şi Constituția din 1938.

Ulterior, până în luna noiembrie 1946, în România nu a mai existat o viață parlamentară, țara noastră intrând într-o perioadă de regimuri totalitare de tip național-legionar şi militar.

Structura şi atribuțiile Parlamentului

Constituția (art. 29) stabilea că „Toate puterile emană de la națiunea română”, iar puterea legislativă se exercita de rege prin Reprezentanța națională (art. 31).

Era menținut sistemul bicameral, Senatul şi Adunarea Deputaților, care însă erau deposedate de multe dintre atribuțiunile lor anterioare, fiind transformate, practic, în nişte instituții pur decorative, menite să mimeze caracterul „democratic” al regimului.

Adunarea deputaților

Avea o structură corporatistă, de tip fascist, preluată de rege după model italian, care deriva din împărțirea corpului electoral (alegătorilor) în trei categorii:

- agricultură şi muncă manuală;
- comerț şi industrie;
- ocupații intelectuale.

Puteau deveni deputați numai persoanele de gen masculin, în vârstă de 30 de ani, cetățeni români, cu domiciliul stabil în România şi care făceau parte din cele trei categorii.

Adunarea Deputaților,
în perioada interbelică

Alegerea deputaților se

făcea prin vot secret şi obligatoriu.

Dreptul de a alege a fost restrâns, acesta putând fi exercitat doar de cetățenii români, bărbați şi femei, în vârstă de 30 de ani împliniți, ştiutori de carte (art. 5 din Decretul-lege pentru reforma electorală). Femeile nu erau eligibile pentru Adunarea Deputaților.

Durata mandatului deputaților a fost extinsă la 6 ani, față de 4 în perioada anterioară.

Pe de altă parte, a fost redus numărul deputaților de la 387 la 258, câte 86 pentru fiecare categorie de îndeletniciri.

Senatul

Era format dintr-un număr egal (88) de senatori de drept şi aleşi.

Pe lângă senatorii de drept recunoscuți până la adoptarea Constituției din 27 februarie 1938, pe baza Legii electorale din 27 martie 1926, în categoria acestora intrau, pentru prima dată, „Toți principii familiei regale, majori” (art. 8 din Decretul-lege pentru reforma electorală).

Senatorii din cea de a doua categorie, erau aleşi prin vot obligatoriu şi secret de către toți cetățenii români în vârstă de 30 de ani împliniți, ştiutori de carte, care făceau parte din cele trei categorii de ocupații (îndeletniciri).

Pentru Senat erau eligibili cetățenii români, deci şi femeile (pentru prima dată), în vârstă de 40 de ani împliniți, cu domiciliul în România, având „exercițiul drepturilor civile” şi care făceau parte din categoriile de îndeletniciri menționate.

Durata mandatelor acestora a fost mărită la 9 ani, de la 4, iar pentru cei aleşi reînnoite odată la 3 ani, în proporție de o treime.

Alegerile pentru ambele camere ale Parlamentului erau organizate pe circumscripții. Pentru Adunarea Deputaților existau 11 circumscripții electorale corespunzătoare celor 11

ținuturi, rezultate după noua împărțire administrativ-teritorială, efectuată prin Decretul-lege din 14 august 1938. În ceea ce priveşte Senatul, alegerile se făceau într-o singură circumscripție electorală la nivelul țării, al cărui sediu se afla la Curtea de Apel din Bucureşti.

Sistemul electoral avea la bază scrutinul uninominal, atât pentru alegerile pentru Adunarea Deputaților, cât şi pentru cele pentru Senat.

Dreptul de a depune candidaturi pentru alegerile parlamentare îl avea numai Frontul Renaşterii Naționale (art. VI din Decretul-lege pentru înființarea Frontului Renaşterii Naționale din 15 decembrie 1938), celelalte partide politice fiind dizolvate.

Membrii Parlamentului aveau obligația să poarte la şedințe şi solemnități uniforma albă a membrilor Frontului Renaşterii Naționale.

În dorința de a introduce un regim personal, Carol al II-lea a deposedat, prin legislația impusă personal, Parlamentul de unele dintre cele mai importante atribuții subordonându-l în totalitate intereselor sale, astfel:

- deputații şi senatorii erau obligați să depună jurământ de credință față de monarh;
- validarea mandatelor nu mai revenea celor două camere, ci Înaltei Curți de Casație şi Justiție;
- activitatea legislativă a fost redusă doar la adoptarea legilor de „interes obştesc al statului”, care puteau fi nesancționate de rege;
- inițiativa legislativă era dată numai regelui (art. 31 din Constituție);
- responsabilitatea guvernului a fost desființată, camerele nemaiavând dreptul de a acorda vot de neîncredere unui minister sau executivului în întregul său;

- în perioada vacanțelor parlamentare sau în cazul dizolvării camerelor, suveranul conducea prin decrete-legi vizând orice domeniu;
- neadoptarea bugetului „în timp util" priva Parlamentul de o pârghie importantă privind orientarea politicii economice a țării, aprobarea acestuia revenind guvernului, respectiv regelui.

Puterea executivă - Guvernul

Potrivit Constituției (art. 34), puterea executivă era încredințată doar regelui, care deținea, spre deosebire de perioada anterioară, şi calitatea de „cap al statului".

Ca urmare, guvernul nu exercita puterea executivă în numele regelui, ci era un instrument în mâna acestuia.

S-au introdus unele restricții şi în ceea ce priveşte desemnarea miniştrilor, această calitate fiind atribuită numai persoanelor care erau cetățeni români de cel puțin trei generații (art. 67), prevedere ce avea un caracter discriminatoriu.

S-a menținut responsabilitatea ministerială, prin contrasemnarea actelor de stat ale regelui de către un ministru, exceptând numirea primului ministru, care nu mai avea nevoie de contrasemnătură, ca în timpul regimului democratic parlamentar.

Miniştrii, numiți şi revocați de suveran răspundeau de activitatea lor numai în fața regelui.

Erau menținute toate celelalte prerogative ale regelui, stabilite prin Constituția din 1923.

La acestea se adăugau altele noi de foarte mare importanță, precum:

- dreptul de a declara războiul şi a încheia pacea;

- dreptul de a încheia cu alte state tratate politice şi militare (art. 46 din Constituție).

Toate acestea făceau ca, în ciuda principiilor proclamate ale emanării şi separației puterilor în stat, acestea să fie concentrate în mâna unui singur om, respectiv a regelui, în detrimentul Parlamentului, făcând din Carol al II-lea cel mai puternic jucător politic, singurul de altfel, din România anilor 1938-1940.

Tabloul regimului autoritaro-totalitar monarhic, introdus de Carol al II-lea, ar fi incomplet, dacă nu am prezenta şi alte elemente definitorii ale acestuia, cum ar fi:

- demolarea sistemului pluripartitismului politic, prin scoaterea în afara legii a tuturor asociațiilor, grupărilor şi partidelor politice;

- instituirea, pentru prima dată în România, a partidului „unic şi totalitar", sub „conducerea supremă a Maiestății Sale regelui" (art. I din Decretul-lege pentru transformarea Frontului Renaşterii Naționale în Partidul Națiunii din 22 iunie 1940);

- înregimentarea obligatorie a întregii populații a României, de la 7 ani în sus, în structuri totalitare de tip hitleristo-fascist sau comunist, precum **Straja Țării** (Decretul-lege de înființare din 15 decembrie 1938), **Frontul Național Studențesc** (Decretul-lege de înființare din 19 octombrie 1939) şi **Frontul Renaşterii Naționale** (Decretul-lege de constituire din 16 decembrie 1938);

- restrângerea unor drepturi şi libertăți democratice şi, în consecință, excluderea unei părți importante a populației de la viața politică a țării, îndeosebi prin ridicarea limitei minime de vârstă de la 21 la 30 de ani şi a obligativității ştiinței de carte în exprimarea votului universal, ceea ce a făcut ca numărul alegătorilor să scadă vertiginos, de la 4.649.163, cât s-au înregistrat la alegerile din decembrie 1937, la 2.025.123, câți

au participat la singurul scrutin electoral al perioadei, desfăşurat la 1-2 iunie 1939;

- introducerea unor măsuri excepţionale privind „apărarea ordinei publice unice şi totalitare a statului român”, prin care erau aspru pedepsite persoanele care se pronunţau pentru „schimbarea organizării politice a Ţării”, care constituiau sau organizau „asociaţiuni secrete” sau care „reconstituiau asociaţiuni dizolvate” cu „activitate potrivnică intereselor Partidului Naţiunii” (Decret-lege din 22 iunie 1940).

Puterea Judecătorească

Constituţia autoritară din 1938 păstra, în general, structura puterii judecătoreşti din perioada democraţiei parlamentare.

Noutatea introdusă de aceasta a fost desfiinţarea Curţilor de Juraţi;

De asemenea, erau menţinute inamovibilitatea judecătorilor şi interdicţia creării de comisii şi tribunale extraordinare (art. 73). Inamovibilitatea urma să fie statornicită printr-o lege specială, în termen de 6 luni de la promulgarea Constituţiei.

Legea fundamentală (art. 77) prevedea organizarea justiţiei militare printr-o lege, de asemenea, specială, care urma să judece delicte comise de militari, deoarece acestea nu intrau sub incidenţa puterii judecătoreşti civile.

Palatul de Justiţie, în perioada interbelică

1.3. REGIMUL „NAȚIONAL-LEGIONAR” ŞI CEL MILITARO-AUTORITAR (1940 - 1944)

După abdicarea constrânsă de împrejurări a regelui Carol al II-lea, produsă la 6 septembrie 1940, România a intrat într-o nouă perioadă de guvernare autoritaro-totalitară, care a durat până la lovitura de stat din 23 august 1944.

Aceasta poate fi împărțită în două etape:

- prima, şi cea mai scurtă, de la 14 septembrie 1940 la 14 februarie 1941, este cunoscută ca etapa regimului „național-legionar”, de factură totalitară;

- cea de-a doua, de circa trei ani şi jumătate, care s-a încheiat cu lovitura de stat de la 23 august 1944, este caracterizată ca regim militaro-totalitar.

Într-o astfel de perioadă, instituțiile puterii de stat au avut o situație deosebită.

Cadrul juridic general al regimului

- *Decret regal privind învestirea generalului Ion Antonescu, preşedintele Consiliului de Miniştri, cu puteri depline pentru conducerea statului român din 6 septembrie 1940;*

- *Decret regal prin care statul român a fost proclamat stat național-legionar din 14 septembrie 1940;*

Parlamentul, care funcționa pe baza Constituției din 1938, a fost dizolvat odată cu abdicarea lui Carol al II-lea, iar Legea fundamentală carlistă suspendată. În absența acestora, puterea legislativă a revenit în totalitate lui Ion Antonescu, după preluarea „deplinelor puteri” şi învestirea lui în calitate de „conducător al statului”. Astfel, acesta avea dreptul de a emite decrete-legi, fără a fi necesară promulgarea lor de către rege.

Prerogativele suveranului au fost restrânse foarte mult față de perioada democrației parlamentare, acesta având un rol

mai mult decorativ în viața politică a României. Atributul cel mai important păstrat de rege a fost acela de numire a „primului-ministru însărcinat cu depline puteri".

Singura putere în stat, care s-a întărit în această perioadă, cum era şi normal, având în vedere caracterul regimului, a fost cea **executivă**.

În scurta perioadă „național-legionară", România a cunoscut o dualitate a puterii executive, aceasta fiind împărțită între conducătorul statului şi Legiune. În consecință, primul guvern, format la 14 septembrie 1940, cuprindea cinci miniştri civili, reprezentând Legiunea şi cinci miniştri, plus un subsecretar de stat, militari. Mişcarea legionară deținea două ministere cheie în noul executiv, respectiv Internele şi Externele, precum şi poziția de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, care a revenit liderului acesteia, Horia Sima. Ion Antonescu se intitula „conducătorul statului legionar şi şeful regimului legionar", (art. 2 din Decretul regal prin care statul român a fost proclamat stat național-legionar din 14 septembrie 1940), deci şi al guvernului. În concepția generalului, politicul aparținea Legiunii, aceasta fiind „singura mişcare (partid – n.n.) recunoscută în noul stat" (art.2), în condițiile inexistenței unui pluralism politic.

După înlăturarea de la putere a Legiunii şi desființarea statului național-legionar, la 14 februarie 1941, întreaga putere executivă a fost concentrată în mâinile lui Ion Antonescu. Din acest moment, două dintre cele trei puteri în stat, respectiv cea legislativă şi cea executivă, s-au aflat la cheremul generalului. Singurul guvern, format de Ion Antonescu, la 27 februarie 1941 şi remaniat în numeroase rânduri, până la 23 august 1944, a avut o structură preponderent militară, doar patru dintre demnitarii civili având apartenență politică, fără a fi însă membri marcanți, restul fiind tehnocrați.

Nici cea de-a **treia instituție a puterii în stat**, cea **judecătorească**, nu a avut o situație mai bună. Aceasta a continuat să funcționeze în componentele şi cu întreaga legislație din perioada democrației parlamentare, deşi, în condițiile unui regim militaro-totalitar, nu se putea manifesta ca o adevărată „putere" în stat.

În viziunea mareşalului, adversar declarat al democrației parlamentare, la baza „regimului (său – n.n.) autoritar", cum îi plăcea să îl definească se aflau **cinci instituții fundamentale**: familia, şcoala, biserica, magistratura şi, în special, armata, care „este celula cea mai sănătoasă a acestui popor şi mai ales a nației noastre".

Față de **instituția monarhică**, Ion Antonescu a avut o poziție de desconsiderare consecventă pe toată perioada regimului său. Relațiile sale cu regele Mihai I au fost destul de reci şi protocolare. Deținând în mâinile sale toate instituțiile puterii, mareşalul nu a permis acestuia niciun amestec în problemele statului, chiar şi informarea regelui privind evoluția evenimentelor importante pentru România făcându-se numai pe căi indirecte. Pentru mareşal, suveranul avea exclusiv valoarea unui simbol şi l-a tratat ca atare.

În timpul regimului antonescian militaro-totalitar, celelalte instituții importante ale societății româneşti – **Armata, Şcoala şi Biserica** – şi-au continuat activitatea în cadrul juridic, instituțional şi principial configurat şi stabilit în perioada democrației parlamentare interbelice.

Caracteristicile regimurilor autoritare din perioada 1938-1944

Regimului democratic parlamentar, care a funcționat în România până în 1937, i-au urmat succesiv două regimuri

politice cu un pronunţat caracter autoritar personal *„de mână forte”*. În pofida naturii lor, acestea au recurs în practică şi la unele metode de conducere specifice regimului democratic parlamentar.

Sunt avute în vedere, în context, implicarea în guvernarea ţării, precum şi consultarea în probleme de interes naţional a unor lideri şi tehnicieni ai partidelor politice interzise, acţiuni de politică internă şi externă ale celor două regimuri autoritare întreprinse în paralel cu demersuri similare ale formaţiunilor politice tolerate, aprobarea prin plebiscite, ce-i drept formale, a unor programe de guvernare etc.

Este drept că activitatea legislativă era exercitată, în condiţiile unui Parlament „raţionalizat” şi marginalizat, de scurtă durată (iunie 1939 – septembrie 1940) sau în lipsa acestuia, de monarh şi de conducătorul statului prin decrete-legi, dar acestea reglementau domenii sociale şi economice de larg interes. Concomitent, în cadrul regimurilor respective, se punea accentul pe principiul legalităţii şi supremaţiei legilor, care, deseori, aveau un caracter restrictiv. Conducătorul statului, generalul Ion Antonescu, afirma că drepturile şi libertăţile cetăţeneşti erau „ocrotite” de Constituţie, deşi aceasta fusese suspendată în septembrie 1940.

Trăsătura esenţială a acestor regimuri a constat în învestirea şefului puterii executive – monarhul sau conducătorul statului – cu atribuţii foarte largi, discreţionare, în gestionarea guvernării.

Asupra caracterului regimurilor politice din perioada 1938-1944 există o dispută aprinsă, unii considerându-le regimuri de autoritate personală, alţii veritabile dictaturi.

Cei din prima categorie aduc ca argumente o anumită toleranţă a celor doi şefi ai puterilor executive faţă de activitatea liderilor partidelor politice istorice şi contactul direct şi permanent al unora dintre aceştia cu factorii de putere,

în condițiile desființării pluralismului politic (Decretul-lege nr. 1422 din 31 martie 1938) şi ale dizolvării Parlamentului (Decretul-Regal nr. 3052 din 5 septembrie 1940). Aceeaşi susținători ai caracterului autoritar al regimurilor respective invocă pericolul ascensiunii Gărzii de Fier, rapturile teritoriale din 1940 şi plebiscitele formale pentru a justifica guvernările forte ale perioadei şi măsurile severe ale acestora de restrângere semnificativă a drepturilor şi libertăților cetățeneşti.

1.4. TRANZIȚIA SPRE REGIMUL TOTALITAR COMUNIST (1944 - 1947)

Cadrul juridic general şi special al regimului

- Decretul regal din 31 august 1944, publicat în „Monitorul oficial" nr. 202 din 2 septembrie 1944, prin care erau repuse în vigoare 37 de articole din cele 138 ale Constituției din 1923;

- Legea nr. 50 din 21 ianuarie 1945 privind urmărirea şi pedepsirea criminalilor şi profitorilor de război;

- Legea nr. 51 din 21 ianuarie 1945 privind urmărirea şi pedepsirea celor vinovați de dezastrul țării;

- Legea nr. 312 din 24 aprilie 1945 privind înființarea Tribunalului Poporului, cu sediul în Bucureşti;

- Legea nr. 527 din 11 iulie 1945 privind înființarea Tribunalului Poporului, cu sediul în Cluj;

- Legea electorală din 13 iulie 1946;

- Legea pentru organizarea Adunărilor Deputaților din 13 iulie 1946.

După cum se poate observa, deşi a constituit baza juridică a noului regim, Decretul constituțional din 31 august 1944 nu repunea în drepturi *in integrum* Constituția din 1923, ceea ce avea să aibă urmări negative asupra evoluției ulterioare a evenimentelor politice interne.

În baza acestui Decret, prerogativele constituționale ale monarhului au fost restabilite, partidele politice şi-au reluat activitatea, iar principiul separației puterilor statului a fost reintrodus, acestea urmând să fie exercitate „după regulile aşezate în Constituția din 29 martie 1923" (art. II din Decret). Potrivit aceluiaşi document, printr-un Decret al Consiliului de Miniştri urma să fie organizată Reprezentanța Națională – Parlamentul (art. III).

În ciuda acestei perspective date prin Decretul regal, evoluția evenimentelor avea să fie cu totul alta, iar funcționarea puterilor în stat să iasă din tiparul unui regim democrat parlamentar.

Puterea legislativă – Parlamentul

Conform Decretului regal „puterea legislativă se exercită de către rege la propunerea Consiliului de Miniştri” (art. III).

Ca urmare, până la organizarea noului Parlament, doar guvernul avea drept de inițiativă legislativă, decretele-legi emise de acesta trebuind să fie sancționate şi promulgate de către suveran, ceea ce s-a şi întâmplat.

Acest mecanism legislativ, impropriu unui regim parlamentar democratic veritabil, a funcționat cu unele sincope, cum a fost „greva regală” din august 1945 – ianuarie 1946, timp de aproape doi ani, până la singurele alegeri parlamentare (din 19 noiembrie 1946) organizate în această perioadă şi câştigate prin fraudă de Partidul Comunist şi aliații săi politici, grupată în Blocul Partidelor Democratice (B.P.D.)

În vara anului 1946, înainte de alegeri, au fost elaborate de către guvernul precomunist Legea electorală şi Legea privind organizarea Adunării Deputaților. Acestea au fost sancționate şi promulgate de rege sub presiunea P.C.d.R. şi a oficialilor sovietici, care aveau în spate sprijinul Armatei Roşii de ocupație.

Prin cele două legi s-au adus schimbări importante Constituției din 1923 în corespundere cu interesele noii alianțe politice, care urmăreau pregătirea condițiilor pentru comunizarea totală a României.

Acestea vizau:

- introducerea, pentru prima dată în istoria parlamentarismului românesc, a sistemului unicameral în locul celui bicameral, prin desființarea Senatului;
- eliminarea dreptului suveranului de a dizolva Adunarea Deputaților;
- suprimarea prerogativei privind autodizolvarea Adunării şi convocarea de alegeri anticipate;
- extinderea duratei sesiunii Adunării de la cinci la opt luni;
- coborârea limitei de vârstă de la 25 la 23 de ani pentru cei aleşi deputați;
- renunțarea la obligativitatea votului;
- excluderea de la vot a persoanelor epurate din aparatul administrativ;
- înființarea de secții de votare în instituții, întreprinderi şi cazărmi;
- înregistrarea alegătorilor până în ultima zi a campaniei electorale.

După cum lesne se poate observa în cea mai mare parte modificările impuse de guvernanții comunişti au avut un caracter antidemocratic, încălcând grav Constituția din 1923, lucru sancționat de Partidul Național Liberal, Partidul Național Țărănesc şi Partidul Social Democrat Independent prin protestele exprimate public, imediat după introducerea acestora.

Neavând de ales şi cu sprijinul doar moral al aliaților american şi britanic, suveranul s-a văzut nevoit să deschidă lucrările noului Parlament unicameral, la 1 decembrie 1946, prin rostirea Mesajului Tronului. În anul care a urmat, regele a fost constrâns să coabiteze cu aceeaşi majoritate comunistă, care, la 30 decembrie 1947, întrunită în şedință extraordinară, avea să adopte în unanimitate, fără dezbateri şi doar în 45 de minute, hotărârile privind abdicarea silită a monarhului,

precum şi legea privind transformarea României în republică populară.

Puterea executivă – Guvernul

În condiţiile impuse de lovitura de stat din 23 august 1944 şi până la adoptarea Decretului regal din 31 august 1944 privind noul cadru juridico-constituţional al ţării, regele Mihai I a făcut uz de prerogativele sale şi l-a numit prim-ministru pe generalul Constantin Sănătescu, şeful Casei Militare Regale, însărcinat cu formarea noului guvern.

Primul guvern Sănătescu, care a funcţionat până în 4 noiembrie 1944, a avut o structură preponderent militară, fiind format din 12 militari şi 11 civili. În ultima categorie intrau şi 4 lideri politici – Iuliu Maniu, Constantin I. C. Brătianu, Constantin-Titel Petrescu, Lucreţiu Pătrăşcanu – care deţineau funcţiile de miniştri secretari de stat, fără portofoliu, ultimul fiind *ad interim* la Justiţie.

Consiliul de Miniştri, clădire construită între 1937 şi 1944, aici înainte de demolarea Palatului Sturdza (unde se afla sediul Ministerului Afacerilor Străine)

În următoarele şase luni, scena politică românească a cunoscut confruntări ample şi dure între Partidul Comunist din România (P.C.d.R) care, ca instrument al Kremlinului, acţiona pentru preluarea puterii şi impunerea unui sistem social-politic totalitar şi partidele istorice (P.N.L. şi P.N.Ţ. – n.n.), care

militau pentru revenirea şi menținerea regimului demo-cratic parlamentar interbelic.

Această luptă politică aprigă a avut drept consecință principală o instabilitate guvernamentală, concretizată în schimbarea a patru guverne în doar şase luni.

Sub presiunea P.C.d.R. şi a străzii, precum şi a intervenției directe a reprezentantului Moscovei în Comisia Aliată de Control, generalul V.P. Vinogradov, care a adresat o notă regelui Mihai, Guvernul Sănătescu I a fost demis. În nota oficialului sovietic, emisă în numele organismului respectiv, fără consultarea reprezentanților american şi britanic, se cerea formarea unui guvern de coaliție, tot sub conducerea lui Constantin Sănătescu, avându-l ca vicepreşedinte pe dr. Petru Groza, iar la Justiție pe Lucrețiu Pătrăşcanu. De asemenea, se solicita înlăturarea din noul Cabinet a liderilor partidelor democratice Iuliu Maniu şi Constantin I. C. Brătianu, ceea ce avea să se şi întâmple.

În acest fel s-a format guvernul Sănătescu II de coaliție, de data aceasta cu caracter politic. Acesta a depus jurământul la 4 noiembrie 1944. Portofoliile au fost împărțite între P.N.L. şi P.N.Ț., care, pe lângă funcția de prim-ministru, dețineau 9 ministere şi coaliția Frontului Național Democrat (F.N.D.), căruia i-a revenit poziția de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, acordată dr. Petru Groza şi 8 ministere. Raportul de forțe în cadrul Cabinetului era destul de echilibrat, constituirea guvernului Sănătescu II marcând o etapă importantă în drumul P.C.d.R. către controlul total al puterii.

Chiar şi în aceste condiții, comuniştii nu au fost satisfăcuți din punct de vedere politic, deoarece nu au obținut ministerele de Interne şi de Război, aşa cum îi sfătuiseră stăpânii lor de la Moscova.

Ca urmare, în perioada imediat următoare, aceştia au continuat campania de stradă împotriva guvernului din care ei

înşişi făceau parte şi au trecut la schimbarea forţată a administraţiei locale. Acţiunea lor a fost susţinută de sovietici, care au adus în România trei noi divizii şi au notificat guvernului de reducerea efectivelor poliţiei din Bucureşti, precum şi a Jandarmeriei la nivel naţional.

În faţa noii situaţii create, liderii P.N.L. şi P.N.Ţ. au renunţat, la 2 decembrie 1944, la sprijinul acordat Cabinetului Sănătescu II, prin retragerea propriilor miniştri, determinând o nouă criză politică.

Regele Mihai l-a desemnat prim-ministru pe generalul Nicolae Rădescu şi a organizat consultări cu liderii partidelor democratice tradiţionale şi cu reprezentantul P.C.d.R., Lucreţiu Pătrăşcanu.

Guvernul Rădescu a depus jurământul în faţa suveranului la 6 decembrie 1944, structura acestuia şi repartiţia portofoliilor între P.N.L. – P.N.Ţ. şi „coaliţia" F.N.D., condusă de P.C.d.R., rămânând neschimbate. Cu alte cuvinte, comuniştii nu au obţinut nimic din ceea ce şi-au propus prin declanşarea crizei guvernamentale.

Şi acest guvern de aşa-zisă coaliţie avea să aibă o viaţă scurtă ca şi primele cabinete Sănătescu şi să reprezinte doar un *intermezzo* până la impunerea unui executiv total aservit intereselor sovietice în România.

Pentru aceasta, comuniştii aveau nevoie de o nouă criză politică, declanşată în mod artificial. Pretextul l-a constituit programul de guvernare în 9 puncte al F.N.D., dat publicităţii la 28 ianuarie 1945. Printre altele, acesta prevedea reforma agrară, pedepsirea sabotorilor şi speculanţilor, reorganizarea armatei „în spirit democratic", epurarea aparatului de stat de „elementele fasciste şi profasciste" şi judecarea criminalilor de război.

În vederea susţinerii acestui program de guvernare, comuniştii au organizat ample mitinguri şi demonstraţii de

stradă, menite să arate largul sprijin „popular” pentru F.N.D. Mai mult, cu ocazia mitingului de protest din 24 februarie 1945, organizat în Piaţa Naţiunii, şi a marşului spre Piaţa Palatului, elemente extremiste s-au dedat la provocări şi diversiuni violente, trăgând focuri de armă asupra demonstranţilor, pentru a întărâta mulţimea împotriva Guvernului şi a determina căderea acestuia.

Întrucât dezordinea creată nu a dat rezultatele scontate, a intrat în scenă guvernul sovietic, care l-a trimis la Bucureşti, la 27 februarie 1945, pe comisarul adjunct pentru Afaceri Externe, Andrei Vîşinski. Acesta a cerut să fie primit de către rege în aceeaşi zi şi, în cadrul audienţei, sub pretextul că Guvernul Rădescu era „incapabil de a menţine ordinea internă”, a solicitat demiterea Cabinetului şi „formarea unui guvern din reprezentanţii partidelor democratice” (P.C.d.R. şi aliaţii acestuia – n.n.).

În urma ultimatului dat de sovietici, suveranul s-a văzut constrâns să ceară, la 28 februarie 1945, demisia Guvernului Rădescu şi să-l desemneze pe Barbu Ştirbei pentru formarea unui nou cabinet de coaliţie. Acesta, însă, nu a reuşit să obţină sprijinul coaliţiei F.N.D., fapt pentru care, la 1 martie 1945, a intervenit din nou Vîşinski, care a precizat regelui că omul de încredere al Moscovei era dr. Petru Groza.

Sub presiunea Moscovei şi fără sprijinul aliaţilor american şi britanic, regele s-a văzut nevoit să-l desemneze pe Petru Groza, la 2 martie 1945, prim-ministru şi să-i ceară începerea consultărilor cu toate partidele pentru formarea noului guvern.

Pentru a dezavua orice tentativă de rezistenţă şi a sprijini instalarea unui guvern pro-comunist, autorităţile de ocupaţie sovietice au trecut, după 28 februarie 1945, la neutralizarea şi dezarmarea completă a unităţilor române din interior, precum

şi la preluarea controlului reţelei de transmisiuni şi telecomunicaţii a armatei.

Pe acest fond deosebit de tensionat, s-a constituit Guvernul pro-comunist dr. Petru Groza, din componenţa căruia (17 miniştri şi 13 subsecretari de stat) comuniştii şi aliaţii lor deţineau 86,6% dintre titularii de portofolii. Partidele democratice tradiţionale erau reprezentate de aripa social-democrată pro-comunistă, cu 4 portofolii şi disidenţa liberală colaboraţionistă a lui Gheorghe Tătărescu, tot cu 4 funcţii guvernamentale, între care şi cea de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. La aceştia se adăugau 3 militari cu funcţii tehnice.

Primul guvern pro-comunist din istoria României, impus de ocupanţii sovietici, a fost instalat la 6 martie 1945, dată care avea să marcheze începutul procesului de comunizare/ sovietizare a ţării noastre.

Guvernul Petru Groza s-a menţinut în formula iniţială, cu unele remanieri neînsemnate, până în luna aprilie 1948, când, după adoptarea primei Constituţii comuniste şi organizarea de alegeri pentru Marea Adunare Naţională, s-a format un nou guvern, condus tot de dr. Petru Groza. Remanierile au vizat: introducerea în structura guvernului (la 7 ianuarie 1946) a doi reprezentanţi ai P.N.L. (Mihail Romniceanu) şi P.N.Ţ. (dr. Emil Haţieganu), în urma „grevei regale”, prin crearea a două funcţii de ministru secretar de stat (fără portofoliu), care au fost retraşi, la 29 noiembrie 1946, imediat după „câştigarea” alegerilor de către comunişti şi aliaţii lor; preluarea de la liberalii tătărescieni (Petru Bejan) a portofoliului Economiei Naţionale de către P. C. d. R. (Gheorghe Gheorghiu Dej) la 29 noiembrie 1946 şi, înlăturarea din guvern a lui Gheorghe Tătărescu şi a celorlalţi 3 liberali, printr-o moţiune de neîncredere a Adunării Deputaţilor, votată la 5 noiembrie 1947.

Puterea judecătorească – Justiţia

Puterea judecătorească a suportat schimbări esenţiale, care anunţau instituirea unei justiţii politice de tip totalitar. Acestea s-au produs, îndeosebi, pe parcursul anului 1945, când s-a constituit cadrul juridic al puterii judecătoreşti. Acesta îşi avea originea în Convenţia de Armistiţiu din 12 septembrie 1944, care recunoştea dreptul de jurisdicţie al părţii sovietice asupra cetăţenilor români, care au fost lăsaţi la discreţia Moscovei.

Noul cadru juridic a fost format din următoarele acte normative:

- Legea nr. 50 din 21 ianuarie 1945 privind urmărirea şi pedepsirea criminalilor şi profitorilor de război;
- Legea nr. 51 din 21 ianuarie 1945 privind urmărirea şi pedepsirea celor vinovaţi de dezastrul ţării;
- Legea nr. 312 din 24 aprilie 1945 privind înfiinţarea Tribunalului Poporului, cu sediul în Bucureşti;
- Legea nr. 527 din 11 iulie 1945 privind înfiinţarea Tribunalului Poporului, cu sediul în Cluj.

Noutatea, cu consecinţe destul de grave pentru sistemul judecătoresc românesc, a fost reprezentată de instituirea instanţelor speciale de judecată, cunoscute sub numele de „tribunalul poporului”.

Pe lângă acestea, ministerul justiţiei a numit un număr de acuzatori publici, care aveau sarcina de a cerceta toate cauzele cu care erau învestiţi de Consiliul de Miniştri.

Completul de judecată al Tribunalului poporului avea următoarea structură: 2 magistraţi de carieră, desemnaţi de Ministerul Justiţiei şi 7 „judecători ai poporului”, persoane civile române, membre ale grupărilor politice aflate la putere (P.C.d.R. şi aliaţii lor . n.n.).

Cadrul juridic, cu un pronunţat caracter politic, răsturna principiile de bază ale justiţiei româneşti, introducând altele specifice unui regim totalitar, cum ar fi:

- eliminarea prezumţiei de nevinovăţie;
- transformarea dreptului de apărare într-o simplă formalitate;
- stabilirea sentinţei înaintea procesului, în funcţie de interese politice şi conjunctură;
- introducerea retroactivităţii legii penale;
- desfiinţarea recursului în anulare pentru procesele politice;
- renunţarea la principiul legal al eliberării înainte de termen, după efectuarea a 2/3 din pedeapsă şi comportament adecvat în timpul detenţiei.

Aceste principii de justiţie totalitară au stat la baza tuturor proceselor politice, instrumentate de primul guvern procomunist dr. Petru Groza, prin „Tribunalul Poporului", în perioada 1945-1947, căruia i-au căzut victime 15 loturi de inculpaţi, precum: lotul generalului Nicole Macici; lotul ziariştilor şi publiciştilor acuzaţi de propagandă „fascistă sau hitleristă" şi de susţinere a „unui regim odios"; lotul comandanţilor şi personalului lagărelor de concentrare din Transnistria; lotul foştilor angajaţi ai Siguranţei Statului; lotul mareşalului Antonescu; lotul „trădătorilor manişti".

Mecanismul sistemului juridic pro-comunist avea să fie completat procedural, începând cu anul 1948, când comuniştii au acaparat întreaga putere în stat şi au trecut la instituirea regimului totalitar comunist.

Particularitățile regimului de tranziție spre sistemul totalitar-comunist

În perioada 23 august 1944 – 30 decembrie 1947, România a parcurs un proces de involuție democratică şi de degradare accentuată a vieții politice, care s-a încheiat prin înlocuirea mecanismelor democrației parlamentare cu cele ale *„democrației populare”* de tip totalitar-comunist.

După înlăturarea regimului autoritaro-dictatorial al lui Ion Antonescu, s-a pus problema creării unui nou cadru constituțional, în vederea organizării şi exercitării puterii.

Partidele politice care au intrat în componența Guvernului Sănătescu I, format la 23 august 1944, au convenit asupra revenirii la un regim *„democratic în care libertățile publice şi drepturile cetățeneşti vor fi garantate şi respectate”*.

În condițiile în care Parlamentul fusese dizolvat de Carol al II-lea în 1940, s-a recurs la o formulă inedită: repunerea în vigoare a unor dispoziții constituționale, care şi acestea fuseseră abrogate în februarie 1938. Până la votarea noii Constituții, Guvernul urma să lucreze pe bază de decrete-legi.

Astfel, a fost emis Decretul-Lege nr. 1626 din 31 august 1944, care a repus în vigoare, cu unele rezerve, Constituția din 1923. Primul articol al acestuia stipula că *„Drepturile românilor sunt cele recunoscute de Constituțiunea din 1866, cu modificările ce ulterior i-au fost aduse şi de Constituțiunea din 29 martie 1923.”* Rezervele priveau puterea legislativă, care era exercitată de Rege la propunerea Consiliului de Miniştri, ceea ce-i conferea acestuia o putere considerabilă mai ales în reglementarea relațiilor sociale.

Parlamentul urma să fie constituit pe baza unui decret, aprobat în urma unei hotărâri a Executivului.

Acelaşi decret-lege prevedea elaborarea unei legi speciale care să stabilească condițiile inamovibilității magistraților.

Decretul-lege crea o ambiguitate şi, în acelaşi timp, o ilegalitate, deoarece se referea, concomitent, la două constituții (1866 şi 1923 – n.n.), repunea în vigoare o constituție, în condițiile în care nici Regele, nici Guvernul nu reprezentau organisme cu puteri constituante, iar o lege fundamentală abrogată nu putea fi reintrodusă în vigoare.

Pe de altă parte, România era obligată să respecte prevederile Convenției de Armistițiu, care contraveneau Constituției repuse în vigoare. Aceste prevederi se refereau, îndeosebi, la procedura de urmărire judiciară a criminalilor de război şi la confiscarea averilor acestora, prin înființarea *tribunalelor extraordinare (ale poporului – n.n.).*

Sub presiunea regimului de ocupație militară sovietic, regele a fost constrânsă să semneze Decretul nr. 1849 din 11 octombrie 1944, care stipula posibilitatea adoptării legilor speciale de pedepsire a criminalilor de război şi confiscarea averilor acestora, precum şi Decretul nr. 2443 din 18 decembrie 1944, prin care inamovibilitatea judecătorilor era suspendată pentru patru luni, acte normative ce revizuiau Constituția fără respectarea prevederii legale. Modificările respective deschideau drumul amestecului politicului în activitatea puterii judecătoreşti.

În ceea ce priveşte organizarea politică a țării, inițiativa a fost luată de comunişti, sprijiniți de aliații săi politici (P.S.D. – n.n.) şi de Moscova, după impunerea Guvernului pro-sovietic dr. Petru Groza.

Aceştia şi-au anunțat intenția pentru un parlament unicameral, mai uşor de controlat, încă de la Conferința Națională a P.C.d.R. din octombrie 1945.

La 31 mai 1946, Cabinetul Groza a publicat anteproiectele pentru organizarea Reprezentanței Naționale, care prevedeau: *„Reprezentanța Națională este emanația națiunii cu delegație de a exercita puterea legiuitoare. Membrii*

Reprezentanței Naționale constituiesc un singur corp legiuitor: Adunarea Deputaților”.

La 31 iulie 1946, au fost adoptate de Guvern Decretele nr. 2218 şi 2219 privind organizarea Reprezentanței Naționale şi, respectiv, alegerilor pentru Adunarea Deputaților.

Ambele decrete contraveneau Constituției din 1923 şi Decretului-Lege nr. 1626/1944, deoarece nu respectau procedura legală de revizuire a legii fundamentale.

În semn de protest, reprezentanții partidelor istorice în Guvern (Emil Hațieganu şi Mihai Romniceanu – n.n.) au refuzat să semneze proiectele celor două decrete şi au părăsit şedința Consiliului de Miniştri.

Moscova a folosit toate pârghiile, inclusiv cele financiare, punând la dispoziția comuniştilor români 1.000.000 de dolari S.U.A. pentru acoperirea costurilor campaniei electorale, în vederea asigurării victoriei P.C.d.R. în alegerile din 19 noiembrie 1946. Cea mai eficientă şi sigură pârghie s-a dovedit a fi, însă, fraudarea masivă a alegerilor, verificându-se şi în acest caz sloganul lui Stalin că alegerile sunt câştigate de cei care numără voturile.

După „câştigarea” singurelor alegeri organizate în această perioadă, P.C.d.R. a preluat aproape în totalitate puterea în România, monarhul văzându-se nevoit, în ciuda apelurilor liderilor politici democrați, să legitimizeze majoritatea parlamentară prin deschiderea lucrărilor Parlamentului cu Mesajul Tronului. Un refuz al regelui n-ar fi schimbat lucrurile, în mod radical, întrucât soarta României fusese deja pecetluită la masa tratativelor dintre S.U.A., Marea Britanei şi Uniunea Sovietică.

Pe parcursul anului 1947, planul de comunizare/ sovietizare a României s-a accelerat foarte mult, partidele politice democratice fie s-au dizolvat (P.N.L.) sau au fost dizolvate (P.N.Ț.), prin Jurnal al Consiliului de Miniştri, fie au fost

absorbite de P.C.d.R., cum a fost cazul P.S.D. Ultimul stâlp al rezistenței anticomuniste, monarhul, a fost silit să abdice, sub amenințarea forței.

Într-o singură zi, 30 decembrie 1947, regimul constituțional tranzitoriu din România a fost schimbat cu *„republica populară”*, prin adoptarea de către Adunarea Deputaților a Legii ordinare nr. 363, care revizuia Constituția din 1923, fără respectarea procedurii legale.

Atribuțiile şefului statului au fost încredințate Prezidiului Republicii Populare Române, un organism executiv colegial – format din cinci persoane – care a fost înființat prin Decretul nr. 3 din 8 ianuarie 1948.

1.5. REGIMUL TOTALITAR COMUNIST (1948 - 1989)

Cadrul juridic general al regimului

- *Legea electorală din 23 ianuarie 1948;*
- *Constituţia din 13 aprilie 1948;*
- *Constituţia din 27 septembrie 1952;*
- *Legea nr. 1/1957 privind organizarea Consiliului de Miniştri;*
- *Constituţia din 21 august 1965, care a suferit zece modificări, ultima fiind la 27 octombrie 1986;*
- *Legea nr. 1/1974 privind instituirea funcţiei de preşedinte al Republicii Socialiste România.*

Principiile de bază ale celor trei constituţii

- înlocuirea regimului democraţiei parlamentare cu cel al „democraţiei populare”;
- desfiinţarea pluralismului politic şi înlocuirea acestuia cu partidul unic;
- renunţarea la principiul democratic al separaţiei puterilor în stat, Marea Adunare Naţională fiind singurul deţinător al puterii supreme în stat;
- lichidarea proprietăţii private, prin naţionalizarea şi substituirea acesteia cu proprietatea socialistă de stat generalizată la nivel naţional;
- introducerea economiei de comandă, planificate, în locul celei de piaţă concurenţiale;
- transformarea comerţului exterior în monopol de stat;
- stipulate următoarele funcţii ale statului „democrat-popular”: de *reprimare* în interiorul ţării a claselor doborâte de la putere; de *apărare* a ţării împotriva agresiunii externe; *economico-organizatorică* şi *cultural-educativă* (art. 17 din Constituţia din 1952).

Puterea legislativă – Parlamentul

Structură şi atribuții

Potrivit prevederilor primei Constituții totalitare comuniste (art. 37 şi 38), reluate apoi şi în celelalte două legi fundamentale ale perioadei, puterea supremă în stat aparținea parlamentului unicameral, cunoscut sub numele de Marea Adunare Națională (M.A.N.), care era „singurul organ legislativ al Republicii Populare Române” (R.P.R.).

Primul parlament comunist a rezultat în urma alegerilor din 28 martie 1948, la care au participat Frontul Democrației Populare (F.D.P.), o coaliție preelectorală, formată din Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.), creat la congresul de unificare a P.C.d.R. cu Partidul Social-Democrat (aripa Lothar Rădăceanu), desfăşurat în zilele de 21-23 februarie 1948 şi aliații acestuia (Frontul Plugarilor, Partidul Național-Popular şi Uniunea Populară Maghiară), la care s-au adăugat Partidul Național Liberal (Petru Bejan) şi Partidul Țărănesc-Democrat (dr. N. Lupu). Alegerile, ultimele din primii ani ai noului regim totalitar, la care au participat şi alte partide politice, au fost câştigate de F.D.P., cu un procent de 93,2% din voturi, căruia i-au revenit 405 mandate, celelalte două partide obținând 7, respectiv, 2 mandate.

M.A.N. a jucat şi rolul de Constituantă, adoptând prima Constituție a regimului totalitar, aflat în proces de edificare. Aceasta reprezenta în mare măsură o copie a Constituției sovietice din 1936 şi crea cadrul juridic general de implementare a noului regim totalitar de factură stalinistă.

Constituția din aprilie 1948 şi, apoi, celelalte două ulterioare, învesteau M.A.N. cu largi atribuții şi competențe, precum:

- alegerea şi revocarea, în totalitate sau numai parțial, a Prezidiului M.A.N. (ulterior Consiliul de Stat), organ cu activitate permanentă întru sesiunile forului legislativ;
- formarea şi revocarea Consiliului de Miniştri (Guvernului);
- adoptarea şi modificarea Constituției;
- stabilirea structurii Executivului, atribuțiilor şi denumirilor ministerelor, desființarea sau comasarea acestora;
- adoptarea Bugetului statului; încheierea exercițiilor bugetare;
- fixarea impozitelor şi a modului de colectare a acestora;
- adoptarea hotărârilor în chestiunile războiului şi ale păcii;
- organizarea referendumului;
- reglementarea sistemului electoral;
- stabilirea planurilor economice naționale;
- acordarea amnistiei;
- reglementarea organizării judecătoreşti şi a Procuraturii;
- organizarea şi funcționarea sfaturilor populare;
- organizarea administrativ-teritorială a țării;
- ratificarea şi denunțarea tratatelor internaționale;
- alegerea şi revocarea Tribunalului Suprem şi a Procurorului general;
- exercitarea controlului general al aplicării Constituției (constituționalității legilor – n.n.);
- stabilirea liniei generale a politicii externe;
- proclamarea stării de necesitate;
- declararea mobilizării parțiale sau generale, precum şi a stării de război.

Aflându-se într-un regim totalitar, timp de peste patru decenii, România nu a avut o viață parlamentară autentică şi veritabilă.

Rolul M.A.N. era formal, întrucât aceasta se întrunea în sesiuni ordinare de cel puțin două ori pe an, a căror durată era doar de câteva zile, iar proiectele de lege şi decretele erau

elaborate sau inspirate de conducerea de partid şi de stat, fără a fi supuse dezbaterilor parlamentare de fond şi, eventual, amendărilor.

Durata mandatului M.A.N. şi, implicit, a deputaţilor „poporului” era de 4 ani, după 1965 aceasta fiind de 5 ani. Aceştia erau aleşi prin vot universal, direct şi secret de către toţi cetăţenii României, indiferent de sex, naţionalitate şi religie, care aveau 18 ani împliniţi la data alegerilor. Limita de vârstă pentru a putea fi ales era de 23 de ani împliniţi.

În prima perioadă a regimului erau lipsiţi de drepturi civile şi politice, inclusiv de dreptul de vot, toţi adversarii comuniştilor, care fuseseră condamnaţi de organele judecătoreşti totalitare pentru activitate cu caracter fascist, hitlerist sau ostil Uniunii Sovietice.

În lipsa pluralismului politic, aveau dreptul de a înainta candidaţi pentru alegerile parlamentare doar partidul unic şi organizaţiile sale obşteşti, constituite în structuri electorale de genul Frontului Democraţiei Populare (1948), Frontului Unităţii Socialiste (1968) sau Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste (1980). De regulă, acestea obţineau circa 99% din totalul voturilor exprimate şi al mandatelor de deputat.

Deputaţii validaţi depuneau un jurământ de credinţă în faţa M.A.N., introdus pentru prima dată de Constituţia din 1938, deci tot de un regim autoritaro-totalitar, ceea ce însemna, practic, că li se impunea obligaţia de a se supune regimului existent, deşi ei ar fi trebuit să reprezinte poporul suveran. Mai mult, deputaţii nu aveau voie să exprime alte opinii decât cele ale partidului unic de guvernământ, ceea ce însemna că M.A.N. era doar un instrument sau o pârghie de realizare a politicii acestuia.

Dreptul la iniţiativă legislativă aparţinea, în primul rând, guvernului şi apoi deputaţilor, în proporţie de 1/5 din totalul acestora.

M.A.N. nu putea fi dizolvată, ci se autodizolva după expirarea mandatului sau o singură dată înaintea termenului de 4 ani. Prelungirea mandatului era posibilă doar în caz de război sau pe timpul stării excepționale.

Revizuirea Constituției reprezenta un drept exclusiv al deputaților şi se realiza prin votul a 2/3 din totalul acestora.

Numărul deputaților a oscilat de la 414, în 1948, la 465, după 1965, în ultima fază a regimului numărul acestora ajungând la 369.

Deputații se bucurau de imunitate parlamentară şi puteau fi reținuți, arestați şi trimişi în judecată penală, fără aprobarea M.A.N. sau a Consiliului de Stat, doar în situația de infracțiune flagrantă.

Într-o republică populară parlamentară, cum a devenit România după înlăturarea monarhiei constituționale, atribuțiile de şef al statului erau exercitate de un organism colectiv cu activitate permanentă, cunoscut sub numele de *Prezidiu*. Primul organ de acest fel a fost constituit la 30 decembrie 1947 şi purta numele de Prezidiul R.P.R. Acesta a fost format din cinci persoane (C. I. Parhon, M. Sadoveanu, Şt. Voitec, Gh. Stere şi I. Niculi) şi a exercitat puterea executivă conferită şefului statului, până la adoptarea Constituției din 1948, fără să fi avut statutul de organ suprem al puterii de stat.

După adoptarea primei Constituții comuniste, s-a creat Prezidiul M.A.N., care avea caracter de organ suprem al puterii în stat, era subordonat acesteia, avea un mandat de 4 ani, era ales cu votul a jumătate din numărul total al deputaților şi răspundea de activitatea sa numai în fața M.A.N.

Structura acestuia era următoarea:

- preşedinte;
- 2 vicepreşedinți;
- secretar;
- 15 membri.

În atribuțiile Prezidiului intrau:

- convocarea M.A.N. în sesiuni ordinare şi extraordinare;
- emiterea de decrete;
- interpretarea legilor votate de M.A.N.;
- stabilirea datei alegerilor pentru M.A.N.;
- numirea şi revocarea miniştrilor, la propunerea primului-ministru;
- organizarea referendumului;
- anularea unor hotărâri şi dispoziții ale guvernului, care erau contrare legilor;
- conferirea de decorații, medalii şi titluri onorifice;
- stabilirea gradelor militare, rangurilor diplomatice şi a altor titluri speciale;
- numirea şi revocarea comandantului suprem al forțelor armate;
- declararea stării de război în cazul unei agresiuni externe;
- declararea mobilizării parțiale sau generale;
- exercitarea dreptului de grațiere şi de comutare a pedepselor;
- ratificarea şi denunțarea tratatelor internaționale la care România era parte;
- acreditarea şi rechemarea reprezentanților diplomatici ai României;
- primirea scrisorilor de acreditare şi rechemare a reprezentanților diplomatici străini;
- introducerea stării excepționale în unele localități sau pe întreg teritoriul României.

În anul 1961, Prezidiul M.A.N. a fost desființat şi înlocuit cu un organism similar, denumit Consiliul de Stat al R.P.R. Acesta era, de asemenea, subordonat M.A.N. şi păstra în mare parte atribuțiile celui dintâi. Se adăugau unele noi, de genul:

- numea şi revoca pe conducătorii organelor centrale ale administraţiei de stat, alţii decât membrii Consiliului de Miniştri;
- acorda gradele de general, amiral şi mareşal;
- autoriza purtarea decoraţiilor conferite de alte state unor cetăţeni români;
- acorda cetăţenia română, aproba renunţarea sau retragerea cetăţeniei române;
- acorda dreptul de azil;
- reprezenta România, prin preşedintele său, în relaţiile internaţionale;
- numea şi revoca pe preşedintele şi pe membrii Tribunalului Suprem şi Procurorul general, controla activitatea acestora.

Aceste atribuţii au fost reduse foarte mult, după modificarea Constituţiei, prin Legea nr. 1 din 1974 şi instituirea funcţiei de „preşedinte al Republicii Socialiste România". Acestuia i-au fost transferate majoritatea atribuţiilor Consiliului de Stat.

În noile condiţii, rolul Consiliului de Stat a fost diminuat foarte mult, prerogativele sale fiind restrânse doar la:

- stabilirea datei alegerilor;
- organizarea şi desfăşurarea referendumului;
- organizarea ministerelor şi a celorlalte organe centrale de stat;
- ratificarea şi denunţarea tratatelor internaţionale la care România era parte, altele decât cele ratificate de M.A.N;
- stabilirea gradelor militare;
- instituirea decoraţiilor şi a titlurilor onorifice.

Preşedinţii Prezidiului (Consiliului de Stat) M. A. N.:

- Dr. Constantin I. Parhon (13 aprilie 1948 – 12 iunie 1952);
- Dr. Petru Groza (12 iunie 1952 – 07 ianuarie 1958);
- Ion Gheorghe Maurer (11 ianuarie 1958 – 21 martie 1961);

- Gheorghe Gheorghiu-Dej (21 martie 1961 – 19 martie 1965);
- Chivu Stoica (24 martie 1965 – 9 decembrie 1967);
- Nicolae Ceauşescu (9 decembrie 1967 – 28 martie 1974).

Puterea executivă – Consiliul de Miniştri

În perioada regimului totalitar comunist s-a renunțat la principiul separației puterilor în stat, ceea ce a făcut ca atribuțiile acestora să nu fie clar delimitate.

Astfel, multe dintre atribuțiile Consiliului de Miniştri (Guvernului) erau exercitate de instituția puterii legislative, respectiv de Prezidiul M.A.N. sau Consiliul de Stat.

În 1974, odată cu instituirea funcției de preşedinte, majoritatea atribuțiilor Consiliului de Stat au fost transferate şefului statului.

Cu alte cuvinte, puterea executivă era împărțită între preşedintele țării şi Guvern, primul având rolul principal, întrucât cumula şi alte pârghii importante în stat, cum erau cele de secretar general al partidului unic de guvernământ, comandant suprem al forțelor armate şi preşedinte al Consiliului Apărării.

Privind lucrurile din această perspectivă, rezultă că Guvernul, ca şi Parlamentul, era doar un instrument în mâna politicului, învestit îndeosebi cu atribuții tehnice, menit să pună în practică politica partidului unic.

Atribuțiile preşedintelui

Legea nr. 1/1974 modifica Constituția din 1965 şi consacra instituția prezidențială în Titlul III acesteia, conferindu-i statutul de „organ suprem al puterii de stat”, alături de M.A.N.

Preşedintele era „şeful statului” şi reprezenta „puterea de stat în relațiile interne şi internaționale ale țării”, deşi era ales

Palatul Cotroceni vechi

de M.A.N., nu direct de către popor, în faţa căreia depunea un jurământ.

Principalele atribuţii ale acestuia erau următoarele:

- prezida Consiliul de Stat şi şedinţele Consiliului de Miniştri, când era necesar;
- stabilea măsurile ce priveau interesele supreme ale ţării, care urmau să facă obiectul referendumului, organizat de M.A.N.;
- numea şi revoca, la propunerea primului-ministru, vice-miniştrii, miniştrii şi preşedinţii altor organe ale administraţiei centrale de stat, care făceau sau nu parte din Consiliul de Miniştri;
- numea şi revoca pe preşedinte şi membrii Tribunalului Suprem, pe procurorul general;
- acorda gradele de general, amiral şi mareşal;
- conferea decoraţii şi titluri onorifice;
- autoriza purtarea decoraţiilor conferite de alte state unor cetăţeni români;
- acorda graţierea;
- acorda cetăţenia, aproba renunţarea sau retragerea cetăţeniei române;
- acorda dreptul de azil;
- stabilea rangul misiunilor diplomatice, acredita şi rechema reprezentanţii diplomatici ai României.
- primea scrisorile de acreditare şi de rechemare ale reprezentanţilor diplomatici străini;
- încheia tratate internaţionale în numele României;
- proclama, în caz de urgenţă, starea de necesitate;
- emitea decrete prezidenţiale şi decizii.

Consiliul de Miniştri – Guvernul

Potrivit Constituției din 1965, Consiliul de Miniştri era „organul suprem al administrației de stat”, care organiza gestiunea generală a activității executive.

În concepția legiuitorului (partidului unic prin M.A.N. – n.n.), acesta nu intra în categoria puterilor în stat, având doar o funcție tehnică, de execuție.

Prin Legea nr. 1/1957, privind organizarea Consiliului de Miniştri, ale cărei prevederi au fost reluate în Constituția din 1965, Guvernul avea următoarea structură:

- preşedinte;
- vicepreşedinți, dintre care unul sau mai mulți puteau fi numiți prim-vicepreşedinți;
- miniştri;
- conducători ai unor organe centrale ale administrației de stat (preşedintele Comitetului de Stat al Planificării, preşedintele Comisiei Controlului de Stat şi alții).

Guvernul îşi desfăşura activitatea conform „principiului conducerii colective” şi avea următoarele atribuții:

- emiterea de hotărâri şi dispoziții vizând aplicarea legilor şi controlul execuției acestora;
- elaborarea proiectului planului de stat şi al bugetului de stat; controlul realizării acestora;
- întocmirea contului general de încheiere a execuției bugetare;
- înființarea de întreprinderi, organizații economice şi instituții de stat;
- exercitarea conducerii generale în domeniul relațiilor cu alte state;
- conducerea, îndrumarea şi controlul activității comitetelor executive ale tuturor sfaturilor/consiliilor populare.

În perioada regimului totalitar comunist (1948-1989), România a avut 7 guverne.

După alegerile din 28 martie 1948, s-a format un nou guvern, condus de Dr. Petru Groza, care a fost învestit la 13 aprilie acelaşi an. Secretarul general al C.C. al P.M.R., Gh. Gheorghiu-Dej a devenit prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, funcţie nou înfiinţată.

Acesta a fost urmat de guvernele:

- Gheorghe Gheorghiu-Dej (2 iunie 1952 – 3 octombrie 1955);
- Chivu Stoica (3 octombrie 1955 – 21 martie 1961);
- Ion Gheorghe Maurer (21 martie 1961 – 28 martie 1974);
- Manea Mănescu (28 martie 1974 – 30 martie 1979);
- Ilie Verdeţ (30 martie 1979 – 21 mai 1982);
- Constantin Dăscălescu (21 mai 1982 – 22 decembrie 1989).

Toate cele 7 guverne au suferit una sau mai multe remanieri, de-a lungul existenţei lor. Cel mai longeviv dintre acestea a fost Guvernul Maurer, care a condus România timp de 13 ani, urmat de Cabinetul Dăscălescu, cu 7 ani.

Formarea doar a şapte guverne într-o perioadă de peste 40 de ani, dintre care două au guvernat timp de douăzeci de ani, semnifică marea stabilitate politică a regimului, care, ce-i drept, este specifică mai ales sistemelor totalitare.

Puterea judecătorească – Justiţia

Palatul Justiţiei, în perioada comunismului

Organizarea instituţiei judecătoreşti a cunoscut mai multe etape în evoluţia ei, fiind legată de modificările cadrului juridic general (adoptarea celor trei legi fundamentale – n.n.), precum şi de parcursul edificării şi consolidării regimului tota-

litar comunist.

Trebuie făcută o precizare foarte importantă legată de independența justiției şi anume că aceasta, ca şi celelalte instituții ale puterii, era un instrument în mâna politicului, a partidului unic şi nu servea decât interesele acestuia.

După preluarea întregii puteri, comuniştii au emis mai multe acte normative privind reglementarea puterii judecătoreşti. Astfel, prin Decretul nr. 341 din 5 decembrie 1947, au fost introduşi asesorii populari la toate instanțele, iar în materie civilă numai la judecătoriile rurale. Participarea acestora în materie civilă a fost extinsă şi la celelalte instanțe, prin Decretul nr. 375 din 11 decembrie 1948. De asemenea, prin Decretele nr. 1 şi 2 din 22 aprilie 1948, a fost înlocuită Î.C.C.J. cu Curtea Supremă şi a fost organizat Parchetul. Decretul nr. 132 din 2 aprilie 1949 stabilea următoarea structură a puterii judecătoreşti:

- Judecătorii populare;
- Tribunale;
- Curți de Apel;
- Curtea Supremă.

În categoria instanțe speciale intrau:.

- Instanțe militare;
- Tribunale speciale feroviare (Decretul nr. 292/1949;
- Tribunale maritime şi fluviale (Decretul nr. 40/1950).

Prima organizare completă şi substanțială, diferită de sistemele anterioare, a fost realizată prin Legile nr. 5 şi 6 din 1952 privind organizarea instituției judecătoreşti, înființarea şi organizarea procuraturii.

Organizarea era după modelul sovietic, care pleca de la ideea că nu exista o separație a puterilor în stat, ci doar o diviziune a organizării statului după atribuțiile pe care instituțiile respective le îndeplinesc.

Conform celor două legi, puterea judecătorească avea următoarea structură:

- Tribunale populare, câte unul în fiecare raion (177 de raioane – n.n.), care constituiau primele instanțe de judecată şi constituiau veriga de bază a sistemului judecătoresc;
- Tribunale regionale, câte unul în reşedințele acestora (inițial 28, apoi 17 – n.n.);
- Tribunale militare → de mari unități; → de regiuni militare
- Tribunalul Suprem, cu 3 colegii → civil, penal, militar

judecătorii fiind aleşi de Marea Adunare Națională (M.A.N.) pentru un mandat de 5 ani.

În 1968 a fost adoptată o nouă Lege de organizare judecătorească, nr. 58, adaptată la noua organizare administrativ-teritorială a României. Ca şi cele din 1952, noua lege reflecta politizarea excesivă a puterii judecătoreşti.

Potrivit acesteia, a rezultat o nouă structură:

- Judecătorii
- Tribunale județene
- Tribunale militare → de mari unități; → teritoriale
- Tribunalul Suprem

Legea nu aducea noutăți semnificative în structura şi componența acestor instanțe în raport cu cele anterioare. Judecătoriile luau locul tribunalelor populare, iar tribunalele județene continuau activitatea fostelor tribunale regionale.

Se stabilea o anumită dependență de organele puterii şi ale administrației, prin reglementarea alegerii şi revocării judecătoriilor de către consiliile populare județene şi la propunerea Ministerului Justiției.

În practică, această dependență a avut mai mult un caracter formal, judecătorii bucurându-se de o cvasi(semi) inamovibilitate. Astfel, conform art. 61 alin. 2 din lege, aceştia nu puteau fi revocați din funcție decât pentru abateri grave şi la propunerea Ministerului Justiției.

Primul preşedinte, preşedinții şi membrii Curții Supreme erau numiți de Prezidiul M.A.N., la propunerea guvernului.

Rolul Parchetului era de a pedepsi „crimele împotriva ordinii şi libertății democratice, a intereselor economice, a independenței naționale şi a suveranității statului român".

Judecătorii Tribunalului Suprem şi procurorul general erau aleşi de M.A.N. pe un termen de 5 ani şi răspundeau în fața acesteia, a Prezidiului (Consiliului de Stat) între sesiuni, precum şi în fața Consiliului de Miniştri.

Sarcina acestor tribunale, indiferent de nivel, era de a apăra „regimul de democrație populară şi cuceririle poporului muncitor, precum şi de a asigura legalitatea populară, proprietatea obştească şi drepturile cetățenilor (art. 65)".

Procedura judiciară se desfăşura în limba română, minoritățile naționale având posibilitatea de a folosi limba maternă în regiunile şi raioanele locuite de acestea.

Puterea judecătorească a mai suferit unele modificări prin Constituția din 1965, ce prevedea înființarea tribunalelor militare printr-o lege specială (art. 94) şi stabilea ca obiectiv principal al tribunalelor apărarea orânduirii socialiste şi a drepturilor persoanelor (art. 95). De asemenea, aceasta limita mandatul procurorului general la 4 ani, pe durata legislaturii M.A.N., în fața căreia răspundea de activitatea procuraturii.

Particularităţile regimului totalitar comunist

Regimul totalitar comunist nu a fost o opţiune liber asumată de poporul român, ci a fost impus din exterior, de către Moscova, prin intermediul Partidului Comunist din România (P.C.d.R.), sprijinit de armata roşie de ocupaţie.

Acesta a avut trăsăturile unui sistem totalitar de guvernare de tip marxist-leninist, căruia i s-a imprimat o formă constituţională, în conformitate cu condiţiile istorice şi realităţile politice specifice etapelor de evoluţie a statului român.

Aceste trăsături au fost următoarele:

- înlocuirea principiului separaţiei puterilor în stat cu cel a unicităţii şi deplinătăţii puterii;
- introducerea monopolului partidului unic în locul pluralismului politic;
- subordonarea întregului aparat de stat partidului unic;
- concentrarea puterii de decizie în mâinile unui grup restrâns, ceea ce echivala cu dictatura proletariatului;
- subordonarea puterii judecătoreşti celei politice;
- restrângerea unor drepturi şi libertăţi cetăţeneşti, concomitent cu încălcarea gravă a acestora;
- extinderea luptei de clasă la toţi oponenţii partidului unic;
- impunerea intereselor unui grup politic minoritar asupra intereselor întregii societăţi;
- controlul şi intervenţia statului asupra întregii vieţi economice, social-politice şi culturale şi creşterea caracterului represiv al acestuia, mai ales în primele etape de impunere a regimului totalitar;
- construcţia unui nou tip de democraţie, *„democraţia populară”*, catalogat în mod eronat ca fiind superior celei parlamentare.

Caracteristicile respective au fost o constantă a întregului regim comunist totalitar, însă nu toate au fost reflectate de către cele 3 constituții din perioada respectivă.

Astfel, dictatura proletariatului, caracterul represiv al statului, lichidarea, inclusiv fizică, a adversarilor politici sunt întâlnite în prevederile primelor 2 constituții.

Ceea ce a unit cele trei acte fundamentale comuniste au fost trăsăturile privind monopolul partidului unic, lichidarea oricărei opoziții politice, caracterul formal al drepturilor şi libertăților cetățeneşti, impunerea unei ideologii, având la bază concentrarea puterii în mâinile unui grup politic minoritar şi exercitarea ei în mod discreționar.

Instrumentele pe care le-a folosit acesta, principiile şi metodele de guvernare au avut amprenta condițiilor şi realităților social-istorice concrete din România.

1.6. REVENIREA LA REGIMUL DEMOCRAȚIEI PARLAMENTARE (1990 - 2011)

Cadrul juridic general al regimului

- *Decretul Consiliului Frontului Salvării Naționale (C.F.S.N.) nr. 8/31 decembrie 1989;*
- *Legea electorală din 14 martie 1990;*
- *Legea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (C.P.U.N.) din 18 martie 1990;*
- *Constituția din 8 decembrie 1991;*
- *Legea nr. 22/1992, republicată cu nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească.*

După răsturnarea regimului totalitar comunist, în urma revoltei maselor populare din decembrie 1989, România a parcurs, timp de doi ani, o perioadă de tranziție politică spre revenirea la democrația parlamentară contemporană.

Constituția din 1991 a pus capăt „provizoratului politic”, stabilind cadrul juridic general de construcție a noilor instituții democratice ale puterii în stat, definite ca „autorități publice”.

Principii constituționale generale

- pluripartitismul sau pluralismul politic;
- separația puterilor în stat;
- forma de guvernământ republica;
- garantarea drepturilor şi libertăților cetățeneşti;
- inviolabilitatea şi garantarea dreptului de proprietate.

Puterea legislativă – Parlamentul

Structură şi atribuţii

Potrivit noii Constituţii „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului şi unica autoritate legiuitoare a ţării” (art. 58).

Parlamentul României (Senatul şi Camera Deputaţilor), în 2010

Constituţia a restabilit sistemul bicameral din perioada interbelică, fără însă ca Senatul să-şi mai păstreze statutul de cameră superioară.

Cu alte cuvinte, cele două camere, Senatul şi Camera Deputaţilor, au atribuţii egale, fiind în realitate două organisme paralele ale Parlamentului.

De asemenea, a dispărut şi categoria senatorilor de drept, toţi parlamentarii fiind aleşi prin vot universal, direct, egal, secret şi liber exprimat de către cetăţenii români în vârstă de 18 ani împliniţi la data alegerilor, fără nicio restricţie.

Sunt eligibili pentru Camera Deputaţilor toţi cetăţenii români cu domiciliul în ţară, care au vârsta minimă de 21 de ani, iar pentru Senat cei care au împlinit 30 de ani. Au interdicţii debilii mintali şi persoanele care au comis abuzuri în funcţii politice, juridice, administrative etc.

Iniţial, Legea electorală a stabilit sistemul de repartizare proporţională a mandatelor rezultate în urma votării. Ulterior, legea a fost modificată şi, din 2008, s-a adoptat sistemul uninominal, pe bază de liste. Candidaţii sunt propuşi de partidele şi formaţiunile politice constituite potrivit legii. Se pot prezenta, însă, şi candidaturi independente sau liste de

candidaţi independenţi. Parlamentarii sunt aleşi pe circumscripţii/ colegii electorale, fiecare judeţ şi municipiul Bucureşti formând câte o circumscripţie.

Numărul deputaţilor a fost stabilit prin lege la 328, iar al senatorilor la 143.

Durata mandatului deputaţilor şi senatorilor este de 4 ani, cu posibilitatea de a fi prelungit, prin lege organică, numai în caz de război sau de catastrofă (art. 60).

Organizarea şi funcţionarea celor două camere sunt reglementate prin regulamente proprii.

Acestea îşi desfăşoară activitatea în şedinţe separate şi în şedinţe comune, întrunindu-se în două sesiuni ordinare pe an: februarie-iunie şi septembrie-decembrie.

De asemenea, pot fi convocate şi în sesiuni extraordinare la cererea preşedintelui României, a unuia dintre Birourile permanente, precum şi a unei treimi din numărul deputaţilor şi al senatorilor.

Cele două camere sunt conduse de Birouri permanente, formate dintr-un preşedinte, vicepreşedinţi şi mai mulţi membri. Preşedintele este ales pe durata întregului mandat, în timp ce vicepreşedinţii şi membrii acestora la începutul fiecărei sesiuni.

Parlamentul adoptă legi constituţionale, legi organice, legi ordinare, hotărâri şi moţiuni (simple şi de cenzură) cu votul majorităţii membrilor lui.

Iniţiativa legislativă este exercitată de Guvern, deputaţi, senatori, precum şi de cel puţin 250.000 de cetăţeni cu drept de vot.

Pentru adoptarea proiectelor de lege aflate în disputa celor două camere există o procedură de mediere, care este îndeplinită de o comisie paritară. În situaţia în care în comisia de mediere nu se ajunge la un acord, textul în divergenţă este supus dezbaterii şi adoptării definitive în şedinţă comună a celor două camere.

Orice proiect de lege este avizat de Consiliul Legislativ, organ consultativ, de specialitate, al Parlamentului, prin care se urmăreşte sintetizarea, unificarea şi coordonarea întregii legislaţii (art. 79).

Legile adoptate sunt trimise preşedintelui pentru promulgare, acesta având obligaţia să îndeplinească procedura respectivă în cel mult 20 de zile de la primire. Şeful statului poate cere Parlamentului o singură dată reexaminarea legii sau verificarea constituţionalităţii (de către Curtea Constituţională – n.n.) textului acesteia. În acest caz, promulgarea este făcută în cel mult 10 zile de la reprimirea legii sau a confirmării constituţionalităţii.

Palatul Regal, astăzi Muzeul Naţional de Artă a României

Atât deputaţii, cât şi senatorii beneficiază de imunitate parlamentară pentru opiniile politice exprimate. Imunitatea nu este absolută, aceasta putând fi ridicată în urma încuviinţării măsurilor juridice de către camera din care face parte parlamentarul. Este interzisă reţinerea, arestarea, percheziţionarea sau trimiterea în judecată a parlamentarilor fără aprobarea uneia dintre cele două camere.

Constituţia prevede incompatibilitatea între mandatul de parlamentar şi exercitarea unei funcţii publice, cu excepţia celei de membru al guvernului şi de rector al unei instituţii universitare.

Raporturile dintre Parlament şi preşedintele României se rezumă la chestiuni privind: promulgarea alegerilor, adresarea unor mesaje în probleme politice vitale ale naţiunii, organizarea referendumului, ratificarea unor tratate internaţionale

încheiate de şeful statului, instituirea stării de asediu sau de urgenţă, declararea mobilizării parţiale sau generale, suspendarea din funcţie a şefului statului, precum şi dizolvarea Legislativului în condiţiile respingerii a cel puţin două solicitări de învestitură a Guvernului (art. 89).

În ceea ce priveşte raporturile Parlamentului cu Guvernul, Constituţia prevede controlul parlamentar al activităţii acestuia, Executivul având obligaţia să răspundă *in integrum* şi fiecare dintre membrii săi la întrebările şi interpelările parlamentarilor.

Esenţa raporturilor dintre cele două puteri o reprezintă, însă, votul (mandatul) de încredere acordat Guvernului, singurul în baza căruia poate funcţiona acesta în mod normal. Cele două camere pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moţiuni de cenzură, cu votul majorităţii parlamentarilor.

Există, de asemenea, şi posibilitatea angajării răspunderii politice a Guvernului, în faţa camerelor reunite în şedinţă comună, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege, care modifică sau completează programul de guvernare de la învestire (art. 113).

În anumite condiţii, Guvernul are şi o funcţie legislativă. Aceasta poate fi îndeplinită numai printr-o lege specială a Parlamentului de abilitare a Executivului pentru a emite, îndeosebi pe perioada vacanţei parlamentare, a unor ordonanţe doar în domenii care fac obiectul legilor ordinare.

În altă ordine de idei, Parlamentul are şi atribuţii privind revizuirea Constituţiei, această procedură putând fi iniţiată de cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor (art. 147).

Puterea executivă – Guvernul

Potrivit Constituției puterea executivă este exercitată de două dintre „autoritățile publice”, respectiv de către Guvern şi preşedintele României.

Guvernul asigură realizarea politicii interne şi externe a țării şi asigură conducerea generală a administrației publice (art. 101).

Actele guvernului, hotărâri şi ordonanțe, sunt semnate de primul ministru şi contrasemnate de miniştri, care au obligația urmăririi aplicării prevederilor lor. Acestea sunt publicate în „Monitorul Oficial”, cu excepția celor cu caracter militar, care sunt transmise direct instituțiilor interesate.

Guvernul României, după 1989

Guvernul răspunde, politic, doar în fața Parlamentului pentru activitatea sa, iar fiecare membru al acestuia solidar cu ceilalți membri ai Executivului.

Anumite atribuții ale instituției puterii executive revin preşedintelui României.

În primul rând, acesta joacă un rol important în formarea şi remanierea Guvernului. Astfel, preşedintele desemnează un candidat la funcția de prim-ministru din rândul coaliției majoritare şi numeşte Guvernul după ce acesta primeşte votul de încredere din partea Parlamentului. Primul ministru şi membrii Executivului depun jurământ individual în fața preşedintelui.

În al doilea rând, preşedintele are atribuții importante în domeniile politicii externe şi al apărării: încheie tratate internaționale, negociate de Guvern; asigură legăturile diplomatice

ale României cu alte state; în calitate de comandant al forţelor armate şi preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării (C.S.A.T.) este răspunzător de apărarea ţării şi de asigurarea măsurilor vizând garantarea independenţei, integrităţii şi unităţii teritoriale a României.

În plus, şeful statului veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice, executând funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate (art. 80, alin. 2).

Palatul Cotroceni, reşedinţa Preşedintelui României

În ceea ce priveşte alegerea preşedintelui, Constituţia prevede (art. 81) că acesta este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, în două tururi de scrutin, şi poate îndeplini funcţia de înaltă răspundere pentru cel mult două mandate consecutive sau nu. Preşedintele ales depune jurământul în faţa camerelor Parlamentului, reunite în şedinţă comună.

Mandatul preşedintelui a fost, iniţial, de 4 ani, ulterior, în urma revizuirii Constituţiei, prin referendumul din 2003, acesta fiind extins la 5 ani.

Acesta se bucură de imunitate, însă există două situaţii prevăzute de Constituţie când poate fi demis:

- în cazul punerii sub acuzare pentru înaltă trădare, fiind necesar votul a două treimi din numărul deputaţilor şi al senatorilor;

- în situația comiterii unor fapte grave prin care încalcă Constituția, procedura cunoscând două etape, respectiv, suspendarea cu votul majorității parlamentarilor, iar, apoi, organizarea, în cel mult 30 de zile, a unui referendum vizând aprobarea sau nu a demiterii.

În istoria post-decembristă a României, singurul preşedinte care s-a aflat, până în prezent, în situația demiterii pentru încălcarea Constituției a fost Traian Băsescu, în primul său mandat (2004-2008). Acesta a fost salvat de votul exprimat la referendumul din 2007, în cadrul căruia alegătorii s-au pronunțat împotriva demiterii şefului statului.

Puterea judecătorească – autoritatea judecătorească

În Constituția actuală nu este folosit termenul de „putere judecătorească”, ci sintagma de „autoritate judecătorească”.

În schimb, Legea nr. 22/1992 (art. 1) precizează că „Puterea judecătorească este separată de celelalte puteri ale statului...”.

Ministerul Justiției, după 1989

Inconsecvența în termeni a rezultat din faptul că în Constituția din 1991 nu s-a introdus sintagma „separația puterilor în stat”, acest lucru producându-se abia în 2003, prin revizuirea textului Legii fundamentale (art. 1, alin. 4), unde s-a stipulat expres principiul separației puterilor în stat. Cu toate acestea, la revizuire, legiuitorul a omis să coreleze modificarea făcută cu titulatura Capitolului IV din

Constituție, care a rămas, în continuare, cu denumirea de „Autoritatea judecătorească".

Principiile organizării şi funcționării puterii judecătoreşti:

- egalitatea în fața justiției;
- accesul liber la justiție;
- independența judecătorilor;
- colegialitatea instanțelor de judecată;
- publicitatea şi oralitatea activității de judecată;
- regula triplului grad de jurisdicție;
- interzicerea înființării de instanțe extraordinare.

Potrivit Constituției şi legii proprii de organizare, puterea judecătorească are trei componente:

1. Instanțele judecătoreşti:

- judecătorii;
- tribunale;
- curți de apel;
- instanțe militare.

Judecătoriile funcționează în fiecare județ şi în municipiul Bucureşti. Numărul acestora variază între 3 şi 5 la nivel de județ, cu excepția Bucureştiului, unde sunt 6, una pentru fiecare sector, şi a județului Ilfov, unde funcționează 2.

Tribunalele sunt câte unul în fiecare localitate de reşedință a județului şi în municipiul Bucureşti. Sub jurisdicția tribunalelor intră toate judecătoriile de județ şi din municipiul Bucureşti. De regulă, tribunalele au secții penale şi civile şi funcționează fie ca primă instanță, fie ca instanțe de apel sau instanțe de recurs. La unele tribunale, stabilite de Ministerul Justiției, există secții maritime şi fluviale, comerciale şi de contencios administrativ.

Curțile de apel, ca şi tribunalele, au sediul în localitatea de reşedință a fiecărui județ şi a municipiului Bucureşti, în circumscripțiile lor intrând mai multe tribunale. Acestea judecă

în primă instanță cauzele stabilite de lege, precum şi apelurile şi recursurile declarate împotriva hotărârilor tribunalelor. Acestea au mai multe secții ca şi tribunalele.

Instanțele militare au statut de unitate militară. Acestea sunt: tribunalele militare din Bucureşti, Cluj-Napoca, Iaşi şi Timişoara; Curtea Militară de Apel Bucureşti.

În prezent, în România, funcționează 179 de judecătorii, 41 de tribunale şi 15 Curți de Apel.

De asemenea, există o singură Înaltă Curte de Casație si Justiție (Î.C.C.J.), cu sediul în Bucureşti. Aceasta este formată din: preşedinte, vicepreşedinte, 5 preşedinți de secții şi cel mult 80 de judecători. Ca structură, Î.C.C.J. cuprinde 5 secții: civilă, penală, comercială, contencios administrativ şi militară. Judecătorii acesteia sunt numiți prin decret al şefului statului, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii (C.S.M.).

Atribuțiile Î.C.C.J. sunt următoarele:

- de primă instanță;
- de control judiciar;
- de instanță de casație (interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătoreşti);
- de sesizare a Curții Constituționale (privind controlul constituționalității legilor – n.n.);
- de sesizare a ministrului justiției (în cazurile în care se impune îmbunătățirea legislației – n.n.).

2. Ministerul Public

Acesta constituie un corp executiv al procurorilor, care reprezintă interesele generale ale societății şi apără ordinea de drept, drepturile şi libertățile cetățenilor.

Îşi exercită atribuțiile prin parchetele de pe lângă instanțele de judecată.

La baza organizării şi funcționării Ministerului Public stau principiile legalității, imparțialității şi controlului ierarhic,

sub autoritatea ministrului justiției (art. 132, al. 1 al Constituției).

Deşi este definit de Constituție ca o componentă a autorităţii (puterii) judecătoreşti, Ministerul Public aparține de fapt puterii executive. În acest sens, specialiştii în materie aduc următoarele argumente:

- procurorii nu desfăşoară activități propriu-zise de justiție, întrucât nu fac parte din completele de judecată;
- justiția se realizează prin Î.C.C.J. şi celelalte instanțe judecătoreşti din rândul cărora Ministerul Public nu face parte;
- îşi exercită atribuțiile sub autoritatea Ministrului Justiției, care este parte a puterii executive (art. 131-132 din Constituție);
- Ministerul Justiției controlează activitatea tuturor procurorilor şi, deci, aceştia nu au asigurată independența;
- procurorii se bucură doar de stabilitate în funcție, în timp ce judecătorii de inamovibilitate.

3. Consiliul Superior al Magistraturii (C.S.M.)

C.S.M. a fost reînființat prin Constituția din 1991.

În actuala organizare şi funcționare, C.S.M. este un organ interpus între puterea executivă şi puterea judecătorească.

Acesta este format din 19 membrii, după cum urmează:

- 14 aleşi în adunările generale ale magistraților şi validați de Senat, 9 de către secția pentru judecători şi 5 de către secția pentru procurori.
- 2 reprezentanți ai societății civile, specialişti în drept, cu o înaltă reputație profesională şi morală, aleşi de Senat şi care participă numai la lucrările în plen.
- ministrul justiției, preşedintele Î.C.C.J. şi procurorul general.

C.S.M. este condus de un preşedinte, ales din cadrul magistraților precum un mandat de un an, care nu poate fi reînnoit. Mandatul membrilor C.S.M. este de 6 ani. Hotărârile

acestuia se iau prin vot secret, acestea fiind definitive şi irevocabile.

C.S.M. îndeplineşte şi rolul de instanță de judecată, prin cele două secții ale sale în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi procurorilor.

Preşedintele României prezidează lucrările C.S.M. la care participă.

Senatul are doar drept de validare a celor 14 membri aleşi de adunările generale ale magistraților, neputând modifica lista propusă, ceea ce elimină imixtiunile politice în desemnarea acestora.

Atribuțiile C.S.M.:

- propune preşedintelui României numirea în funcție a judecătorilor şi procurorilor, exceptându-i pe stagiari;
- îndeplineşte rolul de instanță de judecată în domeniul jurisdicției disciplinare a judecătorilor şi procurorilor;
- hotărârile C.S.M. în materie disciplinară pot fi atacate în Î.C.C.J. (art. 134 al. 3 din Constituție);
- îndeplineşte şi alte atribuții stabilite de legea sa de organizare, în realizarea rolului de garant al independenței justiției.

Includerea C.S.M. în autoritatea (puterea) judecătorească nu este justificată. Modul de constituire, organizarea şi funcționarea, precum şi atribuțiile C.S.M. arată că acesta, ca şi Ministerul Public, are o dublă natură: executivă şi judecătorească.

După prezentarea celor de mai sus, se pune întrebarea firească: este puterea judecătorească din România cu adevărat independentă de orice imixtiune a politicului?

Din punct de vedere legal şi instituțional, s-au creat condiții importante pentru garantarea independenței justiției, cum ar fi:

- consacrarea principiului inamovibilității;
- interdicția pentru judecători de a face politică;

- regimul incompatibilităţilor magistraţilor;
- imposibilitatea revizuirii Constituţiei în privinţa independenţei justiţiei;
- numirea judecătorilor, inclusiv a celor de la Î.C.C.J., pe o perioadă nedeterminată, moment din care ei devin inamovibili.

Cu toate acestea, există unele reglementări legale care afectează independenţa justiţiei şi permit exercitarea influenţei politicului asupra acesteia:

- calitatea de membru de drept a ministrului justiţiei în C.S.M.;
- dreptul ministrului justiţiei, om politic şi membru al Guvernului, de a face recomandări C.S.M. privind numirea, transferarea şi suspendarea din funcţie a judecătorilor din conducerea Î.C.C.J., precum şi a celorlalţi judecători şi procurori, exceptându-i pe stagiari.
- posibilitatea comisiei juridice a Senatului de a respinge, fără motive întemeiate şi criterii stabilite prin lege, pe unii magistraţi propuşi pentru C.S.M. de către adunările generale ale acestora (cazuri care deja s-au întâmplat în aprilie 2003 şi decembrie 2010, cu ocazia audierilor pentru noul C.S.M. – n.n.).

Trăsăturile regimului democratic parlamentar post-decembrist

După înlăturarea regimului comunist totalitar, în urma Revoluţiei din decembrie 1989, în România s-a creat un vid de putere.

În absenţa unei forţe politice de orientare democratică şi a inexistenţei unei societăţi civile organizate, vidul de putere creat a fost ocupat, într-un timp foarte scurt, de către „eşalonul doi” al fostei nomenclaturi comuniste.

Activiştii fostului partid unic s-au regrupat imediat într-o mişcare largă, tot de sorginte comunistă, cunoscută sub numele de Frontul Salvării Naționale (F.S.N.), condus de Ion Iliescu, un nomenclaturist cu state vechi, repudiat de dictatorul N. Ceauşescu. Din F.S.N. făceau parte reprezentanți ai tuturor categoriilor sociale, inclusiv ai fostelor partide istorice, care aveau să reapară pe noua scenă politică din România. Dominat, însă, de activiştii P.C.R., care s-a autodizolvat, F.S.N. a impus un guvern chipurile de „uniune națională”, condus de Petre Roman, fiul unui fost ilegalist sovietic.

În perspectiva organizării primelor alegeri libere de după căderea comunismului şi a alegerii unei puteri legitime, neocomuniştii din F.S.N. au hotărât, la 5 februarie 1990, transformarea acestei mişcări în partid politic. Noua formațiune politică s-a organizat într-un timp record, folosindu-se de structurile teritoriale ale fostului partid comunist (comitetele de partid județene), precum şi de cele din întreprinderi şi alte instituții centrale şi locale. Fiind un succesor direct al partidului unic, F.S.N.-ul a adoptat doctrina social-democrată, precum şi o platformă-program, adresându-se „oamenilor muncii, celor mai largi categorii sociale”, care constituise, de altfel, baza de masă a fostului partid comunist.

Legătura de continuitate cu fostul partid unic, preluarea structurilor teritoriale ale acestuia şi largul sprijin al foştilor membri de partid sunt trei dintre avantajele pe care F.S.N. le-a avut față de celelalte forțe politice nou înființate în prima confruntare electorală post-decembristă, care a avut loc la 20 mai 1990. Acestea au făcut ca F.S.N. să obțină o victorie zdrobitoare, concretizată în peste 2/3 din numărul mandatelor de deputat, iar candidatul său pentru funcția de preşedinte, Ion Iliescu, să obțină peste 85% din voturi. Asemenea rezultate la alegerile parlamentare şi prezidențiale, care au avut loc în

România, în următorii douăzeci de ani, aveau să nu fie egalate de niciun partid sau personalitate politică.

Urmărind evoluţia politică a F.S.N., se impun a fi precizate cele mai importante momente din viaţa acestui partid.

În primul rând, avem în vedere Convenţia F.S.N. din 27-29 martie 1992, care a dus la „ruperea” acestei formaţiuni politice în două partide. Cauza a constituit-o poziţiile ireconciliabile ale celor doi lideri, Ion Iliescu şi Petre Roman, în probleme privind reformarea societăţii româneşti şi, mai ales, a transformărilor economice pe care trebuia să le suporte populaţia României, în trecerea de la o economie de comandă la una de piaţă, capitalistă.

Linia dură a F.S.N., *hardline*, reprezentată de Ion Iliescu şi adepţii săi, majoritari, au constituit, iniţial, F.S.N. – 22 decembrie, denumit apoi Frontul Democrat al Salvării Naţionale (F.D.S.N.).

Simpatizanţii lui Petre Roman, minoritari numeric, l-au reales pe liderul lor preşedinte al F.S.N., păstrând vechea denumire a partidului.

Cu toate că aveau o origine comună şi o doctrină similară, social-democrată, cele două partide au avut, în principiu, o evoluţie diferită pe scena politică.

Astfel, F.D.S.N. şi-a schimbat, în 1993, titulatura în Partidul Democraţiei Sociale din România (P.D.S.R.). După ieşirea de la guvernare, în 1996, a suferit o puternică criză internă, cauzată de sciziunea adepţilor lui Teodor Meleşcanu, care au format un nou partid, cunoscut sub numele de Alianţa pentru România (A.P.R.). În iunie 2001, în urma fuziunii cu P.S.D.R., şi-a luat numele de Partidul Social-Democrat (P.S.D.) şi a devenit cea mai importantă forţă politică din România, recunoscută şi pe plan internaţional, în urma primirii ca membru cu drepturi depline în Internaţionala Socialistă. Aceasta i-a permis să asigure guvernarea ţării, pentru a treia

oară, în perioada 2000-2004, având sprijinul politic al altor forțe. În anul 2009, P.S.D. a participat, pentru circa nouă luni, într-o formulă de guvernare, alături de Partidul Democrat (P.D.), după care s-a retras în opoziție. În 2011, a constituit, împreună cu Partidul Național Liberal (P.N.L.) şi Partidul Conservator (P.C.), Uniunea Social Liberală (U.S.L.), asigurându-şi toate şansele să revină la putere în urma alegerilor parlamentare din noiembrie 2012. La conducerea P.S.D. s-au succedat, până în prezent, Adrian Năstase, Mircea Geoană şi Victor Ponta. Liderul fondator şi spiritual al partidului, Ion Iliescu, a obținut un nou mandat de preşedinte al României (2000-2004) şi este încă activ în viața politică românească.

La rândul său, F.S.N.-ul lui Petre Roman a fuzionat, în mai 1993, cu Partidul Democrat, o formațiune neînsemnată, luând numele de Partidul Democrat – F.S.N. Ulterior, a renunțat la sigla F.S.N., rămânând cu denumirea de Partidul Democrat (P.D.). Pentru a accede mai uşor în Internaționala Socialistă, lucru care s-a produs în 1996, P.D. a încheiat un acord de colaborare cu P.S.D.R.

Urmărind să se diferențieze de fratele său geamăn (P.S.D.) şi să se distanțeze de fosta nomenclatură comunistă, P.D. a început să se prezinte ca un „partid social-democrat modern", reformator, fiind dispus spre o colaborare cu cele mai importante forțe de pe eşichierul politic. Cota sa electorală, însă, nu depăşea procentajul de 10%, lucru confirmat de alegerile din 1992, 1996 şi 2000. Până în anul 2004, a participat o singură dată la guvernare (1996-2000), într-o coaliție politică alături de Convenția Democrată din România (C.D.R.).

În luna mai 2001, Convenția Națională a P.D. a ales un nou lider al acestuia în persoana lui Traian Băsescu, primarul general al Capitalei în acel moment.

În perspectiva alegerilor parlamentare şi prezidențiale din anul 2004, P.D. a creat o alianță politică cu P.N.L., intitulată Alianța „Dreptate şi Adevăr" (D.A.)

Confruntarea electorală principală a avut loc între P.S.D. şi aliatul său mai mic, Partidul Umanist (P.U.R.), pe de o parte, şi Alianța „D.A.", pe de altă parte. Alegerile au fost câştigate de P.S.D. cu 36,64% din voturi, în timp ce adversarul său politic a obținut 31,26%. La prezidențiale, însă, a câştigat candidatul alianței „D.A.", Traian Băsescu, în detrimentul celui social-democrat, Adrian Năstase.

În condițiile în care niciuna dintre cele două forțe politice nu a reuşit să obțină numărul de mandate necesar pentru a forma o majoritate parlamentară, noul preşedinte ales nu a dat dreptul câştigătorului de a forma guvernul şi a constitui o coaliție politică, ci a deturnat votul majorității alegătorilor spre propria sa alianță. Totodată, în urma unor manevre politice de culise, a reuşit să desprindă P.U.R. de P.S.D., considerat de el însuşi „soluția imorală", şi să încropească o majoritate fragilă, oferindu-i postul de prim-ministru lui Călin Popescu-Tăriceanu, liderul P.N.L., conform înțelegerii anterioare.

Fragilitatea majorității parlamentare rezultate şi neîncrederea în P.U.R. au pus problema în cadrul Alianței a organizării unor alegeri parlamentare anticipate. Acest lucru a dus la tensionarea relațiilor dintre P.N.L. şi P.D. şi, implicit, dintre preşedinte şi prim-ministru. Raporturile dintre cele două partide au devenit ireconciliabile, după retragerea P.U.R. de la guvernare, la sfârşitul anului 2006 şi desprinderea din P.N.L. a aripii Theodor Stolojan, care a format Partidul Liberal Democrat (P.L.D.). Criza politică s-a încheiat prin părăsirea Alianței „D.A." de către P.D. şi ieşirea acestuia de la guvernare.

În continuare, P.D., fiind izolat politic şi neavând loc pe segmentul de centru-stânga al eşichierului politic, ocupat de P.S.D., şi-a schimbat peste noapte culoarea politică şi doctrina

social-democrată, declarându-se un partid de dreapta, „liberal”. Pentru a fi mai convingător față de popularii europeni, P.D. a fuzionat cu P.L.D., în decembrie 2007, schimbându-şi denumirea în Partidul Democrat Liberal (P.D.L.). Ulterior, a părăsit şi Internaționala Socialistă. Această mişcare şi-a dorit a fi o desprindere definitivă de trecutul său comunist, precum şi o delimitare netă de P.S.D., din care a făcut principala sa țintă de atac politic.

La alegerile parlamentare din noiembrie 2008, decalate pentru prima dată de cele prezidențiale, datorită extinderii mandatului prezidențial la 5 ani, P.D.L. a obținut un scor aproape egal (în jur de 33% - n.n.) cu cel al P.S.D., principalul său adversar politic. Având sprijinul politic al preşedintelui Traian Băsescu, care a acționat ca factor electoral în campanie, încălcându-şi atribuțiile sale constituționale, P.D.L. a fost desemnat să dea postul de prim-ministru şi să formeze noul guvern. Pentru a forma majoritatea parlamentară necesară, acesta a purtat tratative tocmai cu P.S.D., cel mai de temut inamic al său. Spre surprinderea tuturor, P.S.D. a acceptat să participe la guvernare împreună cu P.D.L. Cu toate acestea, vechile adversități politice dintre cele două partide nu au dispărut, iar confruntările dintre ele pe tema alegerilor prezidențiale din noiembrie 2009 au făcut ca acest mariaj politic forțat să nu dureze decât nouă luni. După retragerea de la guvernare a P.S.D., în septembrie 2009, şi câştigarea celui de-al doilea mandat de preşedinte de către Traian Băsescu, P.D.L. a reuşit să se mențină la putere şi să formeze o nouă coaliție majoritară, cu sprijinul U.D.M.R., al deputaților celorlalte minorități şi al circa 30 de parlamentari transfugi din P.S.D. şi P.N.L., care, fie şantajați, fie din motive oportuniste, şi-au părăsit propriile partide.

Această analiză succintă a evoluției politice a F.S.N. relevă că principala caracteristică a regimului democrat post-

decembrist constă în preluarea noii puteri de către urmaşii fostului partid totalitar-comunist care, dând dovadă de o mare abilitate şi fler politic, s-au regrupat, mai întâi într-un front larg popular iar, apoi, în cele două partide (P.S.D. şi P.D.L.) desprinse din acesta, reuşind să guverneze România, în mod alternativ, de peste douăzeci de ani.

O altă trăsătură a noului regim democratic din România a fost reapariţia pe scena politică a partidelor istorice şi inflaţia de formaţiuni politice, înregistrată odată cu revenirea la pluralismul politic.

Vechile partide istorice, P.N.Ţ., P.N.L. şi P.S.D.R., interzise încă din anul 1947, au fost înregistrate pe parcursul lunii ianuarie 1990. Liderii acestora, cum ar fi Corneliu Coposu, Ion Diaconescu (P.N.Ţ.), Radu Câmpeanu, I.V. Săndulescu, Dan Amadeo Lăzărescu (P.N.L.), Sergiu Cunescu (P.S.D.R.) şi alţii, fie au supravieţuit închisorilor comuniste, după care au activat în ilegalitate, fie şi-au desfăşurat activitatea politică în cadrul exilului românesc, repatriindu-se după căderea regimului totalitar comunist. Şi unii şi alţii au fost victime ale sistemului totalitar comunist şi, pe bună dreptate, s-au considerat îndreptăţiţi să preia puterea şi să readucă în România regimul democraţiei parlamentare interbelic. În realizarea acestui obiectiv politic fundamental pentru evoluţia poporului român, aceştia aveau să întâmpine o rezistenţă foarte puternică din partea urmaşilor fostului partid unic, care deja puseseră mâna pe putere. Încleştarea dintre aceste forţe a fost atât de dură încât, în primii ani (1990-1991), a luat forme violente, de genul mineriadelor, care s-au soldat cu morţi şi răniţi de ambele părţi. Concilierea dintre acestea a survenit abia după stabilirea noului cadru juridic fundamental al ţării (adoptarea Constituţiei din 1991 – n.n.), organizarea alegerilor libere şi democratice şi constituirea instituţiilor legitime ale noului regim al democraţiei parlamentare româneşti.

Cele trei partide istorice au avut o evoluție politică separată. În momentul reapariției lor, s-au aflat într-o situație foarte dificilă, fiind slabe din punct de vedere organizatoric şi având o influență foarte redusă în rândul populației. În plus, adversarii lor politici, neocomuniştii, au utilizat toate mijloacele pentru a le discredita şi a le crea imaginea unor „corpuri străine" în societatea românească. La acestea se adăugau luptele interne, scizioniste, pe care le-a cunoscut mai ales P.N.L. Ca urmare, rezultatele acestora la primele alegeri parlamentare libere (20 mai 1990 – n.n.) au fost foarte modeste: P.N.L. – 6,41%; P.N.Ț. – 2,56% şi P.S.D.R. – 0,53%.

În această situație, singura lor şansă de accedere la putere era formarea unei alianțe politice, la care să participe şi alte partide nou înființate.

Acest lucru s-a produs la 20 noiembrie 1991, când a fost înființată de către cele trei partide Convenția Democrată (C.D.). La 24 iunie 1992, aceasta şi-a luat titulatura de Convenția Democrată din România (C.D.R.), la care, ulterior, au aderat alte trei partide de diferite orientări politice. În noua formulă, C.D.R. nu a reuşit să obțină decât 20% din voturi la alegerile parlamentare din 27 septembrie 1992, devenind, totuşi, cea de-a doua forță politică ca pondere din Parlament.

Abia la alegerile parlamentare şi prezidențiale din 3 noiembrie 1996, pe fondul unui vot negativ dat guvernării P.D.S.R., C.D.R. a reuşit să preia puterea, cele trei partide fondatoare aflându-se pentru prima dată după 1989 la conducerea României.

Guvernarea C.D.R. a fost un eşec şi a nemulțumit în foarte mare măsură populația, datorită rezultatelor deosebit de slabe obținute în redresarea economiei, precum şi afacerilor scandaloase în care au fost amestecați unii dintre demnitarii săi.

Ca urmare, la alegerile din noiembrie 2000, electoratul a sancționat drastic C.D.R., aceasta nereuşind să depăşească

pragul electoral. Mai mult, două dintre cele trei partide istorice componente (P.N.Ţ. şi P.S.D.R.) nu au reuşit să intre în noul Parlament, singurul care a depăşit pragul electoral fiind P.N.L. Ulterior, P.N.Ţ., măcinat de disensiuni intestine, s-a scindat în două, ceea ce a făcut ca, la următoarele două rânduri de alegeri parlamentare (2004 şi 2009), să obţină circa 1% din voturi şi să rămână doar o amintire în viaţa politică românească post-decembristă. O soartă similară a avut şi P.S.D.R. care, în urma fuziunii cu P.D.S.R., în iunie 2001, a dispărut de pe scena politică.

Singurul dintre cele trei partide istorice care a avut capacitatea, ca şi după 1918, de a se adapta noilor condiţii din România şi a creşte politic a fost P.N.L. Acesta a reuşit să-şi refacă unitatea, să se consolideze în plan teritorial şi să devină cea de a treia forţă politică importantă, după alegerile parlamentare din noiembrie 2008, când a obţinut 18,5% din voturile valabil exprimate.

În ceea ce priveşte inflaţia de partide, cel de-al doilea aspect al pluralismului politic post-decembrist, trebuie precizat că aceasta s-a datorat îndeosebi unei legislaţii permisive privind înfiinţarea partidelor. Potrivit acesteia, orice persoană care aduna 251 de semnături şi prezenta un statut şi un program putea să înregistreze o formaţiune politică. Aşa s-a făcut că, de la 25 ianuarie 1990 şi până la primele alegeri libere din 20 mai 1990, au fost înregistrate 80 de partide. Ce-i drept, cei mai mulţi dintre liderii acestora nu aveau experienţă politică, programele partidelor lor erau incoerente şi confuze, influenţa acestora în rândul electoratului era foarte scăzută, singura dorinţă a lor fiind să ajungă la putere. Pe de altă parte, inexistenţa unui prag electoral a făcut ca în primul Parlament democratic al României să acceadă aprox. 40 de partide, impunându-i acestuia o structură foarte eterogenă şi atomizată.

Adoptarea Constituției în 1991, schimbarea legislației electorale şi a celei privind înființarea partidelor politice au făcut ca, în anii următori, să se producă o coagulare a forțelor politice, majoritatea dintre formațiuni dispărând pe parcursul anilor. Astfel, la alegerile parlamentare din 2000 au participat doar 34 de partide, iar în parlament au intrat numai 5 partide, în comparație cu scrutinul din 1996, când au avut acces 13. La următoarele două scrutine electorale numărul partidelor care au intrat în parlament s-a menținut la 5, inclusiv în situația în care unele dintre acestea au făcut parte din alianțe electorale cu un partid mai mare, cum este cazul Partidului Umanist (P.U.R.), devenit ulterior Partidul Conservator (P.C.).

A treia caracteristică a regimului democratic parlamentar actual este că, exceptând primele alegeri libere, niciunul dintre partidele importante nu a reuşit să mai câştige alegerile parlamentare într-o manieră care să-i permită să formeze singur majoritatea simplă. La scrutinul din 20 mai 1990, F.S.N. a obținut peste 66% din voturi. La alegerile ulterioare, partidul sau alianța electorală câştigător/câştigătoare a obținut în jur de 30% din voturi, fiind nevoit/ă fie să constituie un guvern minoritar, sprijinit de alte partide parlamentare, fie să formeze o coaliție majoritară împreună cu alte formațiuni, astfel:

<u>1992</u>

- F.D.S.N. câştigător cu 28,73% (C.D.), respectiv 27,7% (S.)
- Guvern minoritar F.D.S.N.
- Sprijinit de o majoritate parlamentară, formată din P.S.M., P.U.N.R. şi P.R.M., denumită de opoziție „parlamentul roşu"

<u>1996</u>

- C.D.R. câştigătoare cu 30,17% (C.D.), respectiv 30,7% (S.)

- Guvern de coaliție – C.D.R. + U.S.D. + U.D.M.R.

2000

- P.D.S.R. câştigător cu 36,61% (C.D.), respectiv 37,09% (S.)
- Guvern minoritar P.D.S.R.
- Sprijinit de P.N.L. şi U.D.M.R., după încheierea unor protocoale de colaborare parlamentară; ulterior, P.N.L. şi-a retras sprijinul.

2004

- Alianța P. S. D. + P.U.R. câştigătoare cu 36,64%
- Guvern Alianța „D.A:" (P.N.L. + P.D.), care a obținut 31,26%
- Susținut de U.D.M.R., minorități şi P.U.R., care a părăsit alianța cu P.S.D.
- Guvern P.N.L. (2007-2008), după retragerea P.D. de la guvernare.
- Sprijinit de minorități, P.S.D. şi P.U.R. în mod tacit.

2008

- Alianța P.S.D.+P.C. câştigătoare cu 33% (C.D.), respectiv 34% (S.)
- Guvern de coaliție P.S.D./P.C. + P.D.L. (până în septembrie 2009).
- Guvern de coaliție P.D.L. + U.D.M.R.
- Susținut de minorități şi transfugi („independenți"), constituiți în Uniunea Națională pentru Progresul României (U.N.P.R.).

Trebuie precizat că, exceptând primele alegeri libere, din mai 1990, toate celelalte confruntări electorale, care au urmat până în prezent, nu au fost câştigate de organizatorul acestora, respectiv partidul de guvernământ. Mai mult, chiar, câştigătorii

alegerilor au venit la putere pe un *vot negativ*, acordat de electorat fostei guvernări, decât pe o dezbatere pe programe şi proiecte fezabile şi atractive, menite să aducă voturile scontate.

În general, în cei peste douăzeci de ani ai actualului regim democratic, a existat o stabilitate politică. În context, avem în vedere că, în perioada respectivă, au fost organizate 5 rânduri de alegeri parlamentare şi prezidenţiale, toate la termen. În ceea ce priveşte stabilitatea guvernamentală, lucrurile au fost puţin diferite, întrucât doar 4 guverne şi-au dus mandatul până la capăt: Nicolae Văcăroiu (1992-1996), Adrian Năstase (2000-2004), Călin Popescu-Tăriceanu (2004-2008) şi Emil Boc (2008-2012). În perioada *„puterii revoluţionare”* (1989-1992) au existat 3 guverne (două Petre Roman – decembrie 1989/ septembrie 1991 şi unul Theodor Stolojan – octombrie 1991/ noiembrie 1992), iar în timpul guvernării C.D.R. (1996-2000), de asemenea, 3 guverne: Victor Ciorbea, Radu Vasile şi Mugur Isărescu.

Alte trăsături ale regimului democratic actual se referă la:

- fenomenul migraţiei deputaţilor şi senatorilor dinspre opoziţie spre putere şi invers, în funcţie de interesele oportuniste ale acestora sau de şantajul exercitat asupra lor de către partidul de guvernământ, proces cunoscut de toate partidele parlamentare;
- abuzul de ordonanţe de urgenţă practicat, îndeosebi, de guvernele de după anul 2000, cu scopul de a impune anumite proiecte de lege şi de a evita dezbaterile parlamentare;
- excesul de asumări de răspundere pe anumite pachete de legi şi, ca urmare, ignorarea Parlamentului ca for legislativ suprem, practică folosită în mod exagerat de Guvernul Emil Boc, în primii doi ani şi jumătate de guvernare (2009-2011), când a uzitat de acest instrument de *adoptare impusă* a proiectelor de lege de circa 13 ori;

- rolul de „preşedinte jucător" pe care şi l-a asumat Traian Băsescu, încă de la primul său mandat, ceea ce a făcut ca acesta să se amestece în treburile puterilor executivă, legislativă şi judecătorească mai mult decât i-o permitea atribuțiile constituționale, intrând astfel într-un conflict instituțional cu acestea;

- suspendarea preşedintelui țării de către Parlament, la 19 aprilie 2007, pentru prima dată în istoria post-decembristă a României, ca urmare a repetatelor încălcări ale prevederilor Constituției de către Traian Băsescu;

- comportamentul autoritaro-totalitar al preşedintelui Traian Băsescu în raporturile cu opoziția parlamentară, concretizat în renunțarea la rolul de mediator şi în încercarea de a le impune liderilor acesteia unele măsuri guvernamentale cu dureroase costuri sociale, fără a le accepta măcar unele dintre propuneri, mimând doar consultările şi dialogul cu aceştia;

- creşterea, fără precedent, a numărului de moțiuni de cenzură (8) împotriva unui guvern, respectiv a Cabinetului Emil Boc, şi demiterea, pentru prima dată în istoria recentă a României, a unui Guvern pe această cale (13 octombrie 2009);

- corupția aproape generalizată la nivelul administrației centrale şi locale de stat şi „neputința" structurilor specializate de a finaliza dosarele marilor corupți (miniştri, parlamentari etc.), singurul „câştig" fiind transformarea justiției în show mediatic.

Capitolul II

INSTITUȚII ALE SOCIETĂȚII

2.1. ŞCOALA

1. PERIOADA INTERBELICĂ

Cadrul juridic general şi special

- *Constituția din martie 1923*
- *Legea pentru învățământul primar al statului şi învățământul normal-primar, din 26 iulie 1924;*
- *Legea privind învățământul secundar, promulgată la 15 mai 1928;*
- *Legea privind organizarea învățământului universitar, adoptată în 22 aprilie 1932.*

Potrivit Constituției din 1923, învățământul de toate gradele din România era liber, iar cel primar obligatoriu, gratuit şi unitar pe tot cuprinsul țării.

Învățământul primar

A fost reglementat printr-o lege specială, intrată în vigoare în luna iulie 1924.

Conform acesteia, învățământul primar avea următoarea structură:

- şcoala de copii mici, similară grădiniței;
- şcoala primară de 4 ani;
- şcolile şi cursurile pentru adulți;
- şcolile şi clasele speciale pentru copii handicapați.

Exista, de asemenea, un învăţământ primar particular, predat în instituţiile private autorizate de stat sau în familie.

Materiile predate erau:

- instrucţiunea (educaţia – n.n.) religioasă şi morală;
- limba română: citire, scriere, exerciţii gramaticale;
- aritmetică practică şi noţiuni de geometrie;
- noţiuni de istorie, geografie şi de drept civic;
- noţiuni de igienă;
- desen, cânt, educaţie fizică;
- lucrul manual şi lucrări practice agricole (în mediul rural) pentru băieţi şi lucrul manual de mână şi gospodărie pentru fete.

Cele 4 clase primare obligatorii pentru toată lumea erau urmate de un ciclu de 3 clase, în cursul cărora se punea accentul pe învăţământul practic utilitar: agricultura şi anexele ei; meserie şi comerţ, în funcţie de cerinţele pieţei muncii locale.

Întregul ciclu de 7 clase se încheia cu un examen final, concretizat într-un certificat de absolvire. Cei ce urmau doar 4 clase obţineau, fără examen final, un certificat de absolvire a şcolii primare.

Învăţătorii, în majoritate femei, proveneau dintre absolvenţii şcolilor normale (pedagogice de mai târziu – n.n.), care promovau examenul de capacitate.

Învăţământul primar se afla sub îndrumarea şi supravegherea Ministerului Instrucţiei Publice, care aproba programele şcolare, aviza manualele alternative, asigura numirea şi plata cadrelor didactice.

Învăţământul secundar

Legea specială, intrată în vigoare în luna mai 1928, reglementa structura şi funcţionarea învăţământului secundar.

Conform acesteia, cel de-al doilea grad de învățământ avea următoarea structură:

- teoretic;
- normal (pedagogic);
- teologic;
- industrial;
- comercial;
- agricol;
- militar.

La aceste forme de învățământ aveau acces toți absolvenții ciclului I al învățământului primar (cele 4 clase – n.n.).

Şi această formă de învățământ avea două cicluri, fiecare de câte 4 ani de studiu: gimnaziul şi liceul. Liceele nu erau mixte, fetele fiind despărțite de băieți.

În şcolile vocaționale (normale, teologice şi militare), prima treaptă consta în formarea unei culturi specifice gimnaziului, iar cea de-a doua în asigurarea unei pregătiri profesionale în domeniile respective.

Pentru învățământul agricol, industrial şi comercial, Legea în cauză prevedea doar principiile de bază de organizare a acestuia.

Reglementarea completă a acestei forme de învățământ s-a făcut printr-o nouă Lege, adoptată la 30 aprilie 1936.

În conformitate cu aceasta, învățământul industrial cuprindea gimnazii şi licee industriale, de câte 4 ani de studiu, precum şi şcoli industriale speciale, cu durata de 2 ani. Învățământul comercial era structurat pe gimnazii şi licee comerciale, de câte 4 ani fiecare, iar cel agricol gimnazial, şcolile agricole şi cele de ucenici agricoli.

De regulă, puțini copii, mai ales din mediul rural, urmau liceul, deoarece taxele erau foarte mari, la cele de prestigiu acestea putând ajunge până la 20.000 lei pe an.

Exista şi un sistem al burselor pentru copiii performanţi, de la ţară, dar acesta era foarte selectiv.

Absolvenţii de şcoli secundare primeau un „certificat de studii liceale". Pentru a accede în învăţământul universitar, absolvenţii de liceu trebuiau să susţină examenul de bacalaureat, atestat cu o „diplomă de bacalaureat".

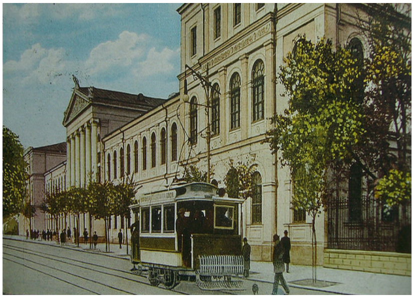
Bacalaureatul, reintrodus în 1925, era un examen foarte greu şi complicat, candidaţii fiind examinaţi de o comisie formată din profesori de la alte licee, condusă de un preşedinte care era profesor universitar. Examinarea orală se făcea la şapte obiecte în aceeaşi zi şi era publică. Proba scrisă se dădea numai la română şi matematică.

Învăţământul universitar

Învăţământul superior a cunoscut o perioadă de legiferare mai îndelungată, ultima lege privind organizarea acestuia fiind adoptată în luna aprilie 1932.

Potrivit acesteia, „Universităţile sunt instituţiuni de stat autonome, în ceea ce priveşte organizarea studiilor şi conducerea".

Legea stipula că în cadrul acestora se preda un „învăţământ teoretic şi aplicat", având şi o latură de cercetare „pentru progresul ştiinţei şi răspândirea culturii".

Universitatea din Bucureşti, în jurul anului 1900

Universităţile erau conduse de rector, ajutat de un prorector şi de Senatul universitar, iar facultăţile de decan, cu sprijinul prodecanului şi al Consiliului facultăţii.

Rectorul era ales de „Marele colegiu universitar” dintre profesorii titulari pentru un mandat de 5 ani, iar decanul de Consiliul facultăţii pentru un termen de 3 ani.

Senatul universitar era format din: rector, decanii facultăţilor şi câte un delegat al fiecărei facultăţi, ales pe timp de 2 ani de Consiliul facultăţii dintre profesorii titulari.

Consiliul facultăţii era compus din „toţi profesorii titulari şi profesorii agregaţi (asociaţi – n.n.) ai facultăţii.

Cele două structuri aveau o serie de atribuţii specifice fiecăreia în parte, care rezulta din lege, precum şi din regulamentele universitare.

Admiterea la diferite facultăţi se făcea pe baza diplomei de bacalaureat. Dacă numărul cererilor de înscriere depăşea numărul locurilor, fixat de conducerea facultăţilor, selecţia candidaţilor se făcea fie pe baza mediei la examenul de bacalaureat şi a mediilor obţinute în cursul liceului la obiectele legate de specialitatea aleasă, fie prin concurs, în funcţie de hotărârea Consiliului facultăţii. Înscrierile în primul an aveau titlu provizoriu (art. 68).

Durata cursurilor universitare era de patru ani şi se finalizau cu obţinerea „diplomei de licenţiat” sau de „inginer universitar”. Cursurile postuniversitare doctorale aveau o durată de unul sau doi ani, în funcţie de regulamentele facultăţilor. La medicină şi medicină veterinară durata studiilor era de 6, respectiv 5 ani.

Studenţii plăteau o serie de taxe, fixate de Consiliile facultăţilor, cum ar fi:

- de înscriere;
- de bibliotecă;
- de examen, doctorat şi de diplomă;
- de laborator şi de institute.

Cei săraci şi meritorii puteau fi scutiţi de taxe şcolare în parte sau total de către Consiliul facultăţii.

În perioada interbelică, în România existau patru centre universitare: Bucureşti, Iaşi, Cluj şi Cernăuți. De asemenea, exista o Facultate de Drept la Oradea, subordonată juridic Universității din Bucureşti. În acest context, trebuie arătat că Universitățile maghiară din Cluj şi germană din Cernăuți au fost transformate, prin decretele regelui Ferdinand, în universități româneşti, începând cu 1 octombrie 1919. Suveranul a făcut o donație de 400.000 lei Universității din Cluj pe baza căreia s-a creat un fond pentru înființarea, pe lângă aceasta, a unui institut pentru studierea istoriei românilor.

În acelaşi timp, familia regală (regele Ferdinand, regina Maria şi prințul moştenitor Carol) a participat la deschiderea Universității din Cernăuți, produsă la 24 octombrie 1920. Cu această ocazie, a oferit suma de 200.000 lei, pentru constituirea unui fond destinat ajutorării studenților merituoşi, cu posibilități materiale reduse.

Pe lângă cele patru universități au fost înființate noi instituții de învățământ superior, precum: Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale din Cluj (1920), Academia de Arhitectură (Bucureşti), Academii Agronomice (Bucureşti şi Cluj), Şcolile Politehnice (Bucureşti şi Timişoara), Şcoala Superioară de Război, Facultatea de Agricultură din Chişinău (1933), Academii de Arte Frumoase (Bucureşti şi Iaşi), Academia de Muzică şi Artă Dramatică (Bucureşti, Iaşi, Cluj şi Cernăuți), Institutul de Educație Fizică (Bucureşti).

În politica lor de după 1918, guvernele României au urmărit în domeniul învățământului următoarele obiective fundamentale:

- crearea unui sistem de învățământ unitar la nivelul întregii țări;

- reducerea analfabetismului, care, în unele provincii româneşti, cum ar fi Basarabia, atingea procentul de circa 80% din populație;

- refacerea şcolilor distruse în timpul războiului, numărul acestora în vechiul Regat fiind de aprox. 50%;

- asigurarea accesului la învățământ pentru toți copiii, mai ales din mediul rural, unde se aflau majoritatea, iar familiile acestora aveau condiții materiale precare.

Progresul învățământului în perioada interbelică a fost evident, lucru reflectat îndeosebi de evoluția numărului ştiutorilor de carte, aşa după cum rezultă din datele recensământului din 1930:

Teritoriul	**Anul 1914 (%)**	**Anul 1930 (%)**
Regatul României	39,3	55,8
Transilvania	51,1	67,3
Bucovina	45,2	65,7
Basarabia	19,4	38,1
MEDIA TOTALĂ	38,7	57,0

În comparație cu alte țări din regiune, România se situa doar înaintea Greciei, unde procentajul ştiutorilor de carte era de 56,7%, dar în urma Bulgariei (60,3%), Poloniei (67,3%), Ungariei (84,8%) şi Cehoslovaciei (92,6%).

La aceasta se adăuga programul de construcție de şcoli, inițiat şi condus de dr. Constantin Angelescu, care a fost ministru al Instrucțiunii Publice, timp de peste zece ani, în toate guvernele liberale. În mentalitatea colectivă a rămas imprimat „tipul Angelescu” de şcoli primare, care aveau patru săli de clasă, biroul directorului şi cancelaria. Acest tip de şcoli a fost construit în majoritatea comunelor, cât şi în unele sate, numărul lor fiind de peste 7.000.

De asemenea, au fost înființate şcoli normale (pedagogice) în fiecare capitală de județ.

Unele licee renumite, cum ar fi „Sfîntu Sava”, „Mihai Viteazul”, „Gheorghe Şincai” şi „Spiru Haret”, toate din Bucureşti, au fost modernizate şi extinse, iar altele noi au fost construite în marile oraşe.

În ceea ce priveşte resursele financiare alocate învăţământului din Bugetul naţional, acestea au variat între 12 şi 18%, fiind comparabile cu cele din ţările vecine (Bulgaria, Ungaria, Polonia).

Gradul de exigenţă a cadrelor didactice era foarte ridicat şi recunoscut pe plan naţional, ceea ce făcea ca procentajul de promovare în învăţământul primar să fie de circa 62,2%.

Abandonul şcolar era ridicat, din cauza condiţiilor materiale reduse şi a mentalităţii părinţilor care îi foloseau pe copii la lucratul pământului.

Din motivele expuse, doar 5,4% dintre absolvenţii şcolii primare urmau liceul şi numai 1,5% învăţământul universitar.

În învăţământul secundar, gradul de promovabilitate era mai scăzut ca în cel primar, situându-se la circa 40%.

Numărul studenţilor din România, conform Recensământului din 1930, era de 25.766, ceea ce reprezenta 0,14% din întreaga populaţie a ţării, dintre aceştia aprox. 43% fiind înscrişi la Facultatea de Drept. Facultăţile cu profil tehnic şi economic erau mai puţin căutate.

În perioada interbelică, exista un număr redus de tineri din România care urmau studii în străinătate. Unii dintre absolvenţii învăţământului universitar puteau frecventa cursurile şcolilor româneşti de la Roma (înfiinţată de Vasile Pârvan) şi Fonteneau aux Roses (întemeiată de Nicolae Iorga).

De asemenea, unii susţineau doctoratul, fie în ţară, fie în străinătate.

În România studiau puţini studenţi străini, care proveneau, îndeosebi, din unele ţări vecine, precum Grecia, Iugoslavia, Polonia şi Bulgaria.

Cu toate că învățământul de toate gradele din perioada interbelică a cunoscut o perioadă de dezvoltare apreciabilă, atât cantitativă, cât şi calitativă, au continuat să coexiste şi o serie de dificultăți, unele de ordin material, iar altele ținând de gradul de alfabetizare, de mentalitatea românilor privind educarea propriilor copii etc.

2. PERIOADA REGIMULUI TOTALITAR COMUNIST (1948 - 1989)

Cadrul juridic general şi special

- *Constituțiile comuniste din 1948, 1952 şi 1965;*
- *Legea învățământului din 1948;*
- *Legea învățământului din 13 mai 1968;*
- *Legea educației din 1978.*

Toate cele trei constituții comuniste garantau „Dreptul la învățătură, asigurat prin învățământul elementar general, obligatoriu, prin gratuitatea învățământului de toate gradele, precum şi prin sistemul burselor de stat" (art. 22 al Constituției din 1948, art. 79 al Constituției din 1952 şi art. 21 al Constituției din 1965).

Organizarea şi funcționarea acestuia au fost asigurate prin cele trei legi speciale.

În evoluția sistemului de învățământ au existat două perioade, una sovieto-stalinistă, iar cealaltă național-comunistă, delimitate în timp între 1948-1963, respectiv, 1963-1989.

Caracteristica primei perioade a constituit-o modelul sovietic/stalinist de organizare şi desfăşurare a învățământului românesc. Astfel, acesta avea două trepte: învățământul elementar (în loc de primar, după tradiția românească), cu o durată de 4 ani, care cuprindea toți copiii între 7 şi 11 ani; învățământul mediu (cursurile gimnaziale şi liceale – n.n.), cu o

durată de 8 ani,ulterior, cursurile liceale fiind reduse succesiv la 4, 3 şi 2 ani, prin Decretul nr. 56/1951.

Organizarea stalinistă a învăţământului a fost însoţită de măsuri severe privind epurarea corpului didactic liceal şi universitar de elementele „duşmănoase” regimului comunist aflat în plină ascensiune. În acest sens, începând cu anul şcolar 1948/1949, au fost reziliate contractele de angajare ale personalului didactic. Au fost afectate peste 13.000 de cadre didactice, în învăţământul universitar epurarea atingând un procentaj cuprins între 40% la matematică-fizică şi 96,5% la facultatea de filosofie.

Odată cu epurarea, a fost desfiinţat şi învăţământul particular, laic şi confesional, fiind trecute în proprietatea statului 1553 de şcoli, cu 1856 de imobile şi tot inventarul lor mobil.

Nu au fost uitaţi nici elevii şi studenţii proveniţi din familii cu o stare materială bună, considerate reacţionare, pentru care au fost introduse taxe prohibitive, cu scopul de a schimba procentajul în favoarea fiilor de muncitori şi ţărani, cu origini „sănătoase”, categorii sociale pe care se sprijinea noul regim totalitar.

În ceea ce priveşte manualele şi programele şcolare, acestea au fost preluate în întregime din Uniunea Sovietică, primele fiind unice şi reprezentând traduceri ale celor sovietice, iar cele din urmă elaborate întocmai după modelul rus. Limba rusă a devenit obligatorie în întreg învăţământul, celelalte limbi de circulaţie internaţională fiind excluse din programa şcolară.

Din tradiţia învăţământului românesc interbelic nu mai rămăsese nimic, până şi clasicii literaturii române fiind înlăturaţi din manualele şcolare.

Singurele aspecte pozitive ale învăţământului românesc din această perioadă au fost creşterea bugetului alocat educaţiei, construirea a numeroase şcoli, şcolarizarea integrală a tuturor copiilor şi lichidarea, până în 1956, a analfabetismului.

Începând cu anul 1964, învățământul românesc a intrat într-o nouă perioadă, cea național-comunistă, educația fiind desovietizată/destalinizată. Reglementarea propriu-zisă, însă, a fost stabilită prin legile speciale din 1968 şi 1978.

Potrivit acestora, învățământul avea următoarea structură:

- preşcolar (grădinițe de copii de la 3 la 6 ani);
- primar, cu durata de 4 ani (clasele I-IV);
- gimnazial, cu durata de 4 ani (clasele V-VIII);
- liceal, cu durata de 4 ani (clasele (IX-XII);
- universitar, cu durata de 4, 5 şi 6 ani, în funcție de specialitate.

Învățământul obligatoriu de cultură generală avea o durată de zece ani, clasele IX şi X fiind, în acelaşi timp, anii I şi II de liceu.

Existau două tipuri de licee: de cultură generală, cu secțiile real şi umanistic şi de specialitate (4-5 ani).

În contextul accelerării procesului de industrializare a României, a crescut ponderea şcolilor şi liceelor industriale şi agricole, de la 519 în 1960 la 700 la mijlocul anilor '80. Concomitent, s-a înregistrat şi o creştere apreciabilă a absolvenților liceelor de specialitate de la 170.000 în 1975 la 200.000 în 1985, iar a şcolilor profesionale de la 80.000 la 161.000, în aceeaşi perioadă.

În acelaşi timp, odată cu anul şcolar 1977/1978, liceele „real-umaniste" au fost desființate, fiind înlocuite cu cele de matematică-fizică.

Universitatea din Bucureşti, în 1959

În învățământul superior a crescut importanța facultăților tehnice, cu un procent de cca. 65%, iar

numărul absolvenților pe întregul învățământ universitar de la 14.269 în 1964 la 39.049 în 1982. Ulterior, până în 1989, a avut loc o scădere a numărului absolvenților învățământului superior cu aprox. 30%, ajungând la 27.620. Cauza a fost criza de sistem, care a dus la falimentul regimului comunist.

Făcând o analiză comparată între învățământul românesc interbelic şi cel din perioada regimului totalitarist-comunist, constatăm că, din punct de vedere cantitativ, cel din urmă este net superior celui dintâi. Astfel, dacă în 1938, România avea o populație şcolară de 1.664.014 elevi, în 1989 aceasta era de 4.544.251 elevi. Situația era similară şi în învățământul universitar: 26.489 studenți în 1938, 164.507 în 1989.

Cu toate acestea, România se situa pe locul 22 din 24 de țări europene (capitaliste şi comuniste) la numărul de elevi la 10.000 de locuitori şi pe ultimul loc la numărul de studenți.

În ceea ce priveşte calitatea, învățământul românesc avea carențe semnificative determinate de politizarea accentuată, încărcătura ridicată pe elev (6 ore pe zi şi numărul mare de noțiuni şi informații asimilate), memorizarea ca metodă principală de învățare, obligativitatea promovării şi, ca urmare, scăderea semnificativă a exigenței cadrelor didactice, inflația de absolvenți etc.

3. PERIOADA POST-DECEMBRISTĂ

Cadrul juridic general şi special

- *Constituția din 8 decembrie 1991;*
- *Legea învățământului nr. 84 din 1995;*
- *Legea nr. 268 din 13 iunie 2003 privind modificarea şi completarea Legii nr. 84/1995;*
- *Legea nr. 288 din 24 iunie 2004 privind organizarea studiilor universitare;*
- *Legea educației naționale nr. 1/2011.*

Structura sistemului de învățământ din România cuprinde:

1. învățământul preşcolar
2. învățământul general obligatoriu
   - învățământul primar
   - învățământul secundar inferior
3. învățământul secundar superior
4. şcolile de arte şi meserii
5. învățământul post-liceal
6. învățământul superior

După 1989, învățământul românesc a înregistrat unele progrese în contextul unor condiții economice dificile şi al schimbărilor din viața socială. În acelaşi timp, au fost experimentate diverse reforme în educație, proces neîncheiat până în prezent, ca rezultat al democratizării treptate şi al infuziei de fonduri europene şi ale Băncii Mondiale.

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului şi Sportului

Învățământul preşcolar

Legea învățământului nr. 84/1995 prevedea generalizarea treptată a grupei pregătitoare pentru şcoală, astfel încât rata de înscriere a copiilor la grădiniță a crescut anual. Anul 2000 a adus o nouă viziune despre educația preşcolară, prevăzută în cadrul programului educațional „Organizarea învățământului primar”, iar în anul 2002 a fost inițiat programul „Generalizarea grupei mari pregătitoare în învățământul preşcolar

românesc”. În perioada 2005-2006, a fost elaborată Strategia Ministerului Educației şi Cercetării în domeniul educației timpurii, cu sprijinul UNICEF.

În învățământul preşcolar sunt incluşi copii cu vârste cuprinse între 3 şi 6-7 ani. Activitățile se desfăşoară în grădinițe cu program normal, prelungit sau săptămânal. Învățământul preşcolar este structurat pe două niveluri: nivelul I, ce urmăreşte socializarea copiilor cu vârste cuprinse între 3 şi 5 ani şi nivelul II, care urmăreşte pregătirea pentru şcoală a copiilor cu vârste cuprinse între 5 şi 7 ani.

Educație timpurie	5-6 ani	Grupa mare
	4-5 ani	Grupa mijlocie
	3-4 ani	Grupa mică
	Învățământ preşcolar	
	Antepreşcolar	

Potrivit noii legi a educației, intrată în vigoare la 10 februarie 2011, clasa pregătitoare de la grădiniță se va muta la învățământul primar. În vederea asigurării calității educației şi a optimizării gestionării resurselor, unitățile de învățământ şi autoritățile administrației publice locale pot decide înființarea consorțiilor şcolare care sunt parteneriate contractuale dintre unitățile de învățământ.

Învățământul general obligatoriu

Învățământul general obligatoriu este de zece clase, vârsta de debut a şcolarității fiind de 7 ani, sau de 6 ani la cererea părinților. Teoretic, vârsta de încheiere a învățământului general obligatoriu este de 16-17 ani. Din anul şcolar 2003-2004, clasele a IX-a şi a X-a sunt finalizate cu certificat de absolvire.

Învățământul primar

Învățământul primar cuprinde clasele I-IV şi funcționează numai ca învățământ cu formă de zi, de regulă, cu program de dimineață. Vârsta de încheiere a învățământului primar este de 10-11 ani.

Învățământul secundar inferior

Învățământul secundar inferior sau gimnaziul cuprinde clasele V-VIII şi funcționează în general ca învățământ cu formă de zi. Se finalizează cu susținerea unor teze cu subiect unic în clasele a VII-a şi a VIII-a. Vârsta de încheiere a gimnaziului este de 14-15 ani.

	15-16 ani	Clasa a IX-a
Învățământ obligatoriu	14-15 ani	Clasa a VIII-a
	13-14 ani	Clasa a VII-a
	12-13 ani	Clasa a VI-a
	11-12 ani	Clasa a V-a
	Învățământ gimnazial	
	10-11 ani	Clasa a IV-a
	9-10 ani	Clasa a III-a
	8-9 ani	Clasa a II-a
	7-8 ani	Clasa a I-a
	6-7 ani	Clasa pregătitoare
	Învățământ primar	

Învățământul secundar superior

Învățământul secundar superior cuprinde liceele, care organizează cursuri de zi, cu durata de patru ani (clasele IX-XII) şi cursuri serale sau fără frecvență. Liceul este structurat pe trei filiere: **filiera teoretică** – cu profilurile: real şi umanist; **filiera tehnologică** – cu profilurile: exploatarea resurselor naturale, protecția mediului, servicii şi tehnic şi **filiera vocațională** – cu profilurile: artistic, sportiv şi teologic. Studiile liceale se încheie cu un examen național de bacalaureat.

Potrivit noii legi a educației, din 2013 clasa a IX-a se va muta la gimnaziu, liceul având o durată de 3 ani.

	Examen de certificare a calificării		
	Învățământ postliceal		
		BAC	
		Clasa a XIII-a	
	BAC	Clasa a XII-a	
	Clasa a XII-a	**Examen de certificare a calificării**	
	Clasa a XI-a	Clasa a XI-a	Clasa a XI-a
	Clasa a X-a	Clasa a X-a	Clasa a X-a
Examen de certificare a calificării	**Teoretic**	**Teologic**	**Vocațional**
Şcoală profesională	**Învățământ liceal**		

Şcolile da arte şi meserii

În funcție de profilul şi complexitatea pregătirii, şcolile de arte şi meserii organizează cursuri de zi şi serale cu durata de doi până la patru ani pentru absolvenți de gimnaziu, care au obținut certificat de absolvire. Studiile se încheie cu un examen de absolvire în urma căruia se obține o diplomă ce atestă

pregătirea ca muncitor calificat în meseria aleasă. Absolvenţii şcolilor de arte şi meserii au posibilitatea de a frecventa învăţământul liceal la forma serală.

Şcolile de ucenici funcţionează în cadrul şcolilor de arte şi meserii, iar studiile sunt preponderent practice şi au o durată de 1-3 ani, în funcţie de complexitatea meseriilor. Se pot înscrie absolvenţi de gimnaziu cu sau fără certificat de absolvire. Studiile se încheie cu un examen de absolvire în urma căruia se obţine o diplomă ce atestă pregătirea ca muncitor calificat în meseria aleasă.

Învăţământul post-liceal

Învăţământul post-liceal este organizat din iniţiativa Ministerului Educaţiei şi Cercetării sau la cererea agenţilor economici. Studiile au o durată de 1-3 ani, în funcţie de complexitatea profesiilor. În învăţământul post-liceal admiterea se face prin concurs.

Învăţământul superior

Învăţământul superior se organizează în trei cicluri, conform Legii nr. 288 din 24 iunie 2004 privind organizarea studiilor universitare, respectiv studii universitare de licenţă, studii universitare de masterat şi studii universitare de doctorat. Conform Articolului 4, ciclul I cuprinde studii universitare de licenţă, corespunzător unui număr cuprins între minimum 180 de credite (licenţă 3 ani) şi maximum 240 de credite (licenţă 4 ani), conform Sistemului European de Credite de Studiu Transferabile (ECTS). Potrivit Articolului 8, ciclul II cuprinde studii universitare de masterat, care corespund unui număr de credite de studiu transferabile cuprins, de regulă, între 90 şi 120. La învăţământul de zi, durata normală a studiilor universitare de masterat este de 1 până la 2 ani. Ciclul III cuprinde

studiile universitare de doctorat care au, de regulă, o durată de 3 ani.

Învățământul superior de scurtă durată, care s-a desfăşurat în colegiile universitare existente la data publicării Legii nr. 288 din 24 iunie 2004, s-a reorganizat în studii universitare de licență, în domeniile existente sau apropiate, iar absolvenților cu diplomă de învățământ superior de scurtă durată li s-a dat posibilitatea de a continua studiile pentru a obține licența în cadrul ciclului I.

2.2. BISERICA

1. PERIOADA 1918 - 1948

Cadrul juridic general şi special

- *Constituţiile din 1923 şi 1938;*
- *Legea pentru înfiinţarea Patriarhiei ortodoxe române din 25 februarie 1925;*
- *Legea şi Statutul de organizare a B.O.R. din 6 mai 1925;*
- *Legea privind regimul general al cultelor din 1928.*

Constituţia din 1923 (art. 22) prevedea că „Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate şi protecţiune, întrucât exerciţiul lor nu aduce atingere ordinii publice, bunelor moravuri şi legilor de organizare a Statului”.

Sediul administrativ al Patriarhiei Române

Legea fundamentală din 1938 (art. 19), deşi era emanaţia unui regim autoritar monarhic, reitera garantarea libertăţii şi protecţiei tuturor cultelor, specificând, totodată, că „Religia creştin ortodoxă fiind religia marii majorităţi a românilor, biserica ortodoxă este biserica dominantă în statul român, iar cea greco-catolică are întâietate faţă de celelalte culte”.

Potrivit legii speciale, în România erau recunoscute 9 culte:

- ortodox;
- greco-catolic (unit);
- catolic (de rit latin, greco-rutean şi armean);
- reformat (calvin);

- evanghelic-luteran;
- unitarian;
- armeano-gregorian;
- mozaic;
- mahomedan.

Conform recensământului din 1930, ortodocşii reprezentau 72,6% din întreaga populație a României, Biserica Ortodoxă Română dispunând de 8.279 biserici, 8.257 preoți şi diaconi, 8.2790 cântăreți, 75 mănăstiri şi schituri, cu 2.842 persoane.

Pentru pregătirea clerului ortodox funcționau 10 seminarii, 3 facultăți şi 5 academii de teologie.

Actul Unirii Transilvaniei, Basarabiei şi Bucovinei cu România în 1918 – prin care s-a creat statul român unitar – a dus şi la o serie de prefaceri în viața Bisericii. Ierarhii din ținuturile reunite la Patria-mamă au intrat în componența Sfântului Sinod al B.O.R., iar la 31 decembrie 1919, în scaunul de mitropolit primat a fost ales Miron Cristea, episcop de Caransebeş, unul dintre marii luptători pentru Unire. Apoi, au început demersurile de unificare bisericească, încheiate la 6 mai 1925.

La 4 februarie 1925, Sfântul Sinod a hotărât să înființeze Patriarhia Ortodoxă Română, iar mitropolitul primat să fie ridicat la rangul de patriarh. Legea pentru înființarea Patriarhiei a fost promulgată la 25 februarie 1925, iar la 1 noiembrie 1925 a avut loc învestitura şi înscăunarea primului patriarh, Miron Cristea (1925-1939). Urmaşul său a fost patriarhul Nicodim Munteanu (1939-1948), autor a numeroase lucrări teologice originale şi traducător din literatura teologică rusă. Sub aceşti doi patriarhi s-au înființat câteva eparhii noi: Oradea, Cluj, Constanța, Maramureş, Timişoara şi Episcopia misionară pentru românii ortodocşi din America.

În perioada interbelică, **Patriarhia Română** avea următoarea organizare administrativ-teritorială:

- **Mitropolia Ungrovlahiei** cu următoarele eparhii sufragane: Bucureşti, Râmnic-Noul Severin, Buzău, Argeş, Tomis (Constanța);
- **Mitropolia Moldovei şi Sucevei**, cu eparhiile Iaşi, Roman, Huşi, Dunărea de Jos (Galați);
- **Mitropolia Ardealului**, cu eparhiile Sibiu, Arad, Caransebeş, Oradea, Cluj;
- **Mitropolia Bucovinei**, cu eparhiile Cernăuți, Hotin (Bălți), iar din 1938 şi Maramureş (Sighet);
- **Mitropolia Basarabiei**, cu eparhiile Chişinău şi Cetatea Albă (Ismail);
- **Episcopia Armatei**, din 1921 (cu sediul în Alba-Iulia);
- **Episcopia Misionară** pentru românii din America (cu sediul în Detroit) din 1934.

Conducerea B.O.R. se realiza prin organele sale centrale: **Sfântul Sinod**, care avea atribuții în probleme spirituale şi canonice şi cuprindea mitropoliții, episcopii şi arhiereii-vicari; **Congresul Național Bisericesc**, care se ocupa de probleme religioase, culturale şi epitropeşti, constituit din câte 2 clerici şi 4 mireni pentru fiecare eparhie, la care se adăugau membrii Sfântului Sinod; **Consiliul Cultural Bisericesc**, compus din câte 3 reprezentanți (1 cleric şi 2 mireni) ai fiecărei motropolii.

Sub jurisdicția canonică a B.O.R. intrau şi comunitățile de români ortodocşi din diasporă, precum cele de la Paris, Viena, Ierusalim şi Sofia, ale căror biserici erau susținute financiar de statul român.

Dintre ierarhii mai importanți ai acestei perioade menționăm pe Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului (1920-1955), unul dintre militanții de seamă pentru realizarea statului național unitar, pentru organizarea unitară a Bisericii Române, pentru promovarea ecumenismului creştin, reorganizatorul

şcolii teologice sibiene, ridicată la rang de Academie. În Moldova, Irineu Mihălcescu (1939-1947), fost profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1904-1939), autor a sute de lucrări de teologie. În Bucovina s-a remarcat mitropolitul Nectarie Cotlarciuc (1924-1935), fost profesor la Facultatea de Teologie din Cernăuți, participant la congrese şi întruniri ecumenice, iar în Basarabia mitropolitul Gurie Grosu (1920-1937).

În această perioadă s-a dezvoltat învățământul teologic înființându-se: facultăți de teologie în Bucureşti (1881), Cernăuți (1875) şi Chişinău (1927); academii teologice în Sibiu, Arad, Caransebeş, Cluj şi Oradea şi o serie de seminarii cu 8 clase. Dintre profesorii acestor facultăți s-au remarcat o seamă de teologi de prestigiu, ca: Ioan Irineu Mihălcescu, Nichifor Crainic, Teodor Popescu, Niculae Popescu, Haralambie Roventa, Şerban Ionescu, Petre Vintilescu, Grigorie Cristescu, Vasile Ispir la Bucureşti; Vasile Tarnavschi, Vasile Gheorghiu, Nicoale Cotos, Vasile Loichița, Valerian Şesan, Simion Reli la Cernăuți; Grigorie Pişculescu (cu numele de scriitor Gala Galaction), Vasile Radu, Iuliu Scriban, Ioan Savin, Toma Bula, frații Valeriu şi Cicerone Iordăchescu la Chişinău; Nicolae Colan, Dumitru Stăniloae, Nicolae Terchilă la Sibiu; Ilarion Felea la Arad, Liviu Galaction Munteanu la Cluj, Ştefan Lupşa la Oradea etc. Majoritatea dintre ei au publicat lucrări deosebit de valoroase în domeniul teologic. Unii teologi au fost prezenți şi în viața culturală a țării, precum: prozatorii Gala Galaction şi Ion Agârbiceanu, arheologul Constantin Mătasă, întemeietorul Muzeului din Piatra Neamț, istoricii Gheorghe Ciuhandu, Candid Muslea, Constantin Bobulescu, Dumitru Furtuna ş.a., folcloriştii Teodor Bălăşel din Vâlcea, Gheorghe Dumitrescu din Bistrița-Mehedinți, specialistul în muzică bizantină Ioan Petrescu de la biserica Visarion din Bucureşti şi alții.

Totodată, au fost înfiinţate noi periodice bisericeşti, pe lângă cele vechi, cum ar fi: *Biserica Ortodoxă Română* şi *Studii Teologice* la Bucureşti, *Candela* la Cernăuţi, *Revista Teologică* la Sibiu, *Luminătorul* şi *Misionarul* la Chişinău, precum şi buletine eparhiale pentru fiecare eparhie.

De asemenea, s-a dezvoltat arta bisericească cu toate ramurile ei, îndeosebi arhitectura şi pictura, prin bisericile monumentale ridicate într-o serie de oraşe, mai ales în Transilvania (catedralele din Alba Iulia, Cluj şi Timişoara, bisericile din Târgu Mureş, Sighişoara, Turda, Reşiţa, Satu Mare, Zalău, Craiova, Buzău, Constanţa, Galaţi, Piatra Neamţ, Bălţi etc.); s-au refăcut ori s-au ridicat din temelie câteva mănăstiri.

Pe de altă parte, s-au întărit legăturile cu celelalte biserici ortodoxe şi cu alte biserici creştine. În acest sens, B.O.R. şi-a trimis delegaţi la Conferinţele panortodoxe de la Constantinopol (1923), Mănăstirea *Vatoped* de la Muntele Athos (1930), la prima Conferinţă a profesorilor de teologie din Balcani, ţinută la Sinaia (1924), la primul Congres al profesorilor de teologie ortodoxă la Atena (1936). Patriarhul Miron Cristea a făcut câteva vizite unor ierarhi ortodocşi de peste hotare şi a primit vizite la Bucureşti, B.O.R. a participat şi la câteva congrese ale celor trei mari ramuri ale mişcării ecumenice care au activat în perioada interbelică: *Creştinism practic* (Stockholm 1925, Berna 1926), *Credinţă şi organizare* (Lausanne 1927) şi *Alianţa Mondială pentru înfrăţirea popoarelor prin Biserică* (Praga 1928, Faris Bad Larvik în Norvegia 1938). A organizat mai multe conferinţe regionale, unele chiar în România (Sinaia 1924, Bucureşti 1933, Râmnicu-Vâlcea 1936). S-au încheiat legături strânse cu Biserica anglicană, mai ales după recunoaşterea hirotoniilor anglicane de către Sfântul Sinod de la Bucureşti, în anul 1935.

Biserica Greco-Catolică (Unită)

Un loc aparte între cultele recunoscute îl ocupa Biserica greco-catolică, a doua ca pondere numerică, reprezentând 7,9% din populația totală a României, care dispunea de 1.725 de biserici, 1.594 preoți, circa 150 canonici şi alți funcționari administrativi. Personalul teologic cu studii superioare era pregătit în 3 academii de specialitate.

Cu toate că a jucat un rol deosebit de important în istoria românilor, mai ales al celor din Transilvania, aflată sub ocupație habsburgică, Biserica greco-catolică a fost supusă unor constrângeri nemeritate din partea autorităților române ale timpului, care, de abia în 1927, au semnat Concordatul cu Vaticanul, în contextul agravării stării de sănătate a regelui Ferdinand I şi apropierii sfârşitului acestuia. Aceeaşi poziție a făcut ca acesta să fie ratificat în 1929, după doi ani de discuții controversate în Parlamentul României şi a rezistenței opuse de Biserica ortodoxă dominantă.

Aceasta din urmă a exercitat presiuni constante asupra Bisericii greco-catolice, în toată perioada interbelică, pentru a determina unificarea celor două culte, dar fără succes.

Biserica greco-catolică martiră a fost condusă de mari personalități, precum Valeriu Traian Ferențiu, Ioan Suciu, Iuliu Hossu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu şi alții, dintre care unii şi-au găsit mai târziu sfârşitul în închisorile comuniste.

2. BISERICA ÎN TIMPUL REGIMULUI TOTALITAR COMUNIST (1948-1989)

Cadrul juridic general şi special

- *Constituțiile din 1948, 1952 şi 1965;*
- *Decretul nr. 177 pentru regimul general al cultelor religioase, din 4 august 1948;*

- *Statutul privind organizarea Bisericii Ortodoxe Române, din 20 octombrie 1949.*

Patriarhia Română

Toate cele trei constituţii comuniste (1948 – art. 27, 1952 – art. 84 şi 1965 – art. 30) asigurau libertatea conştiinţei şi cea religioasă, precizând: „Cultele religioase sunt libere să se organizeze şi pot funcţiona liber, dacă ritualul şi practica lor nu sunt contrare Constituţiei, securităţii publice sau bunelor moravuri". De asemenea, acestea aveau dreptul să deschidă şi să întreţină „şcoli speciale pentru pregătirea cultului sub controlul statului".

Odată cu procesul de comunizare/sovietizare a României, Biserica a fost înlăturată treptat din viaţa statului. În 1948 a fost scos învăţământul religios din şcoli; s-au interzis slujbele în spitale, azile şi cazărmi; au fost suprimate periodicele bisericeşti ale eparhiilor; au fost desfiinţate Facultatea de Teologie din Suceava (fostă la Cernăuţi), patru academii teologice din Transilvania şi Banat, precum şi seminariile teologice ale eparhiilor din Muntenia şi Moldova; s-a oprit catehizarea tineretului. Peste o mie de preoţi ortodocşi (la care s-au adăugat şi cei romano-catolici, greco-catolici şi protestanţi) au fost arestaţi, aruncaţi în închisori, trimişi să lucreze la canalul Dunăre-Marea Neagră, alţii fiind deportaţi chiar în Siberia (unii au murit acolo, iar cei mai mulţi au fost eliberaţi abia în 1964). Între cei aruncaţi în închisori au fost şi teologi de mare prestigiu, precum Nichifor Crainic, Ioan Savin, Dumitru Stăniloae, Liviu G. Munteanu, Ilarion Felea, Ion V. Georgescu (deportat în Siberia) şi mulţi alţii; câţiva preoţi ortodocşi au

fost împuşcați. Fostul mitropolit al Bucovinei, Visarion Puiu, a fost condamnat la moarte, în contumacie (a decedat în 1964, în Franța).

În 1959 au fost desființate mai multe schituri şi mănăstiri, iar sute de călugări şi călugărițe au fost scoşi din ele în mod brutal şi trimişi în familiile lor sau în fabrici de către organele de stat.

În ultimii ani ai dictaturii comuniste, au fost demolate peste 20 de lăcaşuri de cult din Bucureşti: mănăstirile *Cotroceni, Văcăreşti, Pantelimon*; bisericile *Sfânta Vineri, Sfântul Spiridon Vechi, Alba-Postăvari, Enei, Spirea Nouă Izvor, Sfânta Treime Dudeşti* etc.).

Autorizațiile pentru ridicarea sau repararea unor biserici se obțineau cu multă greutate. Preoțimea ortodoxă, în totalitatea ei, era supravegheată şi controlată în permanență, prin aşa-numiții „inspectori de culte" şi ofițeri de securitate, infiltrați în toate instituțiile bisericeşti.

Legea pentru regimul general al cultelor recunoştea 14 confesiuni: ortodox, romano-catolic, armeano-gregorian, creştin de rit vechi (lipovean), reformat (calvin), evanghelic-luteran C.A., sinodo-prezbiterian, unitarian, mozaic, musulman, baptist, adventist de ziua a şaptea, penticostal şi creştin după Evanghelie, toate având organizarea lor specifică şi lăcaşuri de cult.

Potrivit *Statutului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române*, elaborat de Sfântul Sinod şi aprobat şi de Ministerul Cultelor (care avea la bază principiile Statutului Organic al lui Andrei Şaguna), numărul de eparhii a fost redus în comparație cu perioada precedentă, structura acesteia fiind următoarea:

- **Mitropolia Ungrovlahiei**, cu eparhiile: Arhiepiscopia Bucureştilor, Arhiepiscopia Tomisului şi Dunării de Jos (cu sediul la Galați), Episcopia Buzăului;

- **Mitropolia Moldovei şi Sucevei**, cu Arhiepiscopia Iaşilor, Episcopia Romanului şi Huşilor;
- **Mitropolia Ardealului**, cu Arhiepiscopia Sibiului, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopia Albei-Iulia (înființată în 1975), Episcopia Oradei;
- **Mitropolia Olteniei**, cu Arhiepiscopia Craiovei şi Episcopia Râmnicului şi Argeşului;
- **Mitropolia Banatului**, cu Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului şi Episcopia Aradului;
- **Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din Statele Unite şi Canada**, cu sediul la Detroit, care n-a mai păstrat legăturile cu țara şi cu Patriarhia Română;
- **Episcopia Misionară Ortodoxă Română pentru Europa Centrală şi Occidentală**, cu sediul la Paris.

Statutul prevedea participarea laicilor la conducerea Bisericii, în Adunările şi Consiliile parohiale şi eparhiale şi în Adunarea Națională Bisericească (pentru întreaga Patriarhie), într-o proporție de 1/3 clerici şi 2/3 mireni.

Între ierarhii cei mai semnificativi ai perioadei s-au remarcat: patriarhul Justinian Marina (1949-1977), bun organizator şi îndrumător al vieții bisericeşti în condițiile crate de instalarea regimului totalitar; patriarhul Iustin Moisescu (1977-1986), profesor la Facultățile de teologie din Varşovia, Cernăuți şi Bucureşti; mitropolit al Ardealului (1956-1957) şi al Moldovei (1957-1977). Din 1986 şi până în 2007 B.O.R. a fost condusă de Teoctist Arăpaşu, fost episcop-vicar patriarhal, episcop al Aradului, mitropolit al Olteniei, apoi al Moldovei. Dintre ceilalți ierarhi, menționăm pe mitropoliții Ardealului, Nicolae Colan (1957-1967), Nicolae Mladin (1967-1981) şi Antonie Plămădeală (din 1982, episcop-vicar patriarhal, apoi episcop al Buzăului), Firmilian Marin (1947-1972) şi Nestor Vornicescu al Olteniei (din 1978), Vasile Lăzărescu (1934-1961) şi Nicolae Corneanu al Banatului (din 1962), cei mai

mulți dintre ei autori de lucrări teologice şi istorice, participanți la numeroase congrese şi întruniri internaționale.

Între evenimentele mai importante din viața bisericească reținem „revenirea” la ortodoxie a majorității covârşitoare a clerului şi credincioşilor uniți (greco-catolici), impusă de regimul totalitar, prin Decretul nr. 358 din 1 decembrie 1948, precum şi prima canonizare oficială a unor sfinți şi mărturisitori de neam român (1955).

Pentru pregătirea personalului de cult au fost menținute în funcțiune şase seminarii teologice, cu durată de cinci ani (Bucureşti, Buzău, Mănăstirea Neamț, Cluj-Napoca, Craiova şi Caransebeş) şi două institute teologice de grad universitar, cu durată de patru ani, la Bucureşti şi Sibiu.

Patriarhia Română a continuat să editeze doar câteva publicații periodice: *Biserica Ortodoxă Română* (înființată în 1874), *Buletinul oficial* al Patriarhiei Române, *Studii Teologice,* revista institutelor teologice; *Ortodoxia*, revista Patriarhiei (fiecare cu un tiraj de 10.000 ex., cu 4-6 apariții pe an). Toate cele cinci mitropolii editau câte o revistă, cu 4-6 apariții pe an: *Glasul Bisericii* (Mitropolia Ungrovlahiei), *Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Mitropolia Ardealului şi Mitropolia Banatului.* La Sibiu, şi-a menținut apariția foaia bisericească, bilunară, *Telegraful Român*, cel mai vechi periodic românesc, cu apariție neîntreruptă din 1853.

În Editura şi Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă din Bucureşti s-au tipărit: **Biblia** (patru ediții, în 1968, 1975, 1982, 1988), cărți de cult, manuale pentru învățământul teologic universitar şi seminarial, lucrări teologice, cărți pentru credincioşi, cărți de rugăciuni, calendare ş.a. Acelaşi lucru l-au făcut şi tipografiile eparhiale de la Mănăstirea Neamț, Sibiu şi Timişoara.

După 1948 au fost restaurate, pictate sau reparate, prin daniile credincioşilor, majoritatea celor peste 12.000 de

lăcaşuri de cult ortodox (biserici, mănăstiri, schituri, paraclise) de pe tot cuprinsul ţării. Au fost restaurate cele mai multe dintre bisericile şi mănăstirile monumente istorice. În acelaşi timp, s-au construit peste 500 de biserici noi, pe tot cuprinsul Patriarhiei, unele dintre ele fiind adevărate monumente de artă.

Biserica Ortodoxă Română a întreținut legături de prietenie şi colaborare cu toate celelalte Biserici ortodoxe autocefale. Aceste relații au fost marcate, îndeosebi, de vizitele oficiale făcute Bisericii Ortodoxe Române de patriarhii Constantinopolului, Alexandriei, Ierusalimului, Serbiei, Bulgariei şi Armeniei sovietice, precum şi cele de răspuns, făcute de reprezentanții B.O.R. acestora, în ultimele decenii.

S-au stabilit relații cu Bisericile vechi Orientale (Patriarhia Etiopiei, Patriarhia armeană din Etchimiadzin, Patriarhia coptă din Egipt şi Biserica siriană iacobită din Kerala-India), Biserica romano-catolică (mai ales din Austria, Germania şi Belgia), Biserica veche catolică, Biserica anglicană, cu o serie de biserici protestante.

B.O.R. a activat în *Consiliul Mondial al Bisericilor* din anul 1961. A trimis delegați la Adunările generale de la New Delhi (1961), Uppsala (1968), Nairobi (1975), toate conduse de mitropolitul de atunci al Moldovei şi Sucevei, Iustin Moisescu (fost membru în Comitetul Central al P.C.R. până în 1977) şi Vancouver (1983), condusă de mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală. Alți ierarhi şi teologi ortodocşi români au activat în diferite comisii ale *Consiliului Ecumenic al Bisericilor*. Patriarhii Justinian şi Iustin au făcut vizite la sediul Consiliului Mondial de la Geneva (1966-1981). La rândul lor, numeroşi conducători ai acestei mari organizații intercreştine au făcut vizite în România cu diferite ocazii, purtând discuții cu patriarhii români, cu alți conducători de culte, ierarhi şi profesori de teologie. Biserica şi-a adus contribuția şi la promovarea dialogului intercreştin şi în cadrul *Conferinței*

Bisericilor Europene, cu sediul la Geneva (câteva sesiuni ale acestor două mari organizații s-au ținut în România).

3. BISERICA DUPĂ 1989

Cadrul juridic general şi special

- *Constituția din 8 decembrie 1991;*
- *Legea nr. 489 privind libertatea religioasă şi regimul general al cultelor, din 8 ianuarie 2007.*

Constituția din 1991 (art. 29) stipulează că „… libertatea credințelor religioase nu poate fi îngrădită sub nicio formă".

Palatul Patriarhiei Române

„Cultele religioase sunt libere şi se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

Cultele religioase sunt autonome față de stat şi se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile şi în orfelinate."

Potrivit Legii nr. 489 (art. 7) „Statul român recunoaşte rolul important al Bisericii Ortodoxe Române şi al celorlalte biserici şi culte recunoscute în istoria națională a României şi în viața societății româneşti".

Prin aceeaşi lege, statul asigură predarea religiei în învățământul de stat şi particular.

Conform legii speciale, în România funcționează 18 culte recunoscute:

- BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ;
- EPISCOPIA ORTODOXĂ SÂRBĂ DE LA TIMIŞOARA;
- BISERICA ROMANO-CATOLICĂ;
- BISERICA ROMÂNĂ UNITĂ CU ROMA, GRECO-CATOLICĂ;
- ARHIEPISCOPIA BISERICII ARMENE;
- BISERICA CREŞTINĂ RUSĂ DE RIT VECHI DIN ROMÂNIA;
- BISERICA REFORMATĂ DIN ROMÂNIA;
- BISERICA EVANGHELICĂ C.A. DIN ROMÂNIA;
- BISERICA EVANGHELICĂ LUTERANĂ DIN ROMÂNIA;
- BISERICA UNITARIANĂ DIN TRANSILVANIA;
- UNIUNEA BISERICILOR CREŞTINE BAPTISTE DIN ROMÂNIA;
- BISERICA CREŞTINĂ DUPĂ EVANGHELIILE DIN ROMÂNIA - UNIUNEA BISERICILOR CREŞTINE DUPĂ EVANGHELIE DIN ROMÂNIA;
- BISERICA EVANGHELICĂ ROMÂNĂ;
- UNIUNEA PENTICOSTALĂ – BISERICA LUI DUMNEZEU APOSTOLICĂ DIN ROMÂNIA;
- BISERICA CREŞTINĂ ADVENTISTĂ DE ZIUA A ŞAPTEA DIN ROMÂNIA;
- FEDERAŢIA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA;
- CULTUL MUSULMAN;
- ORGANIZAŢIA RELIGIOASĂ MARTORII LUI IEHOVA.

Evenimentele din Decembrie 1989 au adus o serie de schimbări, nu numai în viaţa politică şi socială a ţării, ci şi în cea confesională.

Configuraţia religioasă din România, potrivit recensământului din 2002, arată astfel: dintr-un total de 21.698.181 locuitori, 86,7% sunt ortodocşi, 4,7% romano-catolici, 3,2% reformaţi, 0,9% catolici de rit bizantin (greco-catolici), 1,5% penticostali, 0,6% baptişti, restul cultelor având sub 0,5% (ateii reprezintă sub 0,1%).

Între evenimentele importante de după 1989, menţionăm reînfiinţarea unor eparhii desfiinţate în 1948, cum ar fi: Arhiepiscopia Tomisului, Arhiepiscopia Sucevei, Arhiepiscopia Târgoviştei, Episcopia Argeşului, Episcopia Maramureşului şi

Sătmarului, Episcopia Caransebeşului, Episcopia Huşilor. De asemenea, s-au înființat eparhii noi: Slobozia şi Călăraşi, Harghita şi Covasna, Alexandria, Giurgiu, Tulcea, Slatina, Sălaj ş.a.

În acelaşi timp, au fost ridicate la ranguri superioare unele structuri ortodoxe româneşti din diaspora, precum Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Europei Occidentale şi Meridionale, ridicată la rang de Mitropolie. S-au înființat noi structuri ortodoxe române, ca: Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale şi de Nord, Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria, Episcopia „Dacia Felix", Episcopia Ortodoxă Română din Italia, Episcopia Ortodoxă Română din Spania şi Portugalia, Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord, Episcopia Ortodoxă Română a Australiei şi Noii Zeelande.

În decembrie 1992, a fost reactivată Mitropolia Basarabiei, cu sediul la Chişinău, subordonată canonic Patriarhiei Române.

Structura actuală a Bisericii Ortodoxe Române:

- 6 mitropolii în țară, cu 13.527 de parohii, deservite de 14.513 preoți şi diaconi, care slujesc în 15.218 lăcaşuri de cult;
- 3 mitropolii, 1 arhiepiscopie, reprezentanțe şi alte unități ortodoxe române în diaspora.

În sectorul vieții culturale, s-a înregistrat înființarea unor noi instituții de învățământ teologic, atât la nivel liceal, cât şi la cel universitar. Întregul învățământ teologic superior a fost încadrat în universitățile din oraşele respective şi reorganizat pe diferite secții.

Au apărut o serie de noi publicații periodice, precum: ziarul *Lumina* şi *Vestitorul ortodoxiei* la Bucureşti, *Candela Moldovei* la Iaşi, *Învierea* la Timişoara, *Renaşterea* la Cluj, *Tomisul ortodox* la Constanța, *Credința străbună* la Alba-Iulia, *Credința românească* la Baia Mare, *Legea românească* la

Oradea, *Biserica şi Şcoala* la Arad, *Foaie diecezană* la Caransebeş, *Călăuza ortodoxă* la Galaţi, *Lumină lină* la Argeş.

Organizarea administrativă a Bisericii Ortodoxe Române este următoarea:

- PATRIARHIA ROMÂNĂ

Proiectul viitoarei Catedrale a Neamului

Conducătorul B.O.R. este Patriarhul **DANIEL**, ales la 12 septembrie 2007 şi întronizat ca cel de al şaselea Patriarh la data de 30 septembrie 2007.

Acesta este şi arhiepiscop al Bucureştilor şi Mitropolit al Munteniei şi Dobrogei. Titulatura sa este: „Preafericirea Sa, Preafericitul Părinte DANIEL, arhiepiscopul Bucureştilor, mitropolitul Munteniei şi Dobrogei, locţiilor al tronului Cezareei Capadociei şi patriarhul Bisericii Ortodoxe Române sau Patriarhul României”.

- MITROPOLIA MUNTENIEI ŞI DOBROGEI:

- **Arhiepiscopia Bucureştilor**, cu sediul în municipiul Bucureşti;
- **Arhiepiscopia Tomisului**, cu sediul în municipiul Constanţa;
- **Arhiepiscopia Târgoviştei**, cu sediul în municipiul Târgovişte;
- **Arhiepiscopia Argeşului şi Muscelului**, cu sediul în municipiul Curtea de Argeş;
- **Arhiepiscopia Buzăului şi Vrancei**, cu sediul în municipiul Buzău;
- **Arhiepiscopia Dunării de Jos**, cu sediul în municipiul Galaţi;

- **Episcopia Sloboziei şi Călăraşilor**, cu sediul în municipiul Slobozia;
- **Episcopia Alexandriei şi Teleormanului**, cu sediul în municipiul Alexandria;
- **Episcopia Giurgiului**, cu sediul în municipiul Giurgiu;
- **Episcopia Tulcea**, cu sediul în municipiul Tulcea.

- MITROPOLIA MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI:

- **Arhiepiscopia Iaşilor**, cu sediul în municipiul Iaşi;
- **Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuților**, cu sediul în municipiul Suceava;
- **Arhiepiscopia Romanului şi Bacăului**, cu sediul în municipiul Roman;
- **Episcopia Huşilor**, cu sediul în municipiul Curtea de Argeş.

- MITROPOLIA ARDEALULUI:

- **Arhiepiscopia Sibiului**, cu sediul în municipiul Sibiu;
- **Episcopia Covasnei şi Harghitei**, cu sediul în municipiul Miercurea Ciuc.

- MITROPOLIA CLUJULUI, ALBEI, CRIŞANEI ŞI MARAMUREŞULUI:

- **Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului**, cu sediul în municipiul Cluj-Napoca;
- **Arhiepiscopia Alba Iuliei**, cu sediul în municipiul Alba Iulia;
- **Episcopia Oradiei**, cu sediul în municipiul Oradea;
- **Episcopia Maramureşului şi Sătmarului**, cu sediul în municipiul Baia Mare;
- **Episcopia Sălajului**, cu sediul în municipiul Zalău

- MITROPOLIA OLTENIEI:

- **Arhiepiscopia Craiovei**, cu sediul în municipiul Craiova;
- **Arhiepiscopia Râmnicului**, cu sediul în municipiul Râmnicu Vâlcea;
- **Episcopia Severinului şi Strehaiei**, cu sediul în municipiul Slobozia;
- **Episcopia Alexandriei şi Teleormanului**, cu sediul în municipiul Drobeta-Turnu Severin;
- **Episcopia Slatinei şi Romanaților**, cu sediul în municipiul Slatina.

- MITROPOLIA BANATULUI:

- **Arhiepiscopia Timişoarei**, cu sediul în municipiul Timişoara;
- **Arhiepiscopia Aradului**, cu sediul în municipiul Arad;
- **Arhiepiscopia Caransebeşului**, cu sediul în municipiul Caransebeş;
- **Arhiepiscopia Devei şi Hunedoarei**, cu sediul în Deva.

- UNITĂȚI DEPENDENTE DIRECT DE PATRIARHIA ROMÂNĂ:

- **Vicariatul Ortodox Urainean**, cu sediul în municipiul Sighetul Marmației.

STRUCTURI DIASPORALE (în afara granițelor țării)

- MITROPOLIA BASARABIEI:

- **Arhiepiscopia Chişinăului**, cu sediul în municipiul Chişinău.

- MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A EUROPEI OCCIDENTALE ŞI MERIDIONALE:

- **Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Europei Occidentale**, cu sediul la Paris;
- **Episcopia Ortodoxă Română a Italiei**, cu sediul la Roma;
- **Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei şi Portugaliei**, cu sediul la Madrid.

- MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A GERMANIEI, EUROPEI CENTRALE ŞI DE NORD:

- **Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Germaniei, Austriei şi Luxembourgului**, cu sediul la Nürnberg;
- **Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Nord**, cu sediul la Stockholm.

- ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A CELOR DOUĂ AMERICI, cu sediul la Chicago;

- EPISCOPIA DACIA FELIX, cu sediul administrativ în Vârşeț**;**

- EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN UNGARIA, cu sediul în Gyula;

- EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A AUSTRALIEI ŞI NOII ZEELANDE, cu sediul în Melbourne;

- REPREZENTANȚE ALE PATRIARHIEI ROMÂNE

- **Aşezămintele româneşti de la Locurile Sfinte (Ierusalim, Iordan şi Ierihon);**
- **Parohia ortodoxă română de la Sofia (Bulgaria);**
- **Reprezentanța Patriarhiei Române pe lângă instituțiile europene (Bruxelles)**.

- UNITĂȚILE ORTODOXE ROMÂNE CARE PĂSTREAZĂ LEGĂTURI SPIRITUALE ŞI CULTURALE CU PATRIARHIA ROMÂNĂ

- **Aşezămintele româneşti de la Sfântul Munte Athos (Prodromu, Lacu şi altele).**

Organizarea centrală

Cea mai înaltă autoritate a Bisericii Ortodoxe Române în toate domeniile ei de activitate este **Sfântul Sinod**, format din Patriarh, ca preşedinte şi din toţi mitropoliţii, arhiepiscopii, episcopii, eparhioţii, episcopii vicari-patriarhali, episcopii-vicari şi arhiereii-vicari în funcţiune.

Organismul central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Române, pentru toate problemele administrative, sociale, culturale, economice şi patrimoniale este **Adunarea Naţională Bisericească**, formată din câte trei reprezentanţi ai fiecărei eparhii (un cleric şi doi laici), desemnaţi de adunările eparhiale respective pe termen de patru ani. Membrii Sfântului Sinod participă cu vot deliberativ la lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti.

Organismul central executiv al Sfântului Sinod şi al Adunării Naţionale Bisericeşti este **Consiliul Naţional Bisericesc**, alcătuit din doisprezece membri ai Adunării Naţionale Bisericeşti (câte un cleric şi câte un laic reprezentând fiecare mitropolie din ţară, desemnaţi pe o perioadă de patru ani). Membrii Sfântului Sinod pot participa cu vot deliberativ la şedinţele Consiliului Naţional Bisericesc.

Organizarea locală

Unităţile componente ale Bisericii Ortodoxe Române sunt:

- parohia;
- mănăstirea;
- protopopiatul;
- vicariatul;
- eparhia (arhiepiscopia şi episcopia)
- mitropolia.

Viața monahală

S-au redeschis toate mănăstirile şi schiturile, desființate în mod abuziv în 1959 şi s-au înființat noi aşezăminte monahale, mai ales în Ardeal. În acelaşi timp – în pofida greutăților financiare cu care se confruntă Biserica – s-au pus fundațiile a sute de biserici, mai ales în mediul urban.

Biserica Ortodoxă Română are 637 de mănăstiri şi schituri, cu peste 8.000 de monahi şi monahii.

Învățământul teologic

Biserica Ortodoxă Română dispune de:

- 33 de seminarii teologice liceale;
- 11 facultăți de teologie şi 4 departamente de teologie, incluse în cadrul altor facultăți, care fac parte din învățământul superior de stat, având înscrişi 9.365 de studenți, la mai multe specializări.

Peste 10.000 de cadre didactice predau religia în şcolile publice.

Facultățile de teologie au încheiat „parteneriate” cu instituții similare din afara hotarelor, îndeosebi catolice şi protestante.

Asistență religioasă

Pe lângă activitatea curentă din parohii, asistența religioasă este asigurat şi în:

- armată, jandarmerie şi penitenciare, de către 143 de preoți;
- spitale, centre sociale şi unități de învățământ, de către 364 de preoți.

Asistență socială

Biserica şi-a reluat într-o altă perspectivă activitatea de ordin social-filantropic, prin înființarea unor asociații caritabile în vederea ajutorării orfanilor, a bătrânilor şi persoanelor cu dizabilități, prin asistență religioasă în spitale, orfelinate şi aziluri de bătrâni.

Instituții sociale aflate sub directa îndrumare a Bisericii Ortodoxe Române:

- 121 de centre pentru copii;
- 35 de centre pentru vârstnici;
- 106 cantine sociale şi brutării;
- 52 de centre de diagnostic şi tratament, cabinete medicale şi farmacii sociale;
- 23 de centre de consiliere şi asistență a familiilor în dificultate;
- 2 centre pentru victimele traficului de ființe umane.

Biserica Ortodoxă Română asigură asistență socială permanentă pentru aproximativ 270.000 de persoane.

În situații de calamități naturale, Biserica Ortodoxă Română desfăşoară campanii umanitare la nivel național, pentru sprijinul imediat al celor afectați. De asemenea, în parteneriat cu autoritățile centrale şi locale şi cu organizații non-guvernamentale, atât interne, cât şi internaționale, Biserica Ortodoxă Română este implicată în derularea unor programe naționale privind:

- combaterea violenței domestice;
- prevenirea traficului de persoane;
- prevenirea consumului de droguri;
- prevenirea răspândirii HIV-SIDA;
- integrarea şi incluziunea socială a categoriilor defavorizate (persoane cu dizabilități, şomeri ş.a.).

Instituţii bisericeşti cu scop misionar

În Biserica Ortodoxă Română funcţionează:

- Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române;
- Instituţia media la nivelul Patriarhiei Române şi al eparhiilor.

Din iniţiativa patriarhului Daniel, la data de 27 octombrie 2007, a luat fiinţă Centrul de Presă „BASILICA" al Patriarhiei Române, din care fac parte: postul de radio *TRINITAS*; postul de televiziune *TRINITAS TV*; publicaţiile *Ziarul Lumina, Lumina de duminică* şi *Vestitorul Ortodoxiei*; Agenţia de ştiri *„BASILICA"* şi Biroul de Presă şi Comunicaţii al Patriarhiei Române.

Relaţii bisericeşti şi inter-religioase

În cadrul relaţiilor dintre bisericile creştine un moment istoric şi ecumenic l-a constituit vizita Papei Ioan Paul II în România, la 8 mai 1999, prima de altfel în România şi într-o ţară majoritar ortodoxă din istoria Vaticanului, ceea ce a deschis calea unor eventuale noi întâlniri la acest nivel în alte ţări de tradiţie ortodoxă.

Biserica Ortodoxă Română este membră a *Consiliului Mondial al Bisericilor* (CMB) din 1961 şi membră a *Conferinţei Bisericilor Europene* (KEK) din 1964. Ea participă, împreună cu celelalte biserici ortodoxe, la dialogurile teologice internaţionale cu Biserica Romano-Catolică, Bisericile Protestante, Biserica Anglicană etc.

Biserica Ortodoxă Română are un Birou de Reprezentare pe lângă Uniunea Europeană şi celelalte instituţii politice europene, la Bruxelles.

Biserica Ortodoxă Română a fost vizitată, în repetate rânduri, de delegaţii ortodoxe, conduse patriarhul ecumenic

Bartolomeu, Partenie III şi *Petros VII*, patriarhi ai Alexandriei, *Ignatie VI,* patriarhul *Antiohiei*, patriarhul *Pavle* al Serbiei, *Maxim*, patriarhul Bulgariei şi alții. La rândul lor, delegații ale Bisericii Ortodoxe Române au vizitat alte biserici ortodoxe surori.

Colecții muzeale pentru conservarea cărților vechi şi a obiectelor religioase

În cadrul Bisericii Ortodoxe Române funcționează 275 de muzee şi colecții muzeale, precum şi 42 de centre zonale de depozitare.

2.3. ARMATA

1. PERIOADA INTERBELICĂ (1918-1941)

Cadrul juridic general şi special

- *Constituţia din 28 martie 1923;*
- *Legea relativă la organizarea armatei, din 23 iunie 1924, modificată prin legile din 30 aprilie 1930 şi 28 aprilie 1932;*
- *Legea privind înfiinţarea „Fondului Naţional al Aviaţiei", din 1 mai 1931;*
- *Legea privind organizarea Aeronauticii şi înfiinţarea Subsecretariatului de Stat al Aerului;*
- *Legea privind organizarea naţiunii şi teritoriului pentru timp de război, din aprilie 1933;*
- *Legea nr. 83 pentru pregătirea premilitară a tineretului, din 11 mai 1934;*
- *Legea pentru înfiinţarea „Fondului Naţional al Marinei", din 24 septembrie 1938.*

Odată cu întregirea teritorială a României, apărarea naţională a impus noi valenţe, determinate de noul cadru politico-statal, integrarea provinciilor româneşti revenite la Patria-mamă, modificarea statutului geopolitic, experienţa militară a primului război mondial, dezvoltarea tehnologiei militare, noua ordine mondială şi sistemul de alianţe instituit în

Ministerul de Război, în perioada interbelică

anii imediat următori.

Legea fundamentală a stabilit coordonatele politicii militare româneşti, structura puterii armate, obligativitatea serviciului militar pentru toţi cetăţenii şi altele.

Conform Titlului V al Constituţiei, monarhul era „capul puterii armate", revenindu-i şi alte atribuţii privind numirea ministrului de război şi conferirea gradelor şi ordinelor militare.

Perfecţionarea structurilor militare a preocupat autorităţile româneşti încă de la sfârşitul primei conflagraţii mondiale. Astfel, în iunie 1919, a fost înfiinţat Consiliul Superior al Armatei, având atribuţii în domeniile organizării, pregătirii de război şi conducerii operative a armatei. Acesta era format din experţi şi teoreticieni militari şi avea drept obiectiv principal armonizarea armatei române cu noile exigenţe ale purtării războiului modern.

Ulterior, plecând de la prevederile constituţionale, au fost elaborate mai multe acte normative pentru reglementarea instituţiei armatei, prezentate mai sus.

Pe baza acestora, în 1924, a fost constituit Consiliul Superior de Apărare a ţării (C.S.A.T.), organism politico-militar cu atribuţii în conducerea întregului sistem de apărare a României.

Structura acestuia era următoarea:

- preşedinte - primul ministru;
- membri
  - ministrul de război (apărării naţionale);
  - ministrul de interne;
  - ministrul de externe;
  - ministrul finanţelor;
  - ministrul lucrărilor publice;
  - ministrul industriei şi comerţului;
  - ministrul agriculturii şi domeniilor;
  - ministrul muncii;
  - ministrul sănătăţii şi ocrotirilor sociale;

- secretar - şeful Marelui Stat Major (M.S.M.);
- secretariat permanent - condus de un ofiţer numit prin decret regal (acesta era cuprins în organigrama M.S.M.).

Deciziile C.S.A.T. erau obligatorii, iar de îndeplinirea lor răspundeau în mod direct titularii de portofolii vizaţi.

Acest organism a jucat un rol important în gestionarea problemelor armatei române, inclusiv a celor privind întărirea capacităţii de apărare a ţării.

Cu toate acestea, în activitatea C.S.A.T. s-au înregistrat şi unele neajunsuri, cauzate de:

- suprapunerea aproape simetrică a structurii sale cu cea a Guvernului, exceptând ministerele instrucţiunii publice, cultelor şi justiţiei;
- sincope în continuitate, impuse de remanierile guvernamentale succesive, ceea ce a dus la abandonarea multor proiecte;
- reprezentarea minoritară a armatei, titularul portofoliului putând fi şi o persoană civilă.

Precizăm că odată cu înfiinţarea C.S.A.T., Consiliul Superior al Armatei, deşi a continuat să fiinţeze, avea doar un rol consultativ.

La baza sistemului militar interbelic s-a aflat Legea privind organizarea armatei, care deriva din Constituţie. Legea fundamentală stipula că cetăţenii români, fără deosebire de origine etnică, limbă sau religie aveau obligaţia să efectueze serviciul militar obligatoriu. Actul normativ special preciza că aceştia trebuiau să fie de sex masculin şi să aibă vârsta de 21 de ani.

Durata serviciului militar era de 29 de ani, împărţită în trei mari perioade (vezi tabelul de mai jos – n.n.):

- activitate;
- rezervă;
- miliţie.

DURATA SERVICIULUI MILITAR		ARME AVIAȚIE, GRĂNICERI, MARINĂ, JANDARMI	ALTE ARME
ACTIVITATE	SUB ARME	3 ANI	2 ANI
(5 ANI)	COMPLETARE	2 ANI	3 ANI
REZERVĂ		15ANI	
MILIȚIE		9 ANI	
TOTAL		29 ANI	

Armata activă, cea care acționa pe front, era formată din militarii aflați sub arme, completare şi rezervă, în vârstă de până la 41 de ani.

Milițiile asigurau ordinea publică în țară în timp de pace, iar în timp de război primeau misiuni vizând siguranța spatelui armatei de operații.

Armata română avea următoarea structură:

- comandamente;
- unități;
- formațiuni;
- servicii.

Prin organizarea respectivă se urmărea formarea unei armate având la bază mari unități de infanterie capabile să respingă eventuale amenințări, venite pe direcțiile Est, Vest şi Sud.

„Problemul strategic românesc”, elaborat după marea conflagrație mondială, a reprezentat o primă componentă a proiectului celei dintâi doctrine militare româneşti. De la început trebuie precizat, însă, că experții şi teoreticienii militari români nu au fost originali în fundamentarea acestei doctrine. La baza ei s-a aflat doctrina militară franceză, „adaptată la condițiile noastre speciale”. În ceea ce priveşte organizarea

militară, armata română a rămas fidelă modelului francez din primul război mondial. Astfel, Regulamentul francez pentru lupta marilor unităţi a constituit, de altfel, documentul principal pentru organizarea şi pregătirea forţelor militare româneşti.

„Problemul” avea în vedere noile realităţi geopolitice rezultate în urma marilor evenimente politice din 1918, precum:

- sporirea suprafeţei noului stat român, de la 138.000 km^2, în 1915, la 295.049 km^2, în 1918, ocupând locul 10 în Europa;
- creşterea semnificativă a populaţiei, de la 7,9 milioane locuitori, în 1915, la 14,7 milioane în 1919, respectiv 20 milioane, în 1939;
- amplificarea fără precedent a potenţialului economic al României întregite;
- extinderea lungimii frontierelor la circa 3.400 km, dintre care 213 naturale;
- forma relativ ovală a României după Unire, cu axele Est-Vest şi Nord-Sud aproape egale (650 km – 550 km), ceea ce crea condiţii pentru organizarea unui sistem defensiv solid şi desfăşurarea unor manevre complexe pe direcţiile respective;
- modificarea structurii vecinătăţilor, prin apariţia unor noi entităţi politico-statale, dintre care unele (Ungaria şi Bulgaria) cu pretenţii teritoriale asupra României;
- schimbarea regimului politic în Rusia ţaristă şi pericolul extinderii revoluţiei bolşevice pentru sud-estul şi centrul Europei.

Ţinând cont de aceste aspecte, planificarea strategică a autorităţilor militare lua în calcul o eventuală agresiune împotriva României din trei direcţii – Est, Vest şi Sud. Ca urmare, teritoriul a fost împărţit, ipotetic, în următoarele „fronturi”:

- Frontul de Est, între Carpaţii Orientali şi Nistru;

- Frontul de Vest, între Carpaţii Occidentali şi frontiera cu Ungaria;
- Frontul de Sud, între Carpaţii Meridionali şi Dunăre.

Podişul intracarpatic reprezenta zona centrală, unde erau localizate rezervele Marelui Cartier General.

În funcţie de aceste potenţiale pericole, operaţiunile strategice vizau Frontul de Vest, considerat cel mai expus, urmat de cel de Est. Cel de Sud era apreciat ca fiind de importanţă secundară. Nu era exclusă nici ipoteza unui conflict generalizat, respectiv atacarea României, simultan sau succesiv, la intervale de timp mici din toate cele trei direcţii.

La prima vedere, sistemul defensiv românesc era conceput şi organizat perfect, însă, în contextul raporturilor teritoriale de la sfârşitul anilor '40, acesta s-a dovedit a nu fi viabil. Destrămarea sistemului de alianţe al României şi existenţa unor forţe militare insuficiente au făcut ca *„problemul strategic românesc”* să nu ofere o soluţie militară agresiunilor şi, în consecinţă, să falimenteze.

Cea de-a doua componentă a primei doctrine militare româneşti avea la bază principiul sau concepţia *„naţiunii armate”*. Aceasta pleca de la faptul că purtarea unui război, fie el şi defensiv, nu mai constituia o sarcină exclusivă a armatei, ci a întregii naţiuni. Ca urmare, era necesară pregătirea complexă şi din vreme a populaţiei, a economiei şi a teritoriului pentru apărare.

În această perspectivă, Parlamentul a adoptat, în aprilie 1933, *Legea asupra organizării naţiunii şi a teritoriului pentru timp de război*, care prevedea: organizarea forţelor armate; pregătirea opiniei publice; dezvoltarea industriei de apărare, agriculturii şi comerţului în zonele legate de apărare; organizarea şi dezvoltarea mijloacelor de comunicaţii şi transport; amenajarea defensivă a teritoriului; pregătirea premilitară a tinerilor de la 19 la 21 de ani.

Multe dintre aceste obiective au rămas la stadiul de deziderat sau în faza de proiect, elaborat de diverse structuri militare.

Pregătirea premilitară a fost printre puținele care au fost materializate. Aceasta a intrat în sarcina Ministerului Apărării naționale şi a constat în cuprinderea tinerilor de 18, 19 şi 20 de ani într-un program de instruire cu durata de 40-50 de şedințe anual, desfăşurate în special în zilele de sărbătoare. La aceasta se adăuga o concentrare, tot o singură dată pe an, de 4-7 zile. Trainingul era asigurat de instructori proveniți din rândul ofițerilor şi al subofițerilor activi şi de rezervă.

Şcoala Superioară de Război, Academia Militară, Universitatea Națională de Apărare

Fundamentarea doctrinei militare fără punerea în operă a obiectivelor concrete pe care le presupuneau cele două componente de bază a făcut ca aceasta să rămână, în principal, o contribuție teoretică a gândirii militare româneşti interbelice.

În consecință, în a doua jumătate a deceniului patru, starea armatei române era deplorabilă. Resursele financiare alocate de la Buget, destul de modeste, au fost îndreptate îndeosebi spre crearea unei structuri birocratice stufoase şi mai puțin spre instruirea, dotarea şi realizarea planurilor de echipare operativă a teritoriului național.

De asemenea, armamentul şi muniția din dotarea armatei erau în mare parte uzate fizic şi moral, ca să nu mai vorbim de o amplă varietate de modele şi tipuri, ceea ce făceau din acestea *„un muzeu demn de a rivaliza cu o expoziție perfect organizată”*.

În acelaşi timp, echiparea unităților era destul de deficitară, situându-se la 25-75% din necesar pentru micul echipament, 40-50% pentru îmbrăcăminte, 25-60% pentru marele echipament şi 8-37% pentru obiecte de cazarmament.

Lipsurile au avut consecințe negative în privința pregătirii cadrelor şi instruirii militarilor, numărul ofițerilor inferiori fiind insuficient.

Criza economică din 1929-1933 a afectat şi situația materială a militarilor, care au trebuit să suporte *„curbele de sacrificiu”*, plata cu o întârziere de până la trei luni a soldelor, *„concediile bugetare”* etc.

Crearea cadrului legislativ pentru înființarea unei industrii naționale de apărare nu a dat rezultatele aşteptate. Astfel, societatea mixtă româno-britanică „Copşa Mică – Cugir – Vickers Armstrong Ltd.” şi I.A.R. Braşov, cu capital parțial francez, nu au rezolvat problema dotării cu armament a armatei române. Chiar dacă la acest program au concurat şi sectoare din uzinele „Malaxa”, „Astra”, „Domeniile Reşița S.A.”, „Societatea Titan – Nădlag – Călan”, „Voina”, „Concordia” şi altele situația nu s-a îmbunătățit.

Cauza acestei stări de lucruri a fost determinată de faptul că autoritățile au apelat la achiziționarea armamentului din străinătate, întreprinderile româneşti fiind lipsite de comenzi. Contractele de armament cu firme străine aduceau comisioane grase aparatului administrativ al statului corupt, inclusiv regelui Carol al II-lea şi camarilei sale, fiind arhicunoscute în epocă scandalurile cu „afacerile” „Fokker”, „Skoda”, „Ferochimica” etc.

Cu toate că dotarea armatei române s-a mai îmbunătățit spre sfârşitul deceniului al patrulea, în urma înființării Fondurilor Naționale ale Aviației şi Marinei şi a planului general C.S.A.T. de înzestrare a țării, lipsurile au fost doar parțial lichidate.

În 1939, România putea mobiliza patru armate. Potențialul mobilizabil era evaluat la circa 3,5 milioane de oameni, în realitate, însă, în documentele de mobilizare fuseseră înscrişi doar 1.550.000.

Din situația prezentată rezultă clar că, la nivelul anului 1940, armata română nu era pregătită să reziste unui atac pe cele trei direcții stabilite de *„problemul strategic românesc”*.

Inegalitatea raportului de forțe, înzestrarea şi dotarea necorespunzătoare a armatei şi izolarea diplomatică a țării au făcut ca România să cedeze în fața mutilărilor sale teritoriale şi să nu schițeze nici măcar un gest pentru descurajarea demersurilor revizionist-agresive sovietice, maghiare şi bulgare din vara anului 1940.

2. PERIOADA REGIMULUI TOTALITAR-COMUNIST (1945-1989)

Cadrul juridic general şi special

- *Constituțiile comuniste din 1948, 1952 şi 1965;*
- *Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944;*
- *Protocolul militar sovietic din 26 octombrie 1944;*
- *Decretul regal nr. 2530 din 13 august 1945;*
- *Legea nr. 205 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Apărării Naționale din 21 iunie 1947;*
- *Legea nr. 206 privind organizarea armatei, promulgată la 21 iunie 1947;*
- *Legea nr. 14/1972 privind apărarea națională a Republicii Socialiste România.*

Cele trei constituții din perioada totalitară comunistă stabileau apărarea patriei ca pe o datorie de onoare a tuturor cetățenilor, serviciul militar obligatoriu, iar „trădarea de patrie”

drept crima cea mai gravă faţă de popor, care se pedepsea cu toată asprimea legii (art.36 din Constituţia din 1948). Pentru realizarea funcţiei de apărare contra oricărei agresiuni externe „statul organizează apărarea republicii de duşmanii externi şi conduce forţele armate ale ţării" (art. 17 din Constituţia din 1952).

În perioada 1945-1955, armata română a fost supusă unui proces de destructurare şi sovietizare conform prevederilor Convenţiei de Armistiţiu din septembrie 1944.

Măsurile de reorganizare a armatei au fost întreprinse de Marele Stat Major sub presiunea Protocolului militar, impus de Comisia Aliată de Control, controlată de reprezentantul sovietic.

Acestea vizau, în principal, reducerea efectivelor militare neimplicate în acţiuni pe front şi desfiinţarea bazelor de înzestrare, astfel:

- 7 comandamente de mari unităţi;
- 12 divizii;
- 23 batalioane;
- 12 divizioane independente;
- 10 centre de instrucţie.

Concomitent cu diminuarea efectivelor armatei române a fost sporit numărul trupelor sovietice staţionate *„temporar"* pe teritoriul României.

În plus, la 15 august 1945, au fost incluse în noua structură a armatei române diviziile de voluntari „Tudor Vladimirescu" şi „Horia, Cloşca şi Crişan", care au fost constituite pe teritoriul sovietic, ca o componentă a armatei sovietice, membrii acestora fiind instruiţi şi îndoctrinaţi în spiritul ideologiei bolşevice.

În urma măsurilor respective, noua structură a armatei române cuprindea, la 13 august 1945, următoarele efective:

- 17.500 ofiţeri;

- 22.500 subofițeri;
- 4.500 maiştri militari;
- 135.500 soldați (trupă).

Din punct de vedere organizatoric, aceasta avea în componență *Armata de uscat*, *Aeronautica militară* şi *Marina militară*, ultima fiind în totalitate sub pavilion şi cu echipaje sovietice. De asemenea, România a fost deposedată de sovietici şi de flota fluvială (de pe Dunăre – n.n.), precum şi de cea maritimă comercială.

Prin Tratatul de Pace de la Paris, din 10 februarie 1947, efectivele impuse României se ridicau la 138.000 de oameni, în următoarea structură:

- 100.000 armata de uscat;
- 20.000 grăniceri;
- 5.000 artilerie antiaeriană;
- 5.000 marină;
- 8.000 aviație.

Aceştia puteau constitui doar 5 divizii, care nu erau suficiente nici măcar pentru apărarea granițelor țării.

La mijlocul anului 1947, armata română a fost supusă unei noi organizări, după adoptarea Legilor nr. 205 şi 206 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Apărării Naționale şi a armatei, ambele avizate în stadiul de proiect de către generalul sovietic I. Z. Susaikov, vicepreşedinte al Comisiei Aliate de Control.

Odată cu adoptarea Legii nr. 206, s-a renunțat la tradiția românească în organizarea armatei, aceasta fiind înlocuită cu modelul sovietic, care avea la bază *„regiunea militară”*. Astfel, la 1 iulie 1947, au fost create patru regiuni militare:

- Regiunea 1 Militară, cu reşedința la Timişoara;
- Regiunea 2 Militară, cu reşedința la Bucureşti;
- Regiunea 3 Militară, cu reşedința la Cluj;
- Regiunea 4 Militară, cu reşedința la Iaşi.

Conform prevederilor Legii nr. 205, Ministerul de Război şi-a schimbat titulatura în Ministerul Apărării Naționale, iar noile organe de conducere a armatei erau următoarele:

- Subsecretariatul de Stat al Armatei;
- Consiliul Superior al Oştirii;
- Marele Stat Major;
- Inspectoratele generale de armată;
- Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură şi Propagandă;
- Secretariatele generale.

Aceleaşi acte normative stabileau durata obligațiilor militare la 30 de ani, în următoarea structură:

- 2, respectiv, 3 ani pentru armele grăniceri, marină, jandarmi, tancuri;
- 18 luni serviciul militar pentru celelalte arme;
- 6 luni în completare;
- 15 ani în rezervă;
- 10 ani în miliții.

În paralel cu transformările respective, armata română a fost supusă unui proces accentuat de politizare, care urmărea, de fapt, crearea unei *„armate de tip nou”*, devotată regimului „democrat-popular” în deplină ascensiune şi curățată de „elementele reacționare şi retrograde”.

Pentru a atinge acest obiectiv major, P.C.R. a introdus în armată, după modelul celei Roşii de ocupație, aparatul politic, în scopul educării comuniste şi al îndoctrinării cadrelor tinere şi, mai ales, a trupei. Aceasta a luat forma instituțională, mai întâi, de aparat pentru *Educație, Cultură şi Propagandă* (E.C.P.), înființat la 8 mai 1945, după care, la numai o lună, este transformat în *Direcția Superioară pentru Educație, Cultură şi Propagandă* (D.S.E.C.P.), pentru ca, la 2 octombrie 1945, să fie denumit *Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură şi Propagandă* (I.G.A.E.C.P.). După

preluarea puterii în întregime de către P.M.R., Inspectoratul a devenit, în octombrie 1948, *Direcția Superioară Politică a Armatei* (D.S.P.A.), secție a Comitetului Central, a cărei conducere a fost încredințată, în 1950 pentru trei ani, lui Nicolae Ceauşescu, la acel moment membru supleant al C.C. al P.M.R. şi ministru adjunct al forțelor armate.

La început, în aparatul politic au fost încadrați 1.000 de lucrători, din necesarul de 6.000 estimat de liderii comunişti, toți proveniți din rândul ofițerilor şi subofițerilor Diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu". Pentru a suplini această lipsă, în perioada 1948-1950, au fost detaşați în armată circa 2.000 de activişti ai partidului unic.

Pentru asigurarea numărului de „lucrători politici" pentru armată, au fost înființate 3 şcoli militare politice, la Ineu, Beiuş şi Breaza, cu durata de studii de 2 ani, inițial, după care, în 1953, aceasta a fost extinsă la 3 ani.

Casa Centrală a Armatei, astăzi Cercul Militar

Pe de altă parte, pentru a întări controlul partidului în armată, s-a hotărât înființarea organizațiilor de partid şi U.T.M., începând cu 1949, ceea ce a dus şi la creşterea numărului membrilor de partid militari. În 1953, numărul acestora ajunseseră la peste 70% în rândul cadrelor militare, în timp ce organizațiile U.T.M. aveau o pondere de 43% din efective.

În ceea ce priveşte învățământul militar, şcolile au fost reorganizate, ținând cont de specificul fiecărei arme, cursurile de pregătire militară fiind completate cu cele politico-ideologice în cadrul cărora accentul se punea pe marxism-

leninism, *Istoria R.P.R.* a lui Mihail Roller, istoria U.R.S.S şi a P.C.U.S. Şcoala Superioară de Război a fost înlocuită cu Academia Militară Generală, în structura căreia intrau Academia Militară Politică, Academia Tehnică şi Academia Spatelui Armatei, la care disciplinele politico-ideologice aveau o pondere semnificativă în planurile de învățământ.

Se poate lesne observa că *„armata română de tip nou”* a cunoscut acelaşi proces de sovietizare/comunizare ca întreaga țară.

La 14 mai 1955, a luat ființă Tratatul de la Varşovia, o alianță politico-militară a țărilor din cadrul sistemului comunist, înființată ca o contrapondere la crearea NATO, în 1949.

Armata română a fost nevoită să se integreze strategic, operativ şi tactic în această structură militară, dominată de U.R.S.S. şi să rămână un aliat loial Pactului, cel puțin până în 1958, când a avut loc retragerea trupelor sovietice de ocupație de pe teritoriul României.

Ulterior, România a avut o poziție mai nuanțată în cadrul Tratatului, aceasta devenind independentă şi distinctă în contextul invadării Cehoslovaciei.

Criza cehoslovacă a determinat o preocupare accentuată din partea liderilor comunişti români pentru elaborarea unei doctrine militare naționale, care să răspundă noii situații şi, eventual, unei potențiale evoluții nefavorabile României în cadrul Pactului.

Plecând de la faptul că în cadrul unei confruntări cu o forță superioară în efective şi tehnică militară numai armata regulată nu ar fi făcut față, conducerea comunistă a hotărât înființarea unor structuri paramilitare, cunoscute sub numele de *„gărzi patriotice”*, care au fost constituite chiar în zilele invadării Cehoslovaciei.

Acestea reprezentau un element al noii concepții a doctrinei militare a României comuniste, denumită *„războiul*

întregului popor”. Nouă este mult spus, întrucât ideea era veche şi ea a aparținut teoreticienilor şi strategilor militari din perioada interbelică, când purta numele de *„națiunea armată”*, care presupunea acelaşi lucru ca şi *„războiul întregului popor”*.

Şi acum, ca şi atunci, s-a hotărât crearea unei industrii proprii de apărare (Plenara C.C. al P.C.R. din 25-27 aprilie 1968 – n.n.), care, în 15-20 de ani, urma să furnizeze 70-80% din nevoile de înzestrare a armatei române. De asemenea, se avea în vedere şi folosirea tuturor resurselor țării pentru respingerea unei eventuale agresiuni din partea unui stat sau a vreunui grup de state (trimitere la alianța Tratatului de la Varşovia – n.n.).

Potrivit strategilor militari români, *„războiul întregului popor”* presupunea „riposta hotărâtă militară, economică, politică, ideologică, diplomatică şi de altă natură, dată oricărui agresor … şi în care vor fi angajate, într-un efort unitar, toate resursele umane, materiale şi spirituale ale țării…”.

Toate aceste elemente ale strategiei militare comuniste, deşi aceasta nu a fost elaborată ca un document unitar, de sine stătător, au fost stabilite prin prevederile *Legii nr.14/1972 privind apărarea națională a R.S.R.*, care stipula angajarea întregului popor în luptă, toți cetățenii țării urmând să participe la o formă de pregătire militară şi să lupte până la sacrificiul suprem pentru apărarea României.

Conform aceleiaşi legi, pregătirea populației, a teritoriului şi a economiei pentru susținerea războiului popular era completată de sistemul național de apărare, care includea următoarele forțe:

- armata;
- trupele M.A.I.;

- formaţiunile populare de apărare
  - gărzile patriotice
  - detaşamentele de pregătire a tineretului
  - apărarea civilă
  - formaţiunile de rezistenţă

Gărzile patriotice erau formate din bărbaţi şi femei până la vârsta de 60 de ani, respectiv, 55 de ani, efectivele acestora ridicându-se la aprox. 1,5 milioane de oameni. Aceştia nu erau chemaţi la mobilizare, iar înzestrarea lor cu armament, tehnică de luptă şi echipament era asigurată de stat. Aveau o structură militară până la nivel de brigadă. Din punct de vedere al comenzii, gărzile erau subordonate organelor locale ale partidului unic.

Detaşamentele de pregătire a tineretului erau constituite din tineri fără stagiu militar, care aveau misiuni de a sprijini unităţile armatei, gărzile patriotice sau formaţiunile de rezistenţă, prin amenajarea genistică a localităţilor, executarea barajelor, paza sistemului de telecomunicaţii, a obiectivelor importante sau supravegherea punctelor obligatorii de trecere.

Prin concepţie şi structură, doctrina militară a României comuniste avea un caracter defensiv, de luptă de rezistenţă, în *„teritoriul vremelnic ocupat”* de inamic, obiectivul fundamental fiind atacarea şi lovirea spatelui forţei sau forţelor agresoare.

Din fericire pentru poporul român, această doctrină militară avea să nu fie aplicată niciodată în practică, în timpul regimului totalitar comunist, rămânând doar pe hârtie.

Mai mult, falimentul economic şi politic al sistemului totalitar a avut consecinţe dezastruoase şi asupra doctrinei

militare comuniste şi a conceptului de *„război al întregului popor”*, care au fost abandonate pentru totdeauna.

3. PERIOADA POST-DECEMBRISTĂ

Cadrul juridic general şi special

- Constituţia din 8 decembrie 1991;

- Legea nr. 41/1990 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Apărării Naţionale;

- Legea nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare, modificată prin O.U.G. nr. 90/2001 şi Hotărârea Guvernului nr. 582/2001, devenind „Ghidul carierei militare”;

- Legea nr. 63 de planificare a apărării;

- Legea statutului cadrelor militare şi Ghidul carierei militare din 2003.

Ministerul Apărării Naţionale, după 1989

Potrivit Constituţiei din 1991 (art. 52, 92, 117 şi 118), „Cetăţenii au dreptul şi obligaţia să apere România”. „Armata este subordonată exclusiv voinţei poporului pentru garantarea suveranităţii, a independenţei şi a unităţii statului, a integrităţii teritoriale a ţării şi a democraţiei constituţionale”. „Consiliul Suprem de Apărare a Ţării organizează şi coordonează unitar activităţile care privesc apărarea ţării şi siguranţa naţională”. „Preşedintele României este comandantul forţelor armate şi îndeplineşte funcţia de preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării”.

*

* *

În zilele Revoluției din decembrie 1989, armata română, prin conducătorii ei, a avut un comportament cel puțin controversat, fiind implicată, mai întâi, în reprimarea revoluționarilor la Timişoara, Bucureşti şi în alte centre ale revoltei populare, pentru ca, apoi, să se solidarizeze cu masele răsculate şi să joace un rol important în arestarea cuplului Ceauşescu, preluarea puterii şi transferului acesteia către o forță politică constituită *ad-hoc*.

Având în vedere aceste aspecte, după victoria Revoluției şi constituirea instituțiilor puterii în stat ale regimului democratic parlamentar, reformarea armatei de tip comunist a devenit o necesitate stringentă.

Înfăptuirea reformei presupunea realizarea următoarelor obiective:

- un nou cadru juridic;
- simplificarea comenzii;
- controlul civil asupra;
- modernizarea înzestrării;
- îmbunătățirea învățământului militar şi, în general, a pregătirii cadrelor militare;
- stabilirea pe noi baze a relațiilor de colaborare cu celelalte armate.

Atingerea acestora era în concordanță cu înfăptuirea celor două obiective naționale fundamentale ale României din perioada respectivă: integrarea în NATO şi accederea în Uniunea Europeană (U.E.).

Ca urmare, reforma armatei avea să devină un proces etapizat, în strânsă legătură cu stadiile de pregătire parcurse de România pentru integrarea în cele două structuri euro-atlantice, obiectivul final fiind crearea unei armate de mărime optimă, capabilă să apere interesele naționale ale țării şi să se implice în

mod eficient în eforturile de securitate colectivă ale statelor alianței Nord-Atlantice.

Etapele procesului de reformare a armatei:

- decomunizarea şi depolitizarea armatei (1990-1994);
- finalizarea restructurării armatei (1994-1999);
- pregătirea aderării la NATO (1999-2004);
- integrarea în Alianță şi transformarea armatei într-un organism de securitate (2004-2015).

1. Decomunizarea şi depolitizarea armatei

În prima etapă a reformei armatei s-a urmărit decomunizarea şi depolitizarea acesteia, prin desființarea organelor şi organizațiilor de partid, a structurilor Securității din armată, precum şi a marilor unități şi unităților de lucru din economia națională. După dispariția Tratatului de la Varşovia (iulie 1991), au fost dizolvate şi organismele care țineau de această alianță militară.

Concomitent, s-au adoptat o serie de acte normative, care aveau drept scop instituirea controlului civil asupra armatei şi schimbarea structurii organizatorice a acesteia.

Odată cu reorganizarea armatei, s-a recurs şi la reducerea armamentelor şi forțelor convenționale, în conformitate cu prevederile Tratatului de la Paris (octombrie 1990). În context, trebuie subliniat că reducerea efectivelor militare a fost de mică amploare, întrucât nu era încă certă orientarea României spre NATO.

Alte măsuri de restructurare a armatei au vizat desființarea Marelui Stat Major şi înlocuirea acestuia cu Statul Major General şi statele majore ale diverselor categorii de arme, renunțarea la divizii şi revenirea la corpuri de armată, reducerea numărului de armate de la 4 la 3, precum şi unificarea comandamentelor aviației civile cu cele ale apărării antiaeriene.

Pentru pregătirea unor experți civili în problemele securității, în 1992, a fost înființat Colegiul Național de Apărare.

2. Finalizarea restructurării armatei

A doua etapă a reformării armatei române a avut ca obiective principale finalizarea restructurării armatei, operaționalizarea şi interoperabilitatea cu statele membre NATO, modernizarea înzestrării, definitivarea structurilor destinate acțiunilor de menținere a păcii şi reorganizarea învățământului militar.

În iulie 1994, România a înaintat NATO un *Plan Individual de Parteneriat* (Individual Partnership Plan – I.P.P.), care cuprindea activități concrete menite să ducă la reforma armatei române conform standardelor Alianței. Aceasta a propus României un număr de 19 obiective vizând reorganizarea învățământului militar şi operaționalizarea structurilor pentru exerciții şi misiuni de menținere a păcii. Dintre acestea, România şi-a asumat 18, care însă au fost realizate parțial din lipsă de fonduri pentru procurarea de echipamente din import.

Pentru cea de-a doua fază a cooperării în cadrul PfP (*Parteneriatului pentru Pace – Partnership for Peace*), țara noastră şi-a luat răspunderea pentru 44 de obiective de interoperabilitate în sprijinul păcii.

În vederea îndeplinirii acestora, începând cu anul 1996, s-a acționat pentru înființarea unor structuri de forță suple şi mobile, înzestrate cu tehnică avansată capabilă să îndeplinească misiuni complexe, în afara granițelor, într-un cadru interaliat. De asemenea, până la sfârşitul anului 1998, s-au reorganizat, în sistem modular, Statul Major General şi statele majore de arme; s-au desființat 150 de structuri militare; s-a restructurat sistemul logistic; au fost constituite secțiunea militară a

Misiunii României la NATO şi o Reprezentanţă Permanentă a Statului Major General pe lângă Alianţă.

În procesul de restructurare a armatei române a jucat un rol important *Parteneriatul Strategic România – S.U.A.*, stabilit în 1997, în cadrul căruia, cu sprijin şi finanţare americană, au fost elaborate 3 variante de dimensionare a structurii militare: 140.000, 112.000 şi 85.000 de oameni până în 2004.

Pe de altă parte, în scopul creşterii interoperabilităţii cu NATO, s-a accelerat realizarea programelor privind înzestrarea armatei la standarde înalte, prin:

- conectarea la Sistemul de Management al Informaţiilor din cadrul PfP;
- achiziţionarea şi instalarea sistemului ASOC – conectarea la NATO a 20% din reţeaua de apărare aeriană şi de comunicaţii strategice;
- instalarea noului sistem strategic de supraveghere radar FPS-117;
- modernizarea avionului de luptă MIG-21 Lancer.

În paralel, în 1997, a început reforma în sistemul de resurse umane, prin elaborarea unei noi concepţii privind selecţionarea, formarea, evaluarea şi promovarea ofiţerilor, subofiţerilor şi a civililor din armată. În acest sens, în 1999, a fost aprobat, pentru prima dată, *„Ghidul carierei ofiţerului”*, având drept consecinţă imediată reducerea semnificativă a ofiţerilor cu grade superioare.

3. Pregătirea aderării la NATO

A treia etapă a reformării armatei române a început în anul 1999, odată cu *Membership Action Plan* (MAP) oferit de NATO României, care deschidea perspectiva clară a aderării ţării noastre la Alianţă. Acesta s-a încheiat în 2004, când România a devenit ţară membră NATO.

În această perioadă, România a îndeplinit condițiile impuse de NATO şi asumate de conducerea politică de la Bucureşti, care presupuneau realizarea a 84 de obiective de parteneriat.

Realizarea MAP includea şi *„opțiunea 112”*, respectiv dimensionarea armatei române la 112.000 de oameni, repartizați pe diverse structuri de forțe, dintre care unele dislocabile în afara granițelor României.

Consiliul Suprem de Apărare a Țării (C.S.A.T.) a hotărât, la 18 iunie 1999, ca armata română să fie restructurată la 112.000 de militari şi 28.000 de civili.

În anul 2000, în urma adoptării *Legii nr. 63 de planificare a apărării*, a fost întocmită şi aprobată *„Directiva de Planificare a Apărării”*, care a introdus *„Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare şi Evaluare”*, după model NATO.

În perioada 2002-2003, procesul de reformă a continuat, punându-se accept pe:

- reorganizarea structurilor organelor centrale ale armatei;
- restructurarea şi resubordonarea organelor militare teritoriale;
- înființarea Comandamentului Garnizoanei Bucureşti şi a altor 21 de structuri;
- transferul Statului Major al Forțelor Navale de la Constanța la Bucureşti;
- reducerea masivă a ofițerilor cu grade superioare;
- creşterea numărului de subofițeri şi militari angajați pe bază de contract;
- scăderea semnificativă a militarilor cu serviciu obligatoriu şi a civililor;
- reconversia personalului concediat, care a cuprins, până la sfârşitul anului 2003, 10.686 persoane.

4. Integrarea în NATO

În 2004, România a devenit membru cu drepturi depline al NATO, iar reforma organismului militar român se amplifică în noile condiții.

Măsurile de reformă întreprinse aveau ca obiectiv principal, de data aceasta, transformarea armatei române dintr-o structură defensivă, de apărare, într-una de securitate, orientată spre integrarea în eforturile colective ale Alianței.

Potrivit planificării apărării, forțele armate au început să fie pregătite pentru a participa la acțiuni susținute în teatrele de operații, pentru o perioadă mai mare de doi ani. În acest scop, în anul 2005, au fost transformate, înființate, reorganizate şi redislocate 145 de structuri. Pentru creşterea operaționalizării, până în 2007, au fost transformate şi resubordonate 92 de structuri.

Modernizarea înzestrării la standarde NATO a devenit prioritatea priorităților pentru armata română şi a constat în:

- achiziția de mijloace de comunicații digitale;
- implementarea sistemului de comunicații al armatei – STAR 2000;
- îmbunătățirea puterii de foc, a mobilității şi a preciziei;
- creşterea puterii de foc şi a folosirii în luptă a aeronavelor;
- îmbunătățirea sistemelor de navigație, de comunicații şi de conducere automată a focului, precum şi a autonomiei navale;
- achiziționarea de mijloace de protecție individuală şi colectivă;
- optimizarea sistemului logistic la toate eşaloanele.

După aderarea la NATO, reforma armatei române a cunoscut un proces permanent de reevaluare şi adaptare, care se află în curs de desfăşurare şi în prezent, finalitatea acestuia fiind prevăzută pentru anul 2015.

Până în 2007, efectivele armatei române au continuat să fie restructurate, atingând o dimensiune de 90.000 de persoane, două brigăzi dintre structurile acestora fiind pregătite să acționeze pentru apărarea colectivă a NATO.

Concomitent, s-a trecut la profesionalizarea în totalitate a armatei, serviciul militar obligatoriu fiind desființat în 2007, în locul acestuia introducându-se recrutarea pe bază de voluntariat.

Ministerul Apărării a elaborat 13 proiecte care vizează transformarea forțelor armate române până în anul 2015, al căror obiectiv principal îl constituie crearea unei structuri militare redusă numeric, complet profesionalizată, mobilă, eficientă şi rapid dislocabilă în teatrele de operații, capabilă să execute o gamă largă de misiuni NATO.

La sfârşitul acestui proces, noua structură militară rezultată va asigura descurajarea unei eventuale agresiuni armate împotriva României şi va fi capabilă să apere teritoriul țării, aducându-şi, totodată, şi o contribuție notabilă la apărarea colectivă a Alianței.

„Reforma apărării” în perioada post-decembristă a pus accentul, îndeosebi, pe transformarea structurii militare, dintr-una de apărare într-una de securitate. Însă, în condițiile recentelor conflicte militare din Irak, Afganistan şi Georgia (7-12 august 2008), rămân deschise o serie de probleme, precum: serviciul militar obligatoriu (parțial sau specializat), apărarea teritorială şi susținerea bugetară.

LISTA ANEXELOR

Şefii de stat ai României

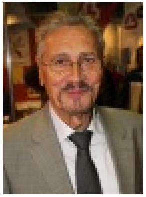
Foto	Numele şi prenumele	Data urcării/ preluării mandatului	Data abdicării/ predării mandatului	Titlul oficial
	 Ferdinand I (n. 24 august 1865 - d. 20 iulie 1927)	27 septembrie 1914	20 iulie 1927	Regele României
	Regenţă Mihai I este minor	20 iulie 1927	7 octombrie 1929	Principele Nicolae Miron Cristea Gheorghe Buzdugan
		9 octombrie 1929	8 iunie 1930	Principele Nicolae Miron Cristea Constantin

				Sărățeanu
	Carol al II-lea (n. 3 octombrie 1893 - d. 3 aprilie 1953)	8 iunie 1930	6 septembrie 1940	Regele României
	Mihai I (n. 25 octombrie 1921)	6 septembrie 1940	30 decembrie 1947	Regele României
	Constantin Ion Parhon (n. 28 octombrie 1874 - d. 9 august 1969)	9 ianuarie 1948	12 aprilie 1948	Preşedintele Prezidiului provizoriu al RPR
		13 aprilie 1948	12 iunie 1952	Preşedintele Prezidiului MAN a RPR

	Petru Groza (n. 7 decembrie 1884 - d. 7 ianuarie 1958)	12 iunie 1952	7 ianuarie 1958	Preşedintele Prezidiului MAN a RPR
	Ion Gheorghe Maurer (n. 23 septembrie 1902 - d. 8 februarie 2000)	11 ianuarie 1958	21 martie 1961	Preşedintele Prezidiului MAN a RPR
	Gheorghe Gheorghiu-Dej (n. 8 noiembrie 1901 - d. 19 martie 1965)	21 martie 1961	19 martie 1965	Preşedintele Consiliului de Stat

	Chivu Stoica (n. 8 august 1908 - d. 16 februarie 1975)	24 martie 1965	9 decembrie 1967	Preşedintele Consiliului de Stat
	Nicolae Ceauşescu (n. 26 ianuarie 1918 - d. 25 decembrie 1989)	9 decembrie 1967	22 decembrie 1989	Preşedintele Consiliului de Stat
		28 martie 1974	22 decembrie 1989	Preşedintele Republicii Socialiste România
	Ion Iliescu (n. 3 martie 1930)	27 decembrie 1989	9 februarie 1990	Preşedintele CFSN
		13 februarie 1990	18 iunie 1990	Preşedintele CPUN
		18 iunie 1990	30 octombrie 1992	Preşedintele României
		30 octombrie 1992	29 noiembrie 1996	Preşedintele României

Anexa 1. ŞEFII DE STAT AI ROMÂNIEI

	Emil Constantinescu (n. 19 noiembrie 1939)	29 noiembrie 1996	20 decembrie 2000	Preşedintele României
	Ion Iliescu (n. 3 martie 1930)	20 decembrie 2000	20 decembrie 2004	Preşedintele României
	Traian Băsescu (n. 4 noiembrie 1951)	20 decembrie 2004	20 aprilie 2007	Preşedintele României suspendat de Parlamentul României pe 19 aprilie 2007

	Nicolae Văcăroiu (n. 5 decembrie 1943)	20 aprilie 2007	23 mai 2007	Preşedinte interimar al României
	Traian Băsescu (n. 4 noiembrie 1951)	23 mai 2007	21 decembrie 2009	Preşedintele României confirmat în funcție în urma Referendumului din 19 mai 2007
		21 decembrie 2009	prezent	Preşedintele României

Anexa nr. 2

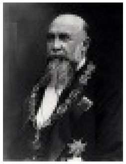
Preşedinții Senatului României

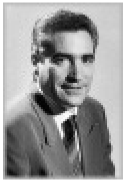
Foto	Numele şi prenumele	Data preluării mandatului	Data predării mandatului	Apartenența politică
	Paul Bujor (n. 20 iulie 1862 - d. 17 mai 1952)	28 noiembrie 1918	26 martie 1920	PȚ
	Constantin Coandă (n. 4 martie 1857 – d. 30 septembrie 1932)	22 iunie 1920	22 ianuarie 1922	PP

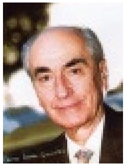
	Mihail Pherekyde (n. 14 noiembrie 1842 - d. 24 ianuarie 1926)	31 martie 1922	24 ianuarie 1926	PNL
	Constantin I. Nicolaescu (n. 3 februarie 1861 - d. 20 mai 1945)	3 februarie 1926	27 martie 1926	PNL
	Constantin Coandă (n. 4 martie 1857 – d. 30 septembrie 1932)	8 iulie 1926	5 iunie 1927	PP

	Constantin I. Nicolaescu (n. 3 februarie 1861 - d. 20 mai 1945)	18 iulie 1927	10 noiembrie 1928	PNL
	Traian Bratu (n. 25 octombrie 1880 - d. 21 iulie 1940)	23 decembrie 1928	30 aprilie 1931	PNȚ
	Mihail Sadoveanu (n. 5 noiembrie 1880 - d. 19 octombrie 1961)	18 iunie 1931	10 iunie 1932	independent

	Nicolae Costăchescu (n. 18 februarie 1876 - d .14 iulie 1939)	4 august 1932	18 noiembrie 1933	PNȚ
	Leonte Moldovan (n. 18 februarie 1865 - d. 18 septembrie 1943)	10 februarie 1934	15 noiembrie 1935	PNL
	Constantin Dimitriu-Dovlecel (n. 9 decembrie 1872 - d. 27 octombrie 1945)	15 noiembrie 1935	15 noiembrie 1936	PNL

	Alexandru Lapedatu (n. 14 septembrie 1876 - d. 30 august 1950)	16 noiembrie 1936	20 martie 1937	PNL
	Nicolae Iorga (n. 5 iunie 1871 - d. 27 noiembrie 1940)	9 iunie 1939	13 iunie 1939	independent
	Constantin Argetoianu (n. 3 martie 1871 - d. 6 februarie 1955)	15 iunie 1939	5 septembrie 1940	FRN (PN din 22 iunie 1940)

	Alexandru Bârlădeanu (n. 25 ianuarie 1911 - d. 13 noiembrie 1997)	18 iunie 1990	16 octombrie 1992	FSN
	Oliviu Gherman (n. 26 aprilie 1930)	22 octombrie 1992	22 noiembrie 1996	FDSN (PDSR din 10 iulie 1993)
	Petre Roman (n. 22 iulie 1946)	27 noiembrie 1996	22 decembrie 1999	PD

	Mircea Ionescu-Quintus (n. 18 martie 1917)	4 februarie 2000	30 noiembrie 2000	PNL
	Nicolae Văcăroiu (n. 5 decembrie 1943)	15 decembrie 2000	20 octombrie 2008	PDSR (PSD din 16 iunie 2001)
	ad-int. **Ilie Sârbu** (n. 26 mai 1950)	28 octombrie 2008	13 decembrie 2008	PSD

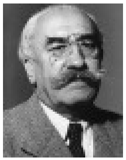
	Mircea Geoană (n. 14 iulie 1958)	19 decembrie 2008	prezent	PSD

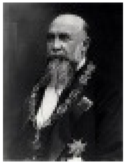
Anexa nr. 3

Preşedinții Adunării Deputaților

Preşedinții Adunării Deputaților, Marii Adunări Naționale şi ai Camerei Deputaților.

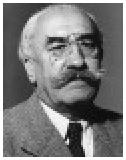
Adunarea Deputaților

Photo	Numele şi prenumele	Data preluării mandatului	Data predării mandatului	Apartenența politică
	Alexandru Vaida-Voevod (n. 27 februarie 1872 - d. 19 martie 1950)	28 noiembrie 1919	1 decembrie 1919	PNR

	Nicolae Iorga (n. 5 iunie 1871 - d. 27 noiembrie 1940)	9 decembrie 1919	26 martie 1920	PND
	Duiliu Zamfirescu (n. 30 octombrie 1858 - d. 25 februarie 1922)	30 iunie 1920	22 ianuarie 1922	PD
	Mihail Orleanu (n. 20 noiembrie 1859 - d. 31 ianuarie 1942)	6 aprilie 1922	27 martie 1926	PNL

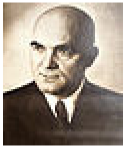
	Petre P. Negulescu (n. 14 octombrie 1872 - d. aprilie 1951)	10 iulie 1926	5 iunie 1927	PP
	Nicolae Săveanu (n. 11 octombrie 1866 - d. 7 mai 1952)	30 iulie 1927	10 noiembrie 1928	PNL
	Ştefan Cicio Pop (n. 10 aprilie 1865 - d. 16 februarie 1934)	23 decembrie 1928	30 aprilie 1931	PNŢ

	Dimitrie Pompeiu (n. 22 septembrie 1873 - d. 7 octombrie 1954)	20 iunie 1931	10 iunie 1932	PND
	Ştefan Cicio Pop (n. 10 aprilie 1865 - d. 16 februarie 1934)	10 august 1932	18 noiembrie 1933	PNŢ
	Nicolae Săveanu (n. 11 octombrie 1866 - d. 7 mai 1952)	10 februarie 1934	19 noiembrie 1937	PNL

	Alexandru Vaida-Voevod (n. 27 februarie 1872 - d. 19 martie 1950)	9 iunie 1939	5 septembrie 1940	FRN (PN din 22 iunie 1940)
	Mihail Sadoveanu (n. 5 noiembrie 1880 - d. 19 octombrie 1961)	5 decembrie 1946	24 februarie 1948	BPD

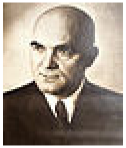
Marea Adunare Națională

	Gheorghe Apostol (n. 16 mai 1913 - d. 21 august 2010)	7 aprilie 1948	11 iunie 1948	PMR
	Constantin Agiu (n. 5 noiembrie 1891 - d. 19 februarie 1961)	11 iunie 1948	27 decembrie 1948	PMR

	Constantin Pârvulescu (n. 10 noiembrie 1895 - d. 11 iulie 1992)	27 decembrie 1948	5 iulie 1949	PMR
	Dumitru Petrescu (n. 10 mai 1906 - d. 13 septembrie 1969)	5 iulie 1949	28 decembrie 1949	PMR
	Alexandru Drăghici (n. 26 septembrie 1913 - d. 12 decembrie 1993)	28 decembrie 1949	26 ianuarie 1950	PMR

	Dumitru Petrescu (n. 10 mai 1906 - d. 13 septembrie 1969)	26 ianuarie 1950	29 mai 1950	PMR
	Constantin Doncea (n. 26 septembrie 1904 - d. 3 noiembrie 1973)	29 mai 1950	6 septembrie 1950	PMR
	Gheorghe Apostol (n. 16 mai 1913 - d. 21 august 2010)	6 septembrie 1950	5 aprilie 1951	PMR

	Ioan Vințe (n. 1 septembrie 1910 - d. 3 martie 1996)	5 aprilie 1951	26 martie 1952	PMR
	Gheorghe Apostol (n. 16 mai 1913 - d. 21 august 2010)	26 martie 1952	2 iunie 1952	PMR
	Gheorghe Stoica (n. 20 iulie 1900 - d. 10 august 1976)	2 iunie 1952	30 noiembrie 1952	PMR

	Constantin Pârvulescu (n. 10 noiembrie 1895 - d. 11 iulie 1992)	23 ianuarie 1953	5 martie 1961	PMR
	Ştefan Voitec (n. 19 iunie 1900 - d. 5 decembrie 1984)	20 martie 1961	28 martie 1974	PMR (PCR din 19.07.1965)
	Miron Constantinescu (n. 13 decembrie 1917 - d. 18 iulie 1974)	28 martie 1974	18 iulie 1974	PCR

	Nicolae Giosan (n. 30 decembrie 1931 - d. 30 iulie 1990)	26 iulie 1974	22 decembrie 1989	PCR

Camera Deputaților

	Dan Marțian (n. 23 noiembrie 1935 - d. 8 martie 2002)	19 iunie 1990	16 octombrie 1992	FSN

	Adrian Năstase (n. 22 iunie 1950)	28 octombrie 1992	22 noiembrie 1996	FDSN (PDSR din 10.07.1993)
	Ion Diaconescu (n. 25 august 1917)	27 noiembrie 1996	30 noiembrie 2000	PNȚ-CD
	Valer Dorneanu (n. 21 noiembrie 1944)	15 decembrie 2000	30 noiembrie 2004	PDSR (PSD din 16.06.2001)

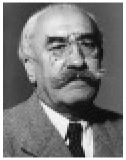
	Adrian Năstase (n. 22 iunie 1950)	19 decembrie 2004	16 martie 2006	PSD
	Bogdan Olteanu (n. 29 octombrie 1971)	20 martie 2006	13 decembrie 2008	PNL
	Roberta Anastase (n. 27 martie 1976)	19 decembrie 2008	prezent	PD-L

Anexa nr. 4

Prim-miniştrii României

Aceştia au purtat titulatura de preşedinte al Consiliului de Miniştri până în 28 martie 1974, după care s-a adoptat titulatura de prim-ministru al Guvernului.

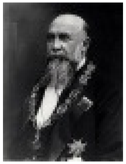
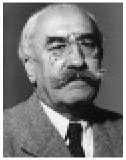
Foto	Numele şi prenumele	Data preluării mandatului	Data predării mandatului	Apartenența politică
	Ion I. C. Brătianu (n. 20 august 1864 - d. 24 noiembrie 1927)	29 noiembrie 1918 a.v. / 12 decembrie 1918 a.n.	12 septembrie 1919	PNL

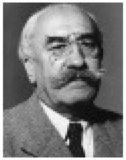
	Arthur Văitoianu (n. 14 aprilie 1864 - d. 17 iunie 1956)	27 septembrie 1919	28 noiembrie 1919	PNL
	Alexandru Vaida-Voevod (n. 27 februarie 1872 - d. 19 martie 1950)	1 decembrie 1919	12 martie 1920	PNR
	Alexandru Averescu (n. 9 martie 1859 - d. 3 octombrie 1938)	13 martie 1920	13 decembrie 1921	PP

	Take Ionescu (n. 13 octombrie 1858 - d. 21 iunie 1922)	17 decembrie 1921	17 ianuarie 1922	PD
	Ion I. C. Brătianu (n. 20 august 1864 - d. 24 noiembrie 1927)	19 ianuarie 1922	27 martie 1926	PNL
	Alexandru Averescu (n. 9 martie 1859 - d. 3 octombrie 1938)	30 martie 1926	4 iunie 1927	PP

	Barbu Ştirbey (n. 4 noiembrie 1872 - d. 24 martie 1946)	4 iunie 1927	20 iunie 1927	independent
	Ion I. C. Brătianu (n. 20 august 1864 - d. 24 noiembrie 1927)	22 iunie 1927	24 noiembrie 1927	PNL
	Vintilă I. C. Brătianu (n. 16 septembrie 1867 - d. 22 decembrie 1930)	24 noiembrie 1927	3 noiembrie 1928	PNL

	Iuliu Maniu (n. 8 ianuarie 1873 - d. 5 februarie 1953)	10 noiembrie 1928	7 iunie 1930	PNȚ
	Gheorghe Mironescu (n. 29 ianuarie 1874 - d. 9 octombrie 1949)	7 iunie 1930	8 iunie 1930	PNȚ
	Iuliu Maniu (n. 8 ianuarie 1873 - d. 5 februarie 1953)	13 iunie 1930	8 octombrie 1930	PNȚ

	Gheorghe Mironescu (n. 29 ianuarie 1874 - d. 9 octombrie 1949)	10 octombrie 1930	4 aprilie 1931	PNȚ
	Nicolae Iorga (n. 5 iunie 1871 - d. 27 noiembrie 1940)	18 aprilie 1931	31 mai 1932	PND
	Alexandru Vaida-Voevod (n. 27 februarie 1872 - d. 19 martie 1950)	6 iunie 1932	17 octombrie 1932	PNȚ

	Iuliu Maniu (n. 8 ianuarie 1873 - d. 5 februarie 1953)	20 octombrie 1932	12 ianuarie 1933	PNȚ
	Alexandru Vaida-Voevod (n. 27 februarie 1872 - d. 19 martie 1950)	14 ianuarie 1933	9 noiembrie 1933	PNȚ
	Ion Gheorghe Duca (n. 20 decembrie 1879 - d. 29 decembrie 1933)	14 noiembrie 1933	29 decembrie 1933	PNL

	Constantin Angelescu (n. 10 iunie 1869 - d. 14 septembrie 1948)	30 decembrie 1933	3 ianuarie 1934	PNL
	Gheorghe Tătărescu (n. 21 decembrie 1886 - d. 28 martie 1957)	5 ianuarie 1934	28 decembrie 1937	PNL
	Octavian Goga (n. 1 aprilie 1881 - d. 7 mai 1938)	28 decembrie 1937	10 februarie 1938	PNC

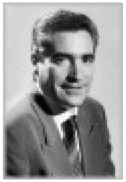
	Patriarhul Miron Cristea (n. 20 iulie 1868 - d. 6 martie 1939)	10 februarie 1938	6 martie 1939	independent
	Armand Călinescu (n. 4 iunie 1893 - d. 21 septembrie 1939)	7 martie 1939	21 septembrie 1939	FRN
	Gheorghe Argeşeanu (n. 28 februarie 1883 - d. 26 noiembrie 1940)	21 septembrie 1939	28 septembrie 1939	FRN

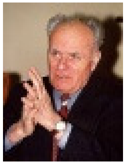
	Constantin Argetoianu (n. 3 martie 1871 - d. 6 februarie 1955)	28 septembrie 1939	23 noiembrie 1939	FRN
	Gheorghe Tătărescu (n. 21 decembrie 1886 - d. 28 martie 1957)	24 noiembrie 1939	4 iulie 1939	FRN (PN din 22.06.1940)
	Ion Gigurtu (n. 24 iunie 1886 - d. 24 noiembrie 1959)	4 iulie 1940	4 septembrie 1940	PN

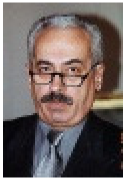
	Ion Antonescu (n. 2 iunie 1882 - d. 1 iunie 1946)	4 septembrie 1940	23 august 1944	independent
	Constantin Sănătescu (n. 14 ianuarie 1885 - d. 8 noiembrie 1947)	23 august 1944	6 decembrie 1944	independent
	Nicolae Rădescu (n. 30 martie 1874 - d. 16 mai 1953)	6 decembrie 1944	28 februarie 1945	independent

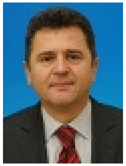
	Petru Groza (n. 7 decembrie 1884 - d. 7 ianuarie 1958)	6 martie 1945	2 iunie 1952	FP
	Gheorghe Gheorghiu-Dej (n. 8 noiembrie 1901 - d. 19 martie 1965)	2 iunie 1952	3 octombrie 1955	PMR
	Chivu Stoica (n. 8 august 1908 - d. 16 februarie 1975)	3 octombrie 1955	21 martie 1961	PMR

	Ion Gheorghe Maurer (n. 23 septembrie 1902 - d. 8 februarie 2000)	21 martie 1961	21 august 1965	PMR
		21 august 1965	27 februarie 1974	PCR
	Manea Mănescu (n. 9 august 1916 - d. 27 februarie 2009)	27 februarie 1974	30 martie 1979	PCR
	Ilie Verdeţ (n. 10 mai 1925 - d. 20 martie 2001)	30 martie 1979	21 mai 1982	PCR

	Constantin Dăscălescu (n. 2 iulie 1923 - d. 15 mai 2003)	21 mai 1982	22 decembrie 1989	PCR
	Petre Roman (n. 22 iulie 1946)	27 decembrie 1989	26 septembrie 1991	FSN
	Theodor Stolojan (n. 24 octombrie 1943)	1 octombrie 1991	20 noiembrie 1992	independent

	Nicolae Văcăroiu (n. 5 decembrie 1943)	20 noiembrie 1992	12 decembrie 1996	independent
	Victor Ciorbea (n. 26 octombrie 1954)	12 decembrie 1996	30 martie 1998	PNȚ-CD
	ad-int. ***Gavril Dejeu*** (n. 11 septembrie 1932)	30 martie 1998	17 aprilie 1998	PNȚ-CD

	Radu Vasile (n. 10 octombrie 1942)	17 aprilie 1998	13 decembrie 1999	PNȚ-CD
	ad-int. ***Alexandru Athanasiu*** (n. 1 ianuarie 1955)	13 decembrie 1999	22 decembrie 1999	PSDR
	Mugur Isărescu (n. 1 august 1949)	22 decembrie 1999	28 decembrie 2000	independent

	Adrian Năstase (n. 22 iunie 1950)	28 decembrie 2000	21 decembrie 2004	PSD
	ad-int. ***Eugen Bejinariu*** (n. 28 ianuarie 1959)	21 decembrie 2004	29 decembrie 2004	PSD
	Călin Popescu-Tăriceanu (n. 14 ianuarie 1952)	29 decembrie 2004	22 decembrie 2008	PNL

	Emil Boc (n. 6 septembrie 1966)	22 decembrie 2008	prezent	PD-L

Anexa nr. 5

Miniştrii români de justiţie

Regatul României (1918 - 1947)

- D. Buzdugan - 28 octombrie 1918
- Em. Miclescu - 27 septembrie 1919
- Ioan Pelivan - 5 decembrie 1919 (nu a funcţionat, fiind delegat în Comisia de pace de la Paris; interimatul a fost ţinut de St. C. Pop ministru de stat)
- Matei Cantacuzino - 31 martie 1920
- Dim. A. Grecianu - 27 august 1920 (ad-interim), 16 noiembrie 1920
- Take Ionescu - 9 decembrie 1920 (ad-interim)
- Mihail Antonescu - 1 ianuarie 1921
- Stelian Popescu - 17 decembrie 1921, 4 iunie 1927
- J. Th. Florescu - 19 ianuarie 1922
- G. G. Mârzescu - 29 octombrie 1923
- Teodor Cudalbu - 30 martie 1926
- Grigore Iunian - 10 noiembrie 1928, 13 iunie 1930, 10 octombrie 1930
- Voicu Niţescu - 7 martie 1930, 7 iunie 1930, 6 decembrie 1930
- G. G. Mironescu - 7 iunie 1930 (ad-interim)
- Constantin Hamangiu - 18 aprilie 1931
- V. Vâlcovici - 7 ianuarie 1932
- Valeriu Pop - 9 ianuarie 1932, 1 februarie 1935
- Virgil Potârcă - 6 iunie 1932
- Mihai Popovici - 11 august 1932, 20 octombrie 1932, 14 ianuarie 1933, 22 septembrie 1933
- Em. Haţieganu - 22 iulie 1933 (ad-interim)
- Mircea Djuvara - 29 august 1936
- Vasile P. Sassu - 23 februarie 1937

- Vasile Rădulescu Mehedinți - 29 decembrie 1937
- Mircea Canciov - 11 februarie 1938 (ad-interim)
- Victor Iamandi - 30 martie 1938
- Istrate Micescu - 24 noiembrie 1939
- Aurelian Bentoiu - 11 mai 1940
- Ion V. Gruia - 4 iulie 1940
- Mihai A. Antonescu - 14 septembrie 1940
- Gheorghe Popescu-Docan - 27 ianuarie 1941
- Constantin I. Stoicescu - 15 februarie 1941
- Ion C. Marinescu - 14 august 1942
- Lucrețiu Pătrăşcanu - 23 august 1944 (ad-interim), 4 noiembrie 1944
- General Ion Balțeanu - 1 septembrie 1944 (ad-interim)
- Aureliu Căpățână - 7 septembrie 1944 (în locul lui Lucrețiu Pătrăşcanu, demisionat)
- Dimitrie D. Negel - 4 octombrie 1944 (ad-interim, Aureliu Căpățână demisionând)

România comunistă (1948-1989)

- Avram Bunaciu - 15 aprilie 1948, 31 decembrie 1957
- Stelian Nițulescu - 24 septembrie 1949
- Anton Tatu Jianu - 28 ianuarie 1953
- Gheorghe Diaconescu - 31 mai 1954, 23 ianuarie 1958
- Ion Constantin Manoliu - 21 martie 1961
- Adrian Dumitriu - 18 martie 1965
- Teodor Vasiliu - 28 noiembrie 1970
- Emil Nicolcioiu - 18 martie 1975
- Constantin Stătescu - 26 ianuarie 1977
- Justin Grigoraş - 24 octombrie 1979
- Ioan Ceterechi - 29 martie 1980
- Gheorghe Chivulescu - 23 ianuarie 1982
- Maria Bobu - 3 octombrie 1987

România postcomunistă (1989 - prezent)

- Teofil Pop - 3 ianuarie 1990
- Victor Babiuc - 28 iunie 1990
- Mircea Ionescu Quintus - 16 octombrie 1991
- Petre Ninosu - 19 noiembrie 1992
- Iosif Gavril Chiuzbaian - 6 martie 1994
- Ion Predescu - 3 septembrie 1996
- Valeriu Stoica - 12 decembrie 1996
- Rodica Stănoiu - 28 decembrie 2000
- Cristian Diaconescu - 10 martie 2004
- Monica Macovei - 29 decembrie 2004
- Tudor Chiuariu - 5 aprilie 2007
- Teodor Meleşcanu - 15 ianuarie 2008 (ministru interimar)
- Cătălin Predoiu - 29 februarie 2008 - 3 octombrie 2009
- Cătălin Predoiu (interimar) - 3 octombrie 2009 - 23 decembrie 2009
- Cătălin Predoiu - 23 decembrie 2009 - prezent

Anexa nr. 6

Patriarhii României

- Miron Cristea (1925-1939)
- Nicodim Munteanu (1939-1948)
- Justinian Marina (1948-1977)
- Iustin Moisescu (1977-1986)
- Teoctist Arăpaşu (1986-2007)
- Daniel Ciobotea (2007- prezent)

Anexa nr. 7

MINIŞTRII EDUCAȚIEI

- Ion G. Duca, 29 nov. – 12 dec. 1918
- Constantin Angelescu, 12 dec. 1918 – 12 sept. 1919
- G-ral Alexandru Lupescu, 27 sept – 28 nov. 1919
- Octavian Goga, 5-16 dec. 1919
- Ion Borcea, 16 dec. 1919 – 13 mart. 1920
- Petre P. Negulescu, 13 mart. 1920 – 13 dec. 1921
- Gheorghe Gh. Mironescu, 17 dec. 1921 – 17 ian. 1922
- Dr. Constantin Angelescu, 19 ian. 1922 – 27 mart. 1926
- Petre P. Panaitescu, 30 mart. – 8 iul. 1926
- Ad.-int. g-ral Alexandru Averescu, 8-14 iul. 1926
- Ion Petrovici, 14 iul 1926 – 4 iun. 1927
- Dr. Nicolae Lupu, 4-20 iun. 1927
- Dr. Constantin Angelescu, 22 iun. – 22 nov. 1927, 24 nov. 1927 – 3 nov. 1928
- Nicolae Costăchescu, 10 nov. 1928 – 14 nov. 1929, 14 nov. 1929 – 7 iun. 1930
- Ion Lugoşianu, 7-8 iun. 1930
- Nicolae Costăchescu, 13 iun. – 8 oct. 1930, 10 oct. 1930 – 4 apr. 1931
- Nicolae Iorga, 18 apr. 1931 – 31 mai 1932
- Ad.-int. Ion Lugoşianu, 6-9 iun. 1932
- Dimitrie Gusti, 9 iun – 10 aug. 1932, 11 aug. – 17 oct 1932, 20 oct. 1932 – 12 ian. 1933, 14 ian. – 9 nov. 1933
- Dr. Constantin Angelescu, 14 nov. 1933 – 3 ian. 1934, 5 ian – 10 oct. 1934, 2 oct. 1934 – 29 aug. 1936, 29 aug. 1936 – 14 nov. 1937, 17 nov. – 28 dec. 1937
- Ion Petrovici, 28 dec. 1937 – 10 feb. 1938
- Victor Iamandi, 10 feb. – 30 mart. 1938

- Ad.-int. Nicolae Colan, 30 mart. – 20 iun. 1938
- Ad.-int. Armand Călinescu, 20 iun. – 5 dec. 1938
- Petre Andrei, 5 dec. 1938 – 1 feb. 1939, 1 feb. – 28 sept. 1939, 28 sept. – 23 nov. 1939, 24 nov. 1939- 11 mai 1940, 11 mai – 4 iul. 1940
- Dumitru Caracostea, 4 iul. – 4 sept. 1940, 4-14 sept. 1940
- Traian Brăiloiu, 14 sept. 1940 – 21 ian. 1941
- G-ral Radu Rosetti, 27 ian. – 10 nov. 1941
- Ad.-int. Ion Antonescu, 11 nov. – 5 dec. 1941
- Ion Petrovici, 5 dec. 1941 – 23 aug. 1944
- G-ral Ion Boițeanu, 23 aug. – 4 nov. 1944
- Ştefan Voitec, 4 nov. – 6 dec. 1944, 6 dec. 1944 – 28 feb. 1945, 6 mart. 1945 – 30 dec. 1947
- Ad.-int. Lothar Rădăceanu, 30 dec. 1947 – 13 apr. 1948
- Gheorghe Vasilichi, 13 apr. 1948 – 23 apr. 1949
- Nicolae Popescu-Doreanu, 23 apr. 1949 – 27 sept. 1952
- Ion Nistor, 27 sept. 1952 – 24 ian. 1953, 24 ian. – 28 oct. 1953
- Ilie Murgulescu, 28 oct. 1953 – 3 oct. 1955, 3 oct. 1955 – 24 nov. 1956
- Miron Constantinescu, 24 nov. 1956. – 19 mart. 1957, 19 mart – 16 iul. 1957
- Atanasie Joja, 16 iul. 1957 – 16 ian. 1960
- Ilie Murgulescu, 16 ian. 1960 – 21 mart. 1961, 21 mart. 1961 – 9 iun. 1962, 9 iun. 1962 – 16 apr. 1963
- Ştefan Bălan, 16 apr. 1963 – 18 mart. 1965, 18 mart. – 21 aug. 1965, 21 aug. 1965 – 9 dec. 1967, 9 dec. 1967 – 13 mart. 1969, 13 mart. – 19 aug. 1969
- Miron Constantinescu,19 aug. 1969 – 28 feb. 1970
- Mircea Malița, 28 feb. 1970 – 13 oct. 1972

- Paul Niculescu-Mizil, 13 oct. 1972 – 28 mart. 1974, 28 mart. 1974 – 18 mart. 1975, 18 mart. 1975 – 19 iun. 1976
- Suzana Gâdea, 19 iun. 1976 – 30 mart. 1979, 30 mart. – 1 sept. 1979
- Aneta Spornic, 1 sept. 1979 – 29 mart. 1980, 29 mart. 1980 – 29 apr. 1982
- Ion Teoreanu, 29 apr. 1982 – 21 mai 1982, 21 mai 1982 – 28 mart. 1985, 28 mart. 1985 – 22 dec. 1989
- Mihai Şora, 30 dec. 1989 – 28 iun. 1990
- Gheorghe Ştefan, 28 iun. 1990 – 16 oct. 1991
- Mihai Golu, 16 oct. 1991 – 19 nov. 1992
- Liviu Maior, 19 nov. 1992 – 11 dec. 1996
- Virgil Petrescu, 12 dec. 1996 – 5 dec. 1997
- Andrei Marga, 5 dec. 1997 – 17 apr. 1998, 17 apr. 1998 – 21 dec. 1999, 22 dec. 1999 – 28 dec. 2000
- Ecaterina Andronescu, 28 dec. 2000 – 19 iun. 2003
- Alexandru Athanasiu, 19 iun. 2003 – 29 dec. 2004
- Mircea Miclea, 29 dec. 2004 -10 nov. 2005
- Mihail Hârdău, 10 nov. 2005 – 5 apr. 2007
- Cristian Adomniței, 5 apr. 2007 – 7 oct. 2008
- Anton Anton, 7 oct. 2008 – 22 dec. 2008
- Ecaterina Andronescu, 22 dec. 2008 – 1 oct. 2009
- Daniel Funeriu, 1 oct. 2009 – prezent

Anexa nr. 8

Miniştrii apărării naționale ai României

.

Acest minister a purtat diferite denumiri: Ministerul de Război (22 ianuarie 1862), Ministerul Armatei (7 iunie 1930), Ministerul Apărării Naţionale (6 iunie 1932), Ministerul de Război (1 septembrie 1944), Ministerul Apărării Naționale (30 decembrie 1947), Ministerul Forțelor Armate (24 martie 1950), Ministerul Apărării Naționale (21 noiembrie 1972).

Regatul României (1918 - 1947)

- Gen. Artur Văitoianu - 29 noiembrie 1918 - 26 septembrie 1919
- Gen. Ioan Răşcanu - 27 septembrie 1919 - 1 martie 1920; 12 martie 1920 - 15 decembrie 1921
- Gen. Traian Moşoiu - 2 martie 1920 - 12 martie 1920
- Gen. Ştefan Holban - 17 decembrie 1921 - 18 ianuarie 1922
- Gen. Gheorghe Mărdărescu - 20 aprilie 1922 - 29 martie 1926
- Gen. Ludovic Mircescu - 30 martie 1926 - 3 iunie 1927
- Gen. Paul Angelescu - 4 iunie 1927 - 9 noiembrie 1928; 27 aprilie 1934 - 8 august 1937
- Gen. Henri Cihoski - 10 noiembrie 1928 - 4 aprilie 1930
- Iuliu Maniu - 5 aprilie 1930 - 13 aprilie 1930 ad-interim
- Gen. Nicolae Condeescu - 14 aprilie 1930 - 18 aprilie 1931

- Gen. Constantin Ştefănescu Amza - 19 aprilie 1931 - 11 august 1932
- Gen. Nicolae Samsonovici - 11 august 1932 - 14 noiembrie 1933
- Gen. Nicolae Uică - 14 noiembrie 1933 - 1 iunie 1934
- Gheorghe Tătărăscu - 1 iunie 1934 - 26 iulie 1934
- Gen. comandor Radu Irimescu - 28 august 1937 - 4 septembrie 1937
- Gen. Constantin Ilasievici - 4 septembrie 1937 - 27 decembrie 1937
- Gen. Mareşal Ion Antonescu - 28 decembrie 1937 - 30 martie 1938; 6 septembrie 1940 - 27 ianuarie 1941; 22 septembrie 1941 - 23 ianuarie 1942
- Gen. Gheorghe Argeşanu - 30 martie 1938 - 13 octombrie 1938
- Gen. Nicolae Ciupercă - 13 octombrie 1938 - 1 februarie 1939
- Armand Călinescu - 1 februarie 1939 - 21 septembrie 1939
- Gen. Ioan Ilcuşu - 21 septembrie 1939 - 4 iulie 1940
- Gen. Constantin Nicolaescu - 4 iulie 1940 - 6 septembrie 1940
- Gen. Iosif Iacobici - 27 ianuarie 1941 - 22 septembrie 1941
- Gen. Constantin Pantazi - 23 ianuarie 1942 - 23 august 1944
- Gen. Ioan Mihail Racoviță - 24 august 1944 - 5 noiembrie 1944
- Gen. Constantin Sănătescu - 6 noiembrie 1944 - 6 decembrie 1944
- Gen. C. P. Ion Negulescu - 7 decembrie 1944 – 6 martie 1945

- Gen. Vasile Constantin Vasiliu Raşcanu - 7 martie 1945 - 29 noiembrie 1946
- Gen. Mihail Lascăr - 29 noiembrie 1946 - 5 noiembrie 1947

România comunistă (1947-1989)

- Gen. Emil Bodnăraş - 5 noiembrie 1947 - 3 octombrie 1955
- Gen. Leontin Sălăjan - 3 octombrie 1955 - 28 august 1966
- Gen. Ioan Ioniță - 29 august 1966 - 16 iunie 1976
- Gen. Ion Coman - 16 iunie 1976 - 29 martie 1980
- Gen. Constantin Olteanu - 29 martie 1980 - 16 decembrie 1985
- Gen. Vasile Milea - 16 decembrie 1985 - 22 decembrie 1989

România postcomunistă (1989 - prezent)

- Gen. Nicolae Militaru - 26 decembrie 1989 - 16 februarie 1990
- Gen. Victor Atanasie Stănculescu - 16 februarie 1990 - 29 aprilie 1991
- Gen. Niculae Spiroiu - 30 aprilie 1991 - 6 martie 1994
- Gheorghe Tinca - 6 martie 1994 - 12 decembrie 1996
- Victor Babiuc - 12 decembrie 1996 - 11 februarie 1998; 17 aprilie 1998 - 13 martie 2000
- Constantin Dudu Ionescu - 12 februarie 1998 - 16 aprilie 1998
- Sorin Frunzăverde - 1 martie - 13 martie 2000 - 28 decembrie 2000

- Ioan Mircea Paşcu - 28 decembrie 2000 - 28 decembrie 2004
- Teodor Athanasiu - 28 decembrie 2004 - 25 octombrie 2006[1]
- Corneliu Dobrițoiu - 12 septembrie 2006 - 25 octombrie 2006[2]
- Sorin Frunzăverde - 25 octombrie 2006 - 5 aprilie 2007
- Teodor Meleşcanu - 5 aprilie 2007 - 22 decembrie 2008
- Mihai Stănişoară - 22 decembrie 2008 - 3 octombrie 2009
- Mihai Stănişoară (interimar) - 3 octombrie 2009 - 23 decembrie 2009
- Gabriel Oprea - 23 decembrie 2009 - prezent

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

DOCUMENTE

BERINDEI, Mihnea, DOBRINCU, Dorin, GOŞU, Armand, editori, coordonator, *Istoria comunismului din România*, Documente perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965), Editura Humanitas, Bucureşti, 2009.

SCURTU, Ioan, coordonator, *Istoria românilor între anii 1918-1940*, Documente şi materiale, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, 2001.

SCURTU, Ioan, coordonator, *România. Viața politică în documente. 1946*, Arhivele Statului din România, Bucureşti, 1996.

LUCRĂRI

COCHINESCU, Nicolae, *Organizarea puterii judecătoreşti în România*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1997.

GIURESCU, C. Dinu, coordonator, *Istoria românilor*, vol. IX, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2008.

GIURESCU C. Dinu, *Învățământul din România între anii 1948 şi 1989.*

IONESCU, Cristian, *Drept constituțional şi instituțiile politice*, vol. I-II, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1997.

OTU, Petre, coordonator, *Reforma militară şi societatea în România (1878-2008)*, Editura Militară, Bucureşti, 2009.

SCURTU, Ioan, coordonator, *Istoria românilor*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003.

SCURTU, Ioan, *Istoria contemporană a României (1918-2001)*, Editura Fundației *România de Mâine*, Bucureşti, 2002.

SCURTU, Ioan, ALEXANDRESCU Ion, BULEI, Ion, MAMINA Ion, *Enciclopedia de istorie a României*, Editura Meronia, Bucureşti, 2001.

SURSE INTERNET

http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Index: , ultima accesare la 7 august 2011

http://www.patriarhia.ro/structura_bor/organizarea_adminstrativa.html, ultima accesare la 7 august 2011

http://ro.wikipwdia.org./wiki/Lista_sefilor_de_stat_ai_Romaniei, ultima accesare la 7 august 2011